

14. Tiistaina 28 päivänä helmikuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Esitellään:

Siv.

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta

562

Hallituksen esitys n:o 83/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

2) Ehdotukset laiksi Saksan demokraattisen tasavallan kanssa oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta ja laiksi eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain muuttamisesta

563

Hallituksen esitys n:o 211/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

3) Ehdotukset arvopaperimarkkina-laiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..

Hallituksen esitys n:o 157/1988 vp.
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1

4) Ehdotukset laiksi Sibelius-Akatemiasta, teatterikorkeakoulusta, taideteollisesta korkeakoulusta, Suomen elokuvaarkistosta ja elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annettujen lakien muuttamisesta

569

Hallituksen esitys n:o 235/1988 vp.
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1

5) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 13 §:n ja lukiolain 6 §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys n:o 239/1988 vp.
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

6) Hallituksen esitys n:o 10 laiksi investointivarauslain muuttamisesta 569

Siv. 7) Hallituksen esitys n:o 14 laiksi tieliikennelain muuttamisesta 571

8) Hallituksen esitys n:o 16 maatalouden työaikalaisiksi ja laiksi nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta ”

9) Ed. Wasz-Höckertin ym. lakialoite n:o 8 laiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ”

10) Ed. Moilasen ym. lakialoite n:o 11 laiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 599

11) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 9 laiksi liikevaihtoverolain 8 §:n muuttamisesta ”

12) Ed. Haaviston ym. lakialoite n:o 10 laeiksi peruskoululain 27 ja 28 §:n sekä lukiolain 18 ja 19 §:n muuttamisesta ... 600

Pöydällepanoa varten esitellään:

13) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 laiksi etuostolain 1 §:n muuttamisesta (HE n:o 236/1988 vp.) 611

14) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kananmunien haudontojen rajoittamisesta (VNP n:o 15/1988 vp.) ... ”

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat E. Aho, Björklund, Elo, Halonen, Hautala, Hilpelä, Hurskainen-Leppänen, Härmäläinen, Jansson, Joenpalo, Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kanerva, Kankaanniemi, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Kietäväinen, Knuuttila, M. Lahtinen, Lax, Lehtosaari, Liikanen, Louekoski, Louvo, Malm, Metsämäki, Moilanen, Mäkelä, Mönkäre, Nyby, Paakkinen, Paasio, Pietikäinen, Pokka, Ranta, Riihijärvi, Rusanen, Ryyänen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savolainen, Seppänen, Stenius-Kaukonen, Suominen, Särkijärvi, Tenhiälä, Turunen, Urpilainen ja Väänänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Jurva, virkatehtävien takia edustajat Hurskainen-Leppänen, Härmäläinen, Kanerva, Kemppainen, Liikanen, Salolainen ja Suominen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jansson, Järvenpää, Lax, Malm, Metsämäki, Pokka, Rusanen, Savolainen ja Tenhiälä, maaliskuun 2 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Riihijärvi sekä yksityisasioiden takia edustajat Seppänen ja M. Lahtinen, maaliskuun 3 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Björklund, Elo, Halonen, Hetemäki-Olander, Hilpelä, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Knuuttila, Louekoski, Louvo, Moilanen, Nyby, Paakkinen, Pietikäinen, Ryyänen, Saastamoinen, Sasi ja Väänänen sekä yksityisasioiden takia edustajat Joenpalo, Lehtosaari, Mäkelä, Mönkäre, Ranta, Stenius-Kaukonen, Särkijärvi ja Turunen, maaliskuun 10 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Paasio sekä maaliskuun 31 päivään sairauden takia ed. Hautala.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle 24 päivänä lokakuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä

säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtion virkamieslain nojalla 10 päivänä helmikuuta 1989 annettu

Asetus lääkintöhallituksen ja sosiaalihallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös

Puhemies: Ilmoitetaan, että 14 päivänä tammikuuta 1977 annetun investointiverolain 26 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 16 päivänä helmikuuta 1989 annettu

Valtioneuvoston päätös investointiveron kantamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen 1 §:n muuttamisesta.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kortesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13, siis normaali kellonaika. Asioita on yksitoista.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 83/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotukset laiksi Saksan demokraattisen tasavallan kanssa oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta ja laiksi eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 211/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotukset arvopaperimarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 157/1988 vp.
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on pankkivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Ikkala: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä eduskunnalle arvopaperimarkkinalaiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi todetaan, että "esityksen tavoitteena on luoda arvopaperimarkkinoiden toimintaedellytykset turvaavat näkökohdat huomioon ottava perusnormisto, joka Suomessa tällä hetkellä puuttuu". Eesityksen yksityiskohtaisten perusteluiden nojalla on kuitenkin todettavissa, että hallitus on esitystä laatiessaan kiinnittänyt ennen muuta huomiota sijoittajan, lähinnä ostajan, suojaan. Arvopaperipörssin tehtävää ja tarkoitusta olisi kuitenkin vastannut paremmin asettaa tavoitteeksi ja ohjenuoraksi täysin puolueeton, tehokas ja avoin arvopaperipörssi.

Hallituksen esittämä ja eduskunnan pankkivaliokunnan vähäisin muutoksin puoltama arvopaperimarkkinalaki on kokonaisuutena ottaen varsin tyydyttävä. Eräiltä osin se on kuitenkin, kai hallituksen asettamista tavoitteista johtuen, tarpeettoman ankara. Mm. sisäpiirin säätelyssä on menty eräiltä osin niin pitkälle, että eräiden säännösten toteutus käytännössä voi osoittautua mahdottomaksi tai ainakin varsin kohtuuttomiin lopputuloksiin johtavaksi. Kriminalisointi on lakiehdotuksessa ulotettu tarpeettoman laajalle ja tehty liian ankaraksi jne. Eräisiin esityksen merkittäviin yksityiskohtiin voidaan lisäksi kohdistaa ankaraa periaatteellista ja rakenteellista kritiikkiä.

Arvopaperimarkkinalakiesityksen 3 luvun 10 §:ssä esitetään säädettäväksi, että arvopaperipörssi saa asianomaisen osakeyhtiön hakemuksesta ottaa pörssilistalle suomalaisen tai ulkomalaisen osakeyhtiön osakkeen, joka ei ole pörssilistalla toisessa suomalaisessa arvopaperipörssissä ja josta ei ole voimassa kurssivälitys-sopimusta Suomessa toimivan arvopaperinvälittäjän kanssa. Sääntö, että osake voi olla kaupankäynnin kohteena vain yhdessä arvopaperipörssissä kerrallaan, merkitsee, että Helsingin arvopaperipörssi tulee saamaan tosiasiallisesti monopoliaseman.

Markkinatalousmaissa ei lainsäädäntötoimin pidä luoda tosiasiallisia eikä tietysti myöskään muodollisia monopoleja. Monopoleissa piilee aina tehottomuuden melkoinen vaara. Lailla pitäisi pikemminkin pyrkiä parantamaan kilpailun edellytyksiä kansantaloudessa.

Arvopaperimarkkinalakiesityksen 10 luvun 3 §:ssä esitetään kiellettäväksi valitus arvopaperipörssitoiminnan harjoittamislupaa ja arvopaperipörssin ohjesäännön vahvistamista koskevista päätöksistä.

Veli Merikoski kirjoittaa teoksessaan "Hallinto-oikeuden oikeussuojajärjestelmä" seuraavaa: "Erottamattomassa yhteydessä oikeusvaltioajatuksen kanssa on hallinnon lainalaisuuden periaate. Sillä tarkoitetaan sitä, että hallintoviranomaisen toiminnan tulee aina ja kaikissa tapauksissa olla laista johdettavissa. Hallinnon lainalaisuuden periaatetta tarkoittaa Suomen oikeudessa nimenomaisesti korostaa vuoden 1919 hallitusmuodon 92 §:n 1 momentti, jossa sanotaan, että kaikessa virkatoiminnassa on laillisen seuraamuksen uhalla lakia tarkoin noudatettava." Merikoski toteaa lisäksi, että "tämä säännös julkilausuu expressis verbis — säännön, jota olisi kyllä ilman nimenomaista

säännöstäkin pidettävä oikeusvaltioksi tunnustautuvan valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvana”.

Oikeusvaltiossa hallinnon lainalaisuuden periaatetta täydentää — itse asiassa kuuluu siihen välttämättömänä ainesosana — oikeus saattaa hallintoviranomaisen päätöksen lainmukaisuus valituksella viime kädessä riippumattoman tuomioistuimen tutkittavaksi. Tämän oikeuden on koskettava sekä alempia ja ylempiä hallintoviranomaisia että myös valtioneuvostoa ja sen ministeriöitä.

Muutoksenhausta hallintoasioissa vuonna 1950 annetun lain 4 §:ssä säädetään nimenomaisesti, että ”valtioneuvoston ja ministeriön päätöksestä voi asianosainen, joka katsoo päätöksen loukkaavan oikeuttansa, tehdä valituksen”. Saman lain kohdan mukaan valitusoikeus voidaan kuitenkin kieltää lailla tai asetuksella.

Oikeusvaltiossa ei hallinnon lainalaisuuden valvonnasta voida luopua eikä tinkiä. Sen vuoksi voidaan lain sallima valituskieltokin asettaa vain todella painavista syistä.

Arvopaperimarkkinalakiesityksen 10 luvun 3 §:n 1 momentissa säädettäväksi esitettyä valituskieltoa ei voida pitää perusteltuna, pikemminkin päinvastoin. Valituskieltoa perustellaan hallituksen esityksessä mm. toteamalla, että ”valtiovarainministeriölle arvopaperimarkkinalain nojalla kuuluva ratkaisu arvopaperipörssin toimiluvan myöntämisestä koskee kansantalouden ja arvopaperimarkkinoiden kehityksen kannalta turvallista, luotettavaa ja tarkoituksenmukaista markkinarakennetta” sekä että ”valtiovarainministeriön päätös arvopaperipörssin ohjesäännön vahvistamisesta rinnastuu hallinnollisen säädösvallan käyttämiseen, koska arvopaperipörssin ohjesääntö velvoittaa arvopaperipörssissä toimivia eri tahoja ja pörssiyhtiöitä, koska pankkitarkastusvirasto viranomaisena valvoo sen noudattamista ja koska ohjesääntö on keskeinen sijoittajan suojan yksityiskohtaisen säännöstämisen sisältävä säännöstö”. Oikeusvaltiossa on voitava saattaa päätöksen lainmukaisuus valitusteitse tutkittavaksi nimenomaan silloin, kun päätös on merkittävä tai kun sen vaikutukset ulottuvat laajalle yhteiskunnassa. Sen vuoksi hallituksen esityksessä valituskiellolle esitetyt perusteet itse asiassa tukevat voimakkaasti vaatimusta valituskiellon poistamisesta. Kun valtiovarainministeriö voi määrätä arvopaperipörssin toiminnan keskeytettäväksi määräajaksi tai toistaiseksi taikka peruuttaa arvopaperipörssin toimiluvan mm. arvopaperipörssin ohjesäännön

vastaisen toiminnan vuoksi, kiello valittaa ohjesäännön vahvistamisesta suo mahdollisuuden jopa hallinnolliseen mielivaltaan.

Hallituksen esitys arvopaperimarkkinalaiksi ei kaikin osin anna korkeaa kuvaa lainvalmistelumme tasosta. Kun oikeusjärjestyksemme puitteissa säännellään hallitus- tai hallintoviranomaisten toimivaltuuksia, on välttämätöntä mieltää sidotun ja vapaaharkintaisen hallinto-toiminnan erot ja erojen seuraukset. Tätä eroa ei arvopaperimarkkinalakiesitystä laadittaessa ole ilmeisestikään mielletty. Hallituksen esityksen perusteluissa on luvattoman runsaasti erilaista liiрумlaarumia. Lakiesityksen 3 luvun 2 §:n perustelut eivät vastaa pykälän säännöksiä jne.

Herra puhemies! On varmaan oikeutettua toivoo lainvalmistelulta osoitettua täydellisempää asiantuntemusta ja parempaa tarkkuutta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ikkalan puheenvuoron osittain osoitti sen, miksi tämän lainsäädännön valmistelu pankkivaliokunnassa valitettavasti sujui niinkin hitaasti kuin sujui. Varmaan tässä puheenvuorossa ottaen huomioon puhujan ammatillisen ja muunkin taustan oli paljon juridisesti varteenotettavaa, mutta siinä jäi hyvin vähälle huomiolle se, millä tavoin tämän kohta eduskunnassa hyväksyttäväksi tulevan hallituksen esityksen valvonta käytännössä toteutuu. Mitkä ovat pankkitarkastusviraston mahdollisuudet käytännössä valvoa, että pörssitoiminta sujuu edes sillä tavoin kuin tämä lainsäädäntö edellyttää. Pankkivaliokunnan kuten lakivaliokunnankin mietinnössä on edellytetty sitä, että pankkitarkastusvirastolla olisi riittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta ja riittävät tekniset valmiudet, jotta valvonta voidaan käytännössä toteuttaa. Myös arvopaperimarkkinatoimintaan osallistuvilta edellytetään löytyvän hyvää liikemiestapaa ja käytännön moraalialue tietysti hyvin paljon enemmän kuin tapahtuneet tosiasiat osoittavat heillä olevan. Ed. Ikkalan esille tuomat näkökohdat ovat tietysti myös varteenotettavia, mutta hän kyllä tämän erittäin merkittävän asian tässä puheenvuorossaan unohti.

Ed. Karkinen: Arvoisa puhemies! Pankkivaliokunnasta on vihdoinkin valmistunut mietintö hallituksen esityksestä arvopaperimarkkinalaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Nopeasti kasvavien arvopaperimarkkinoiden toimivuus ja luotettavuus edellyttävät

laintasoista säätelyä. Lainsäädännön tarve on ilmeinen, koska viime viikkojen tapahtumat ovat osoittaneet, että arvopaperipörssin omat eettiset säännöt ja moraaliset periaatteet eivät riitä turvaamaan arvopaperikaupan rehellisyyttä.

Pörssissä ja arvopaperikaupan liepeillä tapahtuneet väärinkäytökset, kuten esimerkiksi erilaiset nurkanvaltaukset, sisäpiirien tiedon käyttäminen hyötymistarkoituksessa ja kaupankäynti olemattomilla arvopapereilla eli niin sanottu lyhyeksi myynti, oikeuttavat esittämään ajatuksen, tuleeko laki tässäkin muodossa säädetyksi liian lievänä, liian vähäisin rangaistussäännöksiin ja jälkikäteisvalvonnan varaan. Oliko suoraan ollut mentävä esimerkiksi viranomaiseksi järjestettyyn pörssiin, johon tai jonka tapaiseen myöhemmin kenties joudutaan siirtymään, mikäli pääomamarkkinat vielä vapautuvat ja EY-direktiivit tulevat noudatettaviksi?

Valmisteilla olevaa arvopaperimarkkinalakia tullaan soveltamaan yleiseen liikkeeseen saatettujen tai saatettavaksi tarkoitettavien arvopaperien markkinointiin, liikkeeseen laskuun ja vaihdantaan pois lukien arvopaperit, jotka oikeuttavat tietyn huoneiston tai kiinteistön hallintaan. Arvopaperien markkinoinnissa ei saa antaa totuuden vastaisia tai harhaanjohtavia tietoja tai käyttää hyvän tavan vastaista tai muutoin sopimatonta menettelyä. Arvopapereita liikkeeseen laskettaessa on pidettävä merkisijöiden saatavilla riittävät tiedot arvopaperin arvoon olennaisesti vaikuttavista seikoista. Lakiehdotuksessa on säännöksiä myös osakeantia sekä vaihtovelkakirja- ja optiolainan liikkeeseen laskemista koskevasta tiedonantovelvollisuudesta. Pörssi- ja sopimusmarkkinayhtiöillä on jatkuva tiedonantovelvollisuus seikoista, jotka ovat omiaan olennaisesti vaikuttamaan yhtiön osakkeen arvoon.

Arvopaperipörssitoimintaa ei saa harjoittaa ilman valtiovarainministeriön lupaa. Lupa on myönnettävä suomalaiselle yhteisölle, joka täyttää laissa säädetyt edellytykset. Arvopaperipörssi saa asianomaisen osakeyhtiön hakemuksesta ottaa pörssilistalle suomalaisen tai ulkomaalaisen osakeyhtiön osakkeen, joka ei ole pörssilistalla toisessa suomalaisessa arvopaperipörssissä ja josta ei ole voimassa kurssivälityssopimusta Suomessa toimivan arvopaperivälittäjän kanssa.

Pörssilistalle otettavalla osakelajilla on oltava vähintään 500 omistajaa. Arvopaperien kau-

passa ei saa käyttää hyvän tavan vastaista menettelyä eikä arvopaperin välittäjä saa käyttää välityssopimuksessaan asiakkaan kannalta kohtuutonta ehtoa. Välittäjän on hoidettava toimeksiannot huolellisesti asiakkaan eduksi ja kohdeltava asiakkaita tasapuolisesti. Välittäjän on annettava asiakkaalle ne tiedot toimeksiannon kohteena olevista arvopapereista, joilla saattaa olla olennaista vaikutusta asiakkaan ratkaisuun toimeksiannon antamisessa tai kaupan päättämisessä, jollei tietojen antaminen toimeksiannon luonteeseen tai muutoin olosuhteisiin nähden ole ilmeisen tarpeetonta.

Arvopaperikaupassa ei saa käyttää hyväseen julkisen kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin arvoon vaikuttavaa julkistamatonta tietoa. Laissa määriteltävien sisäpiiriin kuuluvien henkilöiden kaupankäyntiä rajoitetaan siten, että he voivat hankkia julkisen kaupankäynnin kohteena olevia yhtiön osakkeita ja niihin oikeuttavia arvopapereita ainoastaan pitkäaikaisiksi sijoituksiksi. Pankkivaliokunta on vielä lisännyt sisäpiiriin kuuluvien henkilöiden määrää siten, että mitä on säädetty meklarista, koskee soveltuvin osin myös arvopaperin välittäjän palveluksessa olevaa henkilöä, jonka tehtävänä on julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita koskevien toimeksiantojen käsittely tai näitä arvopapereita koskeva sijoitustutkimus, arvopaperin liikkeeseen laskun järjestämiseen liittyvät palvelut tai omaisuuden hoito, sekä arvopaperin välittäjään 5 luvun 2 §:n 1 momentissa mainitussa suhteessa olevaa henkilöä.

Sijoitusta pidetään pitkäaikaisena, jos arvopaperin hankinnan ja vastikkeellisen luovutuksen ja vastaavasti vastikkeellisen luovutuksen ja hankinnan välinen aika on vähintään kuusi kuukautta. Sisäpiiriin kuuluvat henkilöt ovat velvollisia ilmoittamaan omistuksensa sekä sellaiset yhteisöt, joissa heillä on määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta.

Markkinoiden puolueettomuuden takaamiseksi lakiin otetaan säännökset julkisesta ostotarjouksesta ja lunastusvelvollisuudesta. Arvopaperimarkkinoiden valvontaviranomaisena toimii pankkitarkastusvirasto. Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluu arvopapereiden markkinoinnin ja välitystoiminnassa käytettyjen vakioehtojen lainmukaisuuden arviointi.

Lakiehdotuksessa on väärinkäytösten varalta myös rangaistussäännökset, jotka pankkivaliokunta on lakivaliokunnan ehdotuksesta kirjoit-

tanut yleisiä oikeusperiaatteita paremmin vastaaviin muotoihin.

Pankkivaliokunta kiinnittää huomiota sellaiseen mahdolliseen tilanteeseen, että arvopaperipörssissä myydään arvopapereita, joita myyjällä ei kuitenkaan ole varastossaan. Valiokunta katsoo, että hallituksen on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin edellä kuvatun tilanteen sääntelemiseksi asianmukaisella tavalla.

Arvopaperimarkkinoiden pääasiallisena valvontaviranomaisena toimii siis pankkitarkastusvirasto. Viraston tehtävät ovat viime aikoina voimakkaasti lisääntyneet ja lähitulevaisuudessa ne tulevat vielä lisääntymään. Pankkivaliokunta niin kuin lakivaliokuntakin edellyttävät, että pankkitarkastusvirastolla on riittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta sekä riittävät tekniset valmiudet sille säädettyjen valvontatehtävien hoitamiseksi.

Paisuvien ja suuntaan jos toiseenkin rönsyilevien arvopaperimarkkinoiden sääntelemiseksi tarvitaan arvopaperimarkkinalaki. On välttämätöntä, että laki nyt säädetään, vaikka sen yksityiskohtiin ehkä piankin joudutaan puuttumaan. Esimerkiksi pääomamarkkinoiden kansainvälistyminen ja Suomen lähentyminen EY-markkinoita saattavat piankin antaa aiheen muutoksiin.

Hallituksen on tarkoin seurattava tilannetta ja huolehdittava siitä, että riittävän tiukalla lainsäädännöllä puututaan kasinotalouden epäterveisiin ilmiöihin. Valtiovallan ja Suomen Pankin on myös valuttava ja finanssipoliittisin keinoin hallittava rahan saatavuutta. Irtain, helposti kotimaasta tai ulkomailta saatu raha lähtee nopeasti kiertämään arvopaperimarkkinoilla, nostaa hintoja ja lisää arvopaperijärjestelmien haavoittuvuutta ja romahdusalttiutta. Erilaiset nurkanvaltauksot, yritysostot ja fuusiot ovat horjuttaneet erikoisesti piensijoittajien uskoa arvopaperisäästämiseen. Toimintojensa laajentamiseen ja rationalisoimiseen yrittäjät kuitenkin tarvitsevat myös piensijoittajilta saatavaa rahoitusta. On tarkoin pidettävä huolta, että sijoittajan oikeus ja edut tulevat turvatuiksi ja että arvopaperikauppaa harjoitetaan rehellisen ja hyvän kauppiastavan mukaan.

Ed. J o k i n e n : Herra puhemies! On jo aikakin edes jollakin tavoin säädellä arvopaperimarkkinoita. Suhtaudun kuitenkin vähän risti-riittäisesti arvopaperimarkkinalakiin. Näillä papereilla pelaamisessa varmaa on vain se, että ta-

vallinen ihminen, muutaman osakkeen omistaja, häviää joka käänteessä. Tavallinen ihminen ostaa ja myy aina liian myöhään, ostaa liian kalliilla ja myy liian halvalla. Siksi saattaisi olla viisainta antaa viidakon lain vallita eikä tuuditaa ihmisiä väärään turvallisuuteen, jota laki näyttää lupaavan.

Helsingin arvopaperipörssi ei omien sääntöjensä pohjalta ole päässyt edes nuhteisiin saakka, saati että pantaisiin pallo jalkaan epärehellisille keinottelijoille ja hyödyntävoittelijoille. On kai sitten oltava tyytyväinen, että saadaan aikaan tällainenkin laki. Kun nakkivarkaudesta kerran rangaistaan, rangistakoon lain nojalla myös niitä, jotka epärehellisin keinoin anastavat huomattavasti suurempia summia, vaikka heitä ei varkaiksi mainittaisikaan.

Tavallisille osakesäästäjille laki antaa nyt jonkin verran suojaa, vaikka edelleenkin suursijoittaja ja piensijoittaja jäävät eri asemaan. Valiokunta ei ole halunnut suoda piensijoittajille mahdollisuutta saada osakkeitaan lunastetuksi kohtuuhintaan yrityksen valtauksen yhteydessä. Samoin valiokunta on halunnut jättää osakkeiden äänivaltaerot ennalleen, eli tällä tavoin piensijoittaja äänivallattomine tapettipapereineen on aivan eri asemassa kuin yhtiötä muuttamalla moninkertaisella äänellä varustetulla osakkeella hallitseva omistaja.

Osakkeiden omistus on levinnyt laajalle, jos tarkastellaan vain sitä, kuinka monella ihmisellä on osakkeita. Tällainen omistaminen todennäköisesti myös laajenee edelleen. Luohan lakiehdotus valheellisen turvallisuuden ilmapii-riin. Se, että osakeomistus on laajalle levinnyttä, on näennäinen tosiasia ja peittää sen vielä kovemman tosiasian, että taloudellinen valta on Suomessa poikkeuksellisesti keskittynyt ja näyttää edelleen keskittyvän. Valta on siis harvoilla ja vain Helsingissä jopa lainsäädännön kautta ja avulla.

Omistus ei enää ole henkilöön pohjautuvaa yrittämistä, vaan omistajiksi ovat tulleet instituutiot, toiset yhtiöt ja yhteisöt. Nämä omistajainstituutiot ja niiden koko Suomessa vain muutaman kymmenen henkilön muodostama pieni piiri käyttää todellista valtaa. Se sulkee ja avaa tehtaita, yhdistää ja hajottaa yhtiöitä. Tämän etäisen mahdin tavallinen työntekijä kokee itselleen vieraana: tänään olet yhtiö a:n palveluksessa, huomenna yhtiön b:n, ja kuitenkin ylihuomenna saat lopputilin saman sorvin tai ompelukoneen äärestä. Ammattiyhdistysliike hinnoittelee työn mutta jättää hinnoittelematta

sen vallan ja omaisuuden, jota arvopaperimarkkinoilla siirrellään.

Herra puhemies! Arvopaperimarkkinalaki ei tuo demokratiaa taloudelliseen valtaan, eihän se tuo demokratiaa edes suuren ja pienen omistuksen välillä. Luodaanpahan vain viralliset säännöt rulettiin, jossa pelimerkkien määrä ja ruletin kuulat eivät ole kaikilla samat.

Ed. Huuhtanen: Herra puhemies! Arvopaperimarkkinalaki on tarpeellinen. Suomalaista arvopaperikäytäntöä nykyisellään on pidetty huomattavasti aikaansa jäljessä olevana. Kuulun niihin suomalaisiin, jotka tuntevat arvopaperikäytäntöä huonosti eivätkä omista arvopaperisalkkua. Siksi lakiesitykseen tutustuminen ja asiantuntijalausuntoihin perehtyminen onkin vaatinut erittäin paljon aikaa ja energiaa.

Pankkivaliokunnan mietintö valmis. Julkisudessa mietinnön valmistumisen hitautta on arvosteltu voimakkaasti. Eduskuntakäsittelyn aikaista viivästymistä on pääasiallisesti pidettävä päähallituspuolueiden edustajien erimielisyydestä johtuvana asiana. Kuvaavaa on se, että mietinnön sisältö ensimmäisen käsittelyn jälkeen kiistakohdissaan muuttui täysin päinvastaiseksi toisessa käsittelyssä. Ei voi välttyä ajatukselta, että ensimmäisen ja toisen käsittelyn välillä pankkivaliokunnan hallituspuolueiden jäseniin on kohdistunut reilu ulkopuolinen ohjaus. Mielenkiintoista oli nyt kuulla, että ed. Ikkala voimakkain sanoi irtisanoutui kuitenkin hallituksen esityksestä ja mietinnöstä näissä kahdessa keskeisessä asiassa.

Mietinnön sisältö onkin pitkälti hallituksen esityksen mukainen muutamaa lakivaliokunnan lausunnossaan esittämää muutosta lukuun ottamatta. Nämä muutokset ovat lähinnä teknisiä. Pankkivaliokunnassa erityismielenkiinnon kohteeksi nousi kaksi asiaa. Lakiesityksen 3 luvun 10 §:n mukaan arvopaperipörssi saa asianomaisen osakeyhtiön hakemuksesta ottaa pörssilistalle suomalaisen tai ulkomaisen osakeyhtiön osakkeen, joka ei ole pörssilistalla toisessa suomalaisessa arvopaperipörssissä ja josta ei ole voimassa kurssivälityssopimusta Suomessa toimivan arvopaperinvälittäjän kanssa. Tämän asian suhteen valiokunnan enemmistö katsoi ensimmäisessä käsittelyssä, ettei se pitä vapaan kilpailun periaatteen mukaisena, että lainsäädännöllä tosiasiallisesti rajoitetaan useampien pörssien perustamista. Valiokunnan enemmistön mielipide muuttui toisessa käsittelyssä, ja

nyt mietinnön sisältö käytännössä turvaa Helsingin arvopaperipörssin monopoliaseman. Siivulauseena mainittakoon, että osakkeen voi no-teerata samanaikaisesti toisessa mutta ulkomaisessa arvopaperipörssissä.

Edelleen on todettava, että lausunnot arvopaperikauppakomitean mietinnöstä edellä sanotun asian osalta hajoavat mutta varsin laaja mielipide on ollut useampien pörssien perustamismahdollisuuden puolesta. Itse näen, että maakunnallisten pörssien elinmahdollisuus Helsingin arvopaperipörssin toiminta-ajatuksella tällä hetkellä ei ole paras mahdollinen, mutta yrittämisen vapaus pitää olla. Monopoliyrityksen haitat ovat olleet muilla alueilla varsin kriittisen keskustelun alaisina tämän päivän Suomessa.

Toinen varsin keskeiseksi keskustelun ja äänestyksen aiheeksi noussut asia liittyy 10 luvun 3 §:ään ja sen 1 momenttiin, jonka mukaan valtiovarainministeriön päätökseen, joka koskee arvopaperipörssien toimiluvan myöntämistä ja ohjesäännön vahvistamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Ensimmäisen käsittelyn jälkeen valiokunta piti oikeusvaltion periaatteisiin kuuluvana ja oikeusturvan kannalta tarpeellisenä, että valtiovarainministeriön päätökseen voidaan hakea muutosta muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain mukaisesti korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tässäkin suhteessa mietinnön sisältö toisen käsittelyn jälkeen on hallituksen esityksen mukainen. Ymmärrän varsin hyvin, että harkinnanvaraisuusasioihin ei tarvita muutoksenhakua, mutta asian oikeudellisuuden puoleen toki oikeusvaltiossa tulee olla muutoksenhakuoikeus.

Herra puhemies! Arvopaperimarkkinalaki tulee saattaa voiman mahdollisimman pian. Kuitenkin uskon, että arvopaperimarkkinalakiin joudutaan tekemään korjauksia melko pian. Kiinnitän jo tässä vaiheessa huomiota 2 luvun 4 §:ään, joka koskee osakeantia sekä vaihtovelkakirja- ja optiolainan liikkeelle laske-mista koskevaa tiedonantovelvollisuutta. Kyseisessä 2 luvun 4 §:ssä luetellaan kymmenen eri asiakokonaisuutta, joiden tulee näkyä tarjous-esitteessä. Siitä puuttuu yrityksen liiketoimintaan liittyvät riskit, joka on keskeinen asia asiakkaalle tiedotettavaksi. Tällainen käytäntö on voimassa mm. Yhdysvalloissa.

Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys suosii yritysvaltajia ja haluttuun enemmistöön tarvittavien osakkeiden omistajia muiden osakkeenomistajien kustannuksella. Tämä tulee esille 6 luvun

2 §:n lunastusvelvollisuuskohdassa. Lakiesityksen mukaan osakkeenomistajan, jonka osuus kasvaa yli kahteen kolmasosaan äänimäärästä, on tarjouduttava lunastamaan loputkin osakkeista käyvästä hinnasta. Käypänä hintana on pidettävä lunastusvelvollisuuden syntymistä edeltävien kahden kuukauden aikana maksettujen hintojen keskiarvoa. Kuitenkin tulisi hyvin tarkkaan seurata, palveleeko tämä riittävän hyvin pienosakkeenomistajan etua. Siinä suhteessa näen hyvin mielenkiintoisena ed. Seppäsen ja ed. Tennilän vastalauseessa esiin tulevan ajatuksen, jossa osakkeenomistajan, jonka osuus kasvaa yli puoleen pörssi-yhtiön tai sopimusmarkkinayhtiön osakkeiden äänimäärästä sen jälkeen, kun yhtiön osake on otettu julkien kaupankäynnin kohteeksi, on tarjouduttava lunastamaan loputkin osakkeista käyvästä hinnasta. Käypänä hintana on pidettävä sitä markkinahintaa, jonka osakkeenomistaja on maksanut osakkeista lunastusvelvollisuuden syntyhetkellä.

Herra puhemies! Toivon, että arvopaperimarkkinalailla ja siihen läheisesti liittyvillä muilla laeilla voidaan selkeyttää ja tehdä entistä ymmärrettävämmäksi arvopapereiden kauppaan liittyvää käytäntöä. Säästämistä, johon arvopaperisäästäminenkin kuuluu, tulisi kaikin tavoin edistää. Yksi keino varmasti on selkeiden pelisääntöjen sopiminen ja keinottelun ehkäisy.

Ed. Niinistö: (Ed. Laine: Ei kukaan ole sanonut Turun pörssin kohtalosta mitään. Joko ed. Niinistö kertoo siitä?) — Kyllä, ed. Niinistö kertoo siitä. — Arvoisa puhemies! Olin aika lailla yllätynyt, kun kuulin ed. Huuhtasen puheenvuoron erityisesti juuri aluepörssien osalta. Kun kerroitte, että olette tutustunut aineistoon, olisi ehkä kannattanut tutustua myös siihen käsittelyyn, joka lakivaliokunnassa käytiin. Nythän lakivaliokunta varsin myönteisesti perustelee monopoliajattelua, joka lakiehdotukseen sisältyy. Perusteluihin palaan myöhemmin, mutta perustelu on nimenoman keskustapuolueen edustajien sinne ottama. He ratkaisivat perustelua koskevan äänestyksen. Siis lakivaliokunnassa keskustapuolueen edustajat ajattelivat täysin päinvastoin kuin ed. Huuhtanen täällä nyt.

En myöskään oikein voi yhtyä siihen ajatukseen, että lakivaliokunta ei olisi tehnyt muita kuin teknisiä muutoksia. Ainakin minä pidän hyvin oleellisenä muutosta, jolla säädettiin niistä tiedoista, joita osakkeen ostajalle on annettava. Siinä suhteessa hallituksen esitys kääntyi aivan oleellisesti.

Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Ikkala lain 3 luvun 10 §:stä. Se muodostaa tosiasiallisen monopolisäännöksen. Suomeen ei ole tarkoitus sallia muita pörssijä kuin Helsingin arvopaperipörssi. Voidaan tietysti vain arvailla, mistä tämä ajattelu johtuu. Pelkään pahoin, että kävi niin, että alkava Turun pörssi ja sen toiminnan ehkäisy aiheuttivat tällaisen lainsäädännön sisällön. Minusta ei olisi saanut niinkään tuijottaa sitä, miten Turussa tällä hetkellä toimitaan, vaan meidän olemme säätämässä kysymystä siitä, voiko samaa arvopaperia Suomessa kahdessa tai useammassa pörssissä noteerata. Silloin on tietysti yksi lysti, missä alueellinen pörssi sijaitisi.

Ehkä lakivaliokunnan juuri kertomani enemmistön perustelut kuvastavat sitä ajattelua, joka asiassa oli takana. Sen vuoksi hivenen joudun perusteluja kritisomaan. Täällä viitataan mm. siihen, että monopoliasema on perusteltua, koska arvopaperikauppaa harjoittavan pörssin tulee olla vakavarainen. Se ei vaadi monopoliasemaa. Tässä laissa on nimittäin erikseen säännös siitä, että ennen luvan myöntämistä pitää mm. vakavaraisuus tutkia.

Lisäksi täällä on viitattu käytännön kehitykseen Ruotsissa, Tanskassa ja Sveitsissä eli kolmessa Euroopan maassa. On kieltämättä totta, että niissä maissa käytännön kehitys on johtamassa pörssin keskittymiseen. Euroopassa on toki muitakin maita, niistä ei ole selvitystä. Mahdollisesti niissä käytäntö onkin johtamassa hajautumiseen. Joka tapauksessa tilanne on, että sen enempiä Ruotsissa, Tanskassa kuin Sveitsissäkään ei ole lainsäädännöllisesti luotu monopolia, vaan monopoli, jos sellaisesta siellä voidaan puhua, on muodostunut liike-elämän lainalaisuuksien perusteella. Tähän voidaan tietysti sanoa, että kehitys voi aivan yhtä hyvin lähteä kulkemaan yhtäkkiä toiseen suuntaan eli että pörssitoiminta hajaantuisi.

Minusta tuntuu, että taustalla ovat olleet tietty epäilykset siitä, että Euroopan neuvoston jotkut säännöt estäisivät Suomessa useamman pörssin toiminnan niin, että niillä olisi toimintavapaus. Tässä suhteessa en tullut kuitenkaan vakuuttuneeksi siitä, että sekään vaatisi monopolia. Ainoa konkreettinen esitys asian tuntijoilta oli, että pörssin osakepääoman tulee olla varsin korkea, epäilemättä korkeampi kuin Turun pörssin tällä hetkellä, mutta niin kuin totesin, sitä ei olisi saanut pitää tämän lainsäädännön ainoana mittapuuna.

Mitä tulee muutoksenhakukysymyksiin, olen niissä täysin samaa mieltä kuin ed. Ikkala. Mielestäni niissä olisi voitu puhua huomattavasti enemmän siitä, mitä Euroopan neuvoston direktiivit pitävät sisällään. Ne pitävät sisällään mm. ajatuksen siitä, että kaikilla on oikeus saada fair trial myös hallintoasioissa. Suomessa on ollut kovin tavanomaista tehdä säännöksiä, joissa kielletään muutoksenhaku, nimenomaan hallintomääräyksissä. Olen aivan vakuuttunut siitä, että me suomalaiset joudumme tässä suhteessa aivan uudenlaisen tilanteen eteen. Eurooppalainen oikeusajattelu on hyvin pitkällä. Siellä ei yhtä sokeasti uskota, että viranomaisen, joka ratkaisun tekee, on tehnyt sen sataprosenttisen oikein, vaan kansalaisille ja yhteisöille halutaan antaa muutoksenhakumahdollisuus. Sen vuoksi minäkin näen positiivisena ne puheet täällä, että tähän lainsäädäntöön mahdollisesti joudutaan palaamaan, ja toivoisin, että silloin esimerkiksi tämä muutoksenhakukysymys voitaisiin ottaa uuden keskustelun kohteeksi.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Ed. Niinistö moitti, että en ole tutustunut kunnolla lakivaliokunnan lausuntoon. Olen toki siihen tutustunut ja pannut merkille, että ainakaan minkään vastalauseen muodossa keskustan edustajat eivät ole esittäneet mielipidettään poikkeavalla tavalla. Olen myös tietoinen, että tämän asian suhteen saattaa ryhmän sisällä olla erilaisia mielipiteitä. Aivan samoin kuin niitä näyttää olevan kokoomuksenkin ryhmän sisällä, viittaan ed. Ikkalan puheenvuoroon.

Ed. Niinistölle toteaisin vielä kerran, että sain puheessani täsmälleen: ”Itse näen, että maakunnallisten pörssien elinmahdollisuus Helsingin arvopaperipörssin toiminta-ajatuksella tällä hetkellä ei ole paras mahdollinen, mutta yrittämisen vapaus pitää olla.” Kun olen ymmärtänyt, että ed. Niinistö on yrittäjäedustajia, niin pyytäisin kiinnittämään tähän puoleen erityistä huomiota.

Ed. Niinistö: Herra puhemies! Minulla on hyvin vakavasti sellainen tunne, että jos keskustapuolueen ryhmä lakivaliokunnassa todella olisi ollut tuota mieltä, niin olisi saattanut käydä niin, että tämä lainsäädäntö, ainakin mietintö, olisi saanut aivan oleellisesti toisen sisällön nimenomaan yrittämisen vapauden osalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotukset laiksi Sibelius-Akatemiasta, teatterikorkeakoulusta, taideteollisesta korkeakoulusta, Suomen elokuva-arkistosta ja elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annettujen lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 235/1988 vp.
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 13 §:n ja lukiolain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 239/1988 vp.
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 10 laiksi investointivarauslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Esillä on hallituksen esitys investointivarauslain muuttami-

sesta. Tämä on nyt ensimmäinen hallituksen esitys siitä paketista, joka täällä eduskunnassa tuli hylätyksi opposition yhteisin voimin. Jään kuitenkin kysymään, missä viipyvät hallituksen muut lakiesitykset koskien verouudistusta.

Verouudistus merkitsi veroasteen nousua, kuten nyt käytännössä on havaittu. Se oli siis väärää veropolitiikkaa kokonaisuudessaan. Se on herättänyt laajaa tyytymättömyyttä kansalaisten keskuudessa. Nimenomaan suurituloisten ja yritysten verotuksen keventyessä pieni- ja keskituloisten verotus kiristyy. Tämä käy ilmi nyt verokorttien jaon myötä.

Kansalaisten voimakas arvostelu hallituksen verolinjaa vastaan on saanut mm. kokoomuksen ministerit ja johtajat selittelemään, että virhe on verokorteissa, niin kuin pääministeri Holkerinkin antoi ymmärtää. Virhe on siis verokorteissa. Todellisuudessa virhe on veropolitiikassa ja veronmaksajille annettujen lupausten pettämisessä. Tästä syystä demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä vaati jo viime viikolla, että hallitus kiireesti antaa uudet esitykset, joilla korjataan ne epäkohdat, jotka verouudistukseen jäivät, mutta ei ole mitään tältä osin kuulunut hallituksen taholta. Siitä johtuen demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on tänään esittänyt myös muille eduskuntaryhmille, että keskusteltaisiin siitä, tulisiko eduskunnan nyt tarttua asiaan. Me esitämme keskusteltavaksi, että tämän asian osalta jätettäisiin hallituksen vastattavaksi välikysymys tai voitaisiinko löytää jokin muu keino, jolla eduskunta saattaisi veroasiat välittömästi eduskunnan käsittelyyn. Ellei kansan tyytymättömyyteen nyt tartuta, niin milloin sitten tartutaan? Pitääkö tässä odottaa ensi syksyyn ja sitten taas katsoa miten käy?

Puheenvuoroni lopuksi vielä toistan, että demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän taholta me olemme pitäneet kaikkein tärkeimpänä liikevaihtoverolain korjaamista siten, että ainakin ruoalta ja kotitalouteen käytettävältä energialta, lastenvaatteilta, kirjoilta, telepalveluilta jne. poistetaan liikevaihtovero. Tämän ohella me edellytämme verotaulukon niin korjaamista, että pieni- ja keskituloisten verotusta voitaisiin keventää. Me olemme kyllä suurten tulojen ja myös varallisuuden ja suurten yritysten verotuksen kiristämisen kannalla.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Käsittelyssä todellakin on, kuten ed. Laine edellä totesi, hallituksen ensimmäinen uusi yritys ajaa

läpi eduskunnassa verolakiesityksiään, tässä tapauksessa investointivarauslain osalta, pysyväksi laiksi. kaiken kaikkiaan sietää jollakin sanalla kosketella sitä keskustelua tämän lakipaketin aiemman käsittelyn osalta, joka käytiin tässä salissa muutama kuukausi sitten.

Pari kolme kuukautta sitten vielä erityisesti kokoomuslaiset edustajat ja hallituksen ministerit siltä suunnalta vanhoivat kovaan ääneen tässä salissa, että todellakin verotus kevenee, että tuo verouudistus merkitsee likimain jokaiselle kansalaiselle paljon hyvää, verot laskevat ja veroaste sen myötä. Vain kaksi kuukautta on kulunut, ja jo tämän jälkeen kokoomuksen johtohenkilöistä olen huomannut ryhmänjohtaja Mörttisen täällä käyttämässä välikysymyspuheenvuorossa, sittemmin puheenjohtaja Suominen ja nyttemmin myös pääministeri Holkerin radiossa pääministerin kyselytunnilla vähintäänkin välillisesti myöntäneen sen seikan, että aika monessa kohdin tämä uudistus meni pieleen, että veroaste nousee vuonna 1989 selvästi yli niiden lukemien, mitä hallitus lähtökohtavainaan sai vuonna 1987, kun se lähti tätä taivalta taivaltamaan.

Hyvä on, että nyt edes tunnustetaan. Toivoo sopii, että tunnustaminen merkitsisi käytännössä sitä, että myös lähdetäisiin tekemään niitä korjauksia, joita lakiesitykset välttämättä vaativat. Nyt käsittelyssä olevaan lakiesitykseen ei ole tehty niitä muutoksia, niitä korjauksia, jotka ilmiselvästi välttämättömiksi laajalti todettiin ja tunnustettiin tämän lain viimesyksyisen eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

Investointivarauslakihan kaiken kaikkiaan on monella tavalla tärkeä lainsäädäntö yrityksille yleensä ja pienehköille ja keskisuurille yrityksille erityisesti. Se on ollut aika tehokas ja järkevä tuloksentasauskeino. Se on tehnyt mahdolliseksi investointien pitkäjänteisen suunnitelmisen ja myös käytännössä toteuttamisen.

Hyvää hallituksen jo viime syksynä esittämässä investointivarauslain muutoksessa, joka siis yksivuotiseksi äänestettiin, oli se, että ammatinharjoittajat otettiin sen lainsäädännön piiriin. Mutta huonoa siinä ja myös nyt tässä käsittelyyn tullessa esityksessä on se, että tämän piiristä käytännössä monet pienet yrittäjät kokonaan heitetään ulos siitä syystä, että ensinnäkin hallituksen esitys, tämäkin hallituksen esitys, merkitsee sitä, että investointivaruksen enimmäismäärä laskee vuonna 1988 voimassa olleesta 50 %:sta vuonna 1989 20 %:iin ja myös siis tämän hallituksen uuden esityksen

mukaan ensi vuonna niin ikään 20 %:iin ja että investointivarausten, sen minkä voi tehdä, alaraja nousee 30 000 markkaan. Selvällä suomen kielellä sanottuna tämä merkitsee sitä, että yrityksen on kyettävä näyttämään 150 000 markan ylittävää voittoa ennen kuin pääsee tähän investointivarausten tekemismahdollisuuteen ollenkaan kiinni. Jokainen tietää, että se käytännössä merkitsee aika suurelle osalle pieniä yrityksiä jäämistä kokonaan tämän varauksentekomahdollisuuden ulkopuolelle.

Hallitus perustelee tätä alarajaa sillä, että talletusvelvollisuus mm. on aika monimutkainen ja hankala toimenpide. Kysyä sopii, miksi ylipäänsä tarvitsee pienemmistä yrityksistä puheen ollen talletusvelvollisuutta lakiin ottaa. Jo viime syksynä keskustan eduskuntaryhmä esittikin, että hallituksen esitystä muutettaisiin siten, että investointivarausten enimmäismäärä voidaan laskea 50 %:sta aina 30 %:iin, mutta samalla tämä varauksen alaraja pitää laskea aina 10 000 markkaan asti. Käytännössä siis 30 000 markkaan ylittävän tuloksen näyttävät yritykset pääsisivät jo tämän varauksen tekemisen piiriin. Edelleen me olimme sitä mieltä, että pienet yritykset pitäisi tästä talletusvelvollisuudesta kokonaan vapauttaa.

Myöskään sitä, että tätä varausta hallituksen esityksen mukaan ei voitaisi käyttää tutkimus- ja kehityshankkeisiin — jostain kumman syystä sitä ei voitaisi käyttää tutkimus- ja kehityshankkeisiin — emme olleet viime syksynä valmiit hyväksymään.

Herra puhemies! Haluan jo tässä esittelyn yhteydessä todeta, että meidän mielestämme hallituksen nyt esittämä laki ei merkitse mitään olennaista muutosta ja korjausta viime syksynä täällä käsiteltyyn. Jollei noita korjauksia tule lain eduskuntakäsittelyn aikana, on ennakoitavissa tälle laille myös tänä keväänä sama kohtelu kuin edelliselle laille viime syksynä ennen joulua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

liikennevaliokuntaan

7) Hallituksen esitys n:o 14 laiksi tieliikennelain muuttamisesta

sosiaalivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta

8) Hallituksen esitys n:o 16 maatalouden työaikalaiksi ja laiksi nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

9) Ed. Wasz-Höckertin ym. lakialoite n:o 8 laiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Wasz-Höckert: Herr talman! Sfp:s partisekreterare Peter Stenlund analyserade i en debattartikel i Hufvudstadsbladet under rubriken "Valfrihet och barndagvård" för några dagar sedan såväl tillblivelsen av den nu aktuella barndagvårdslagen som också den krissituation vi för närvarande upplever här i Helsingforsregionen.

Både Sfp och Peter Stenlunds politiska insats i barndagvårdsfrågan som präglats av en liberal valfrihetspolitik har allmänt erkänts, varför jag inte närmare går in på denna utan koncentrerar mig på att föra fram problemet ur barnets synvinkel.

Hur borde barndagvården lösas om vi verkligen vill och kan tänka på barnets bästa? Lagmotionen nr 8 som nu behandlas här i riksdagen har tillkommit för att skyndsamt tvinga fram andra alternativ och förbättringar, som skulle göra det möjligt att bereda dagvård för barn under tre år och som framför allt gör det omöjligt att fråntaga barnen som redan fyllt tre år deras vårdplats och möjligheter till social och

pedagogisk utveckling. Denna fara är nu en realitet i Helsingfors enligt beslut i socialnämnden. Det har lett till att inte endast barnens föräldrar utan också den yrkesgrupp som arbetar inom barndagvården reagerar kraftigt, samlat in ett stort antal namn och uppvaktat Nylands läns riksdagsmän.

Herra puhemies! Päivähoitokysymyksessä nähdäkseni ei ole riittävästi otettu huomioon päähenkilöä, nimittäin lasta. Päinvastoin täällä Helsingissä monet vanhemmat ovat joutuneet ilmoittamaan neljä-, viisi- tai kuusivuotiaalle lapselle, että sinä et pääsekään enää sinne omaan tarhaan. Jokainen lapsipsykologiaan perehtynyt tietää, mitä tällainen tieto lapselle merkitsee.

Nyt onkin keskustelussa tullut esiin kysymys, josta taannoin on käyty poliittista köydenvetoa, nimittäin onko ensisijaisesti varattava lasten päivähoitopaikkoja alle kolmivuotiaille vai kuuluvatko nämä yli kolmivuotiaille. Ennen kuin jatkan tämän asian poliittista kannanottoa, haluan pohtia lasten päivähoitofilosofiaa lastenlääkärinä lapsen kannalta katsoen.

Jo 50-luvun loppuvuosina saatoin todeta sekä Helsingin lastenklinikan infektio-osastoilla ja poliklinikalla että yksityisvastaanotollani, miten yksi—kolmivuotiaat lapset joutuivat todelliseen infektiokierteeseen, joka ilmeni siinä, että seimilapsi, niin kuin niitä silloin kutsuttiin, saattoi sairastua kuumetauteihin, joiden takana olivat nielu- ja hengitystietartunnat, joita lapset saivat päivähoitoympäristössään. Kun tällainen lapsi jopa kahdeksan kertaa yhden talvikauden aikana joutui korvalääkärin tärykalvopuhkaisuun ja antibioottihoitoon, ryhdyimme asiaa tieteellisesti tutkimaan. Kävi ilmi, että tällaista tautikuvaa ei ollut kuvattu niistä länsimaista, joissa äidit ensisijaisesti hoitavat pikkulapsiaan kotona, mutta että tämä tilanne oli tuttu Ruotsissa ja myös Itä-Euroopan maista, joissa äidin työssäkäynnin takia lapsia pidettiin ryhmissä, joissa tartuntamahdollisuudet olivat suuret. Tämä kysymys on nyttemmin tieteellisesti tutkittu väistöskirjatasolla Turun yliopiston lastenlinikalla. Niin ikään HYKSin korvaklinikan esimies, professori Tauno Palva nosti tämän kysymyksen esille Lääketiede 1989 -luennossaan todeten päivähoitokotien aiheuttavan pikkulasten toistuvia keskiriskivaihteluiduksia niihin liittyvine kuulovammineen.

Näillä perusteilla Helsingin kaupunginvaltuustossa RKP:n ryhmä sai budjettikeskustelus-

sa aikaan yksimielisen päätöksen siitä, että päivähoiton laatua tartuntatautien vähentämiseksi on parannettava ja että lastentautien erikoislääkärin virka tulee perustaa, jotta asiantutemusta voitaisiin kaupungissa lisätä.

Professori Terttu Arajärvi osoitti jo 70-luvulla, että päivähoidossa olevien lasten keskuudessa on mielenterveydellisiä ongelmia yllättävän suuressa prosenttimäärässä. Menemättä nyt syy-yhteyksiin on todettava, että varsinkin herkkä alle kolmivuotiaat lapsen kärsivät psyykkisesti liian suurissa lapsiryhmissä olemisesta. Oulun yliopiston äiti—lapsi-tutkimuksessa olemme sitovasti osoittaneet, että lapsi kärsii mielenterveydellisesti nimenomaan silloin, kun äidillä ei ole päivähoiton suhteen valinnan varaa, vaan hän joko vastoin tahtoaan joutuu käymään työssä taloudellisista syistä tai haluaisi palata työelämään, mutta joutuu olemaan kotona päivähoitoratkaisujen puuttuessa. Tällöin äiti tieteellisen tutkimuksemme perusteella alitajunnallisesti suhtautuu kasvatussenteessaan liian kireästi ja rankaisevasti lapseensa. Tämä heijastuu lapsen mielenterveyden tilassa.

Suur-Helsingin alueella on syntynyt todellinen lasten päivähoitokriisi. Joko poliittisesti tai virkamiestasolla ei ole pystytty riittävän nopeasti toteuttamaan lasten päivähoitolain tavoitteita. Tästä johtuen olemme nyt tilanteessa, jossa kymmenen kuukauden kuluttua laki edellyttää sellaisten lasten päivähoitopaikkojen olemassaoloa, joita ei ole tarjolla ainakaan Helsingin kaupungissa eikä osittain myöskään Vantaan ja Espoon kaupungeissa. Toisaalta ei ole ennätetty rakentaa riittävästi uusia lasten päivähoitokoteja ja toisaalta tiedetään, että lastentarhanopettajia ei ole riittävästi saatavissa. Tämä johtuu osittain siitä, että koulutusta ei ole tarpeeksi lisätty, toisaalta siitä, että vasta valmistuneet lastentarhanopettajat eivät voi hakeutua Helsingin seudulle vuokra-asuntojen puutteen ja omistusasuntojen kalleuden vuoksi.

Herra puhemies! Nyt esillä oleva lakialoite on laadittu, jotta varsinkin Suur-Helsingin kaupungeissa yhteistyönä Uudenmaan läänin ja valtion kanssa saataisiin syntymään pikaisesti sellaisia ratkaisuja, että päivähoito voidaan toteuttaa ja että äidit ja perheet itse voivat päättää, missä alle kolmivuotiaat lapset kulloinkin hoidetaan: kotona vai päivähoitokodeissa. Tämä valinnanvaraisuus, joka on RKP:n esittämä kantava ajatus, tulee ehdottomasti nyt ottaa huomioon, mikäli tästä ongelmasta aiotaan selviytyä. Jos näin ei käy, on nyt esittämämme

kahden vuoden lykkäys lain voimaantulosään-
nökseen pakko toteuttaa, koska jokaisen yli
kolmivuotiaan lapsen tulee ehdottomasti saada
päivähoitopaikka ja pedagogista lastentarha-
opetusta sosiaalisen kehityksensä edellytyksenä.
Suur-Helsingin virkamiehet ovat tiedostaneet
vallitsevan ongelman. Nyt on kiireellisten neu-
vottelujen ja päätösten aika.

Herr talman! Jag har med några exempel
från vetenskapliga undersökningar som utförts
i vårt land försökt belysa att barndagvårdens
kvalitet inom Storhelsingfors inte fyller alla de
krav som barnläkare och andra yrkeskategorier
har rätt att kräva. Därför är Sfp:s länge fram-
förda krav på valfrihet en nödvändighet. Vi bör
höja hemvårdsstödet till en sådan nivå att alla
sådana föräldrar med barn under tre år som
önskar vårda sina småbarn hemma kan göra
det, att utbildningen och lönesituationen för vår
välbildade dagvårdspersonal förbättras och
att dagvårdsenheterna i skyndsam ordning blir
utbyggda. Här bör man också beakta möjlig-
heten att temporärt godkänna sådana anspråks-
lösare byggnationer som inte nödvändigtvis
fyller ministeriets krav. Nu är den rätta tid-
punkten för att allvarligt beakta de förslag
som framförts redan under flera årtionden,
nämligen upprättandet av s.k. kvartersdaghem,
där mindre grupper för pedagogisk och social
dagvård kan ges. Familjedagvården kan avse-
värt förbättras om familjedagvårdarna som
samtidigt vårdar sina egna barn får räkna
in också dessa i vårdgruppen, för vilken man
erhåller ersättning. Detta har bl.a. framförts
av partiets viceordförande Margareta Pieti-
käinen.

Herr talman! Jag hoppas att socialutskottet
tar upp motionen till allvarlig behandling och
beaktar de framförda synpunkterna.

Ed. Kuuskoski-Vikamaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen hyvin ih-
meissäni, että ed. Wasz-Höckert on nyt vasta
havainnut, että lasten hoito on Suomessa kii-
sissä. Se on ollut sitä 20 vuotta, kun on kiistelty,
miten edellytyksiä lasten hoidolle luodaan. Ed.
Wasz-Höckertin ehdotus on nyt, että nekin vä-
hät velvoitteet, joita on säädetty lain tasolla,
purettaisiin.

Minulla on hyvin vahva kokemus siitä, että
ainoastaan velvoittavilla päätöksillä on jotain
merkitystä. Tässä on ollut neljä vuotta, lähes
viisi vuotta, aikaa myös pääkaupunkiseudulla

valmistautua siihen. Vasta nyt on havahduttu,
että lapset tarvitsevat hoitopaikan.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Mielestäni ed. Wasz-Höckert on läh-
tenyt vähän kiireesti liikkeelle vaatimaan tätä
lain voimaantulon siirtämistä. Kyllä tässä tilan-
teessa, vaikka aika pian laki voimaan tuleekin,
pitäisi ennen kaikkea pyrkiä löytämään muita
ratkaisuja. Olen varma siitä, että pienten lasten
vanhemmat ovat tämän lain myötä uskoneet,
että kotihoidon tukea kehitetään ja nimen-
omaan kotihoidosta tulee entistä voimakkaam-
min vaihtoehto pienten lasten hoidossa. On vä-
hän erikoista, että esimerkiksi täällä pääkau-
punkiseudulla niin kovin paljon painotetaan
päiväkotipaikkoja. Nyt pitäisi tehdä kaikki,
että saataisiin kotihoidon tukiasiat niin kun-
toon, että se olisi ratkaisu tähän ongelmaan.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! On hämmästyttävää, että
edustajat Moilanen ja Wasz-Höckert haluavat
vesittää päivähoitolain tavoitteen turvata alle
kolmivuotiaille kunnallinen päivähoitopaikka
Uudenmaan läänin osalta. On totta, että pää-
kaupunkiseutu tarvitsee erilaista lähestymistä-
paa. Täällä ei riitä lisätä täyttämättömiä virko-
ja, vaan täällä on lähestyttävä asiaa osin alue-
poliittisin toimenpitein kuin myös kotihoidon
tuen käytöllä. Lisäksi on kiinnitettävä huomio-
ta siihen, että koko maan osalta päivähoitoti-
lanteeseen vaikuttaa myös vanhempainrahan
maksukauden ulottaminen yhteen vuoteen, jo-
ka asia on mm. sosialidemokraattien piirissä ol-
lut esillä.

Ylipäänsä tässä maassa on nyt mahdollistet-
tava kunnille, jotka haluavat päivähoitolain ta-
voitteet toteuttaa, lisää voimavaroja ja lisää
valtionosuuksia perustamiskustannuksiin kuin
myöskin vastata päivähoitoon mm. paranta-
malla perhepäivähoitajien kohtuuttoman heik-
koja työehtoja. Yleisesti sosialidemokraatit läh-
tevät siitä, että päivähoitolain tavoitteista pide-
tään kiinni. Nyt ei tarvita lykkäystä, ei tarvitse
myöskään yli 3-vuotiaiden päivähoitopaikoista
leikata päivähoitolain tavoitteiden takia, vaan
laitetaan laki voimaan.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Silloin, kun laki astui voimaan
edellisellä kaudella, kokoomus suhtautui hyvin
kriittisesti juuri aikatauluun, koska ei ollut sel-
koa siitä, kuinka laki pystytään nimenomaan

pääkaupunkiseudulla viemään läpi. Nyt ed. Kuuskoski-Vikatmaa olisi hyvin voinut edellisen kauden aikana hallituksessa hoitaa ne päiväkodit, jotka pääkaupunkiseudun alueella nimenomaan haluttiin valtionosuuden piiriin ja myös muutkin päivähoitoa koskevat määräraha-anomukset, jotka olivat sisällä. Mutta edellinen hallitus ei halunnut niitä hoitaa kymmenen vuoden aikana, joka oli suurelta osin edellisen hallituksen aikakautta. Silloin olisi pystytty hyvin paljon vaikuttamaan siihen, että tähän tilanteeseen ei olisi jouduttu.

Ed. Kärhä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Kuuskoski-Vikatmaan puheenvuoron johdosta huomautan, että alle 3-vuotiaiden päivähoito merkitsee sitä, että Helsingin päivähoitopaikoista putoa 20—30 %, joidenkin laskelmien mukaan jopa 40 % pois. Tämä johtuu siitä, että yksi alle 3-vuotias lapsi vie kahden vanhemman lapsen paikan. Kun katsomme Uudenmaan päivähoitotilannetta ja kysymme, mistä päivähoitopaikkojen vaje johtuu, niin täytyy katsoa tilastoja. Uudenmaan lääninhallituksen tilaston mukaan muualla maassa sosiaalipalveluhankkeet toteutuivat 100-prosenttisesti mm. Mikkelin, Kuopion, Pohjois-Karjalan ja Oulun läänissä, sekä eräissä muissa maakunnissa läänien vahvistusprosentit olivat yli 80 %. Uudella maalla esimerkiksi päiväkotihankkeista saimme toteutettua vain 1/3:n, koska emme saaneet valtion tukea.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Kuuskoski-Vikatmaan puheenvuoron johdosta. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siinä, että lain velvoite on hyvä. Päivähoitoasiat eivät tule näköjään Suomessa kuntoon ilman lain velvoittavuutta. Tässä asiassa Suomen keskustan paperit eivät ole kovinkaan puhtaat. Suomen keskusta — tai keskustapuolue — on liikaa korostanut pelkästään kotihoidon tuen merkitystä ja jättänyt muut vaihtoehdot vaille huomiota. Tällä politiikalla, mikäli se toteutuisi, suomalainen nainen tiukasti sidottaisiin hellaan kettingillä kiinni, mikäli Suomen keskustan ajatukset päivähoidon kehittämisestä toteutuvat. Tässä tilanteessa mielestäni paras tapa, nimenomaan myös pääkaupunkiseudulla, päästä tästä ulos on kehittää kunnallista perhepäivähoitoa ja parantaa kunnallisten perhepäivähoitajien työehtoja.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Tainan puheenvuoron johdosta. Sen jälkeen pari kolme muuta kokoomuslaista on käyttänyt puheenvuoron. Näyttää siltä, että kokoomuksen edustajien kesken on selvä linjariita siitä, mitä tässä asiassa pitäisi tehdä. Ymmärsin, että koko lailla yhtä mieltä ollaan aika monissa puheenvuoroissa siitä, että päivähoitolain tavoitteista on todellakin pidettävä kiinni. Siinä myös minä ihmettelen ed. Wasz-Höckertin täällä esittämiä näkemyksiä.

Ed. Häkämies sanoi, että keskusta on keskittynyt pelkästään kotihoidon tuen eteenpäin ajamiseen ja kohentamiseen. Ed. Häkämies, teiltä lienee jäänyt huomaamatta ja havaitsematta se, kuinka useimmat kunnat tässä tilanteessa Helsingin seudulla, kotikuntani Jyväskylä jne. näkevät myöskin kunnallisen kotihoidon tuen välttämättömäksi kehittää ja siihen satsata juuri siitä syystä, että vaihtoehtojen joukossa tunnustetaan yhä käyttökelpoisemmaksi nimenomaan kotihoidon tuki.

Olen iloinen siitä, että ed. Tainan ajatukset kulkivat tässä suhteessa, näin ymmärsin, aika paljon samoja ratoja kuin omat mielipiteeni tässä asiassa. Samaan tapaan kuin ed. Häkämies tästä nyt puhui, puhui entinen kokoomuksen ryhmäpuheenjohtaja Ulla Puolanne silloin, kun lakisääteistä kotihoidon tukijärjestelmää käynnistettiin. Sitä olisi pitäisi pystyä kehittämään vauhdikkaammin ja lisäksi saada kuntia mukaan.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wasz-Höckertin puheenvuorossa oli positiivista se, että täällä keskustellaan lastenhoidosta myös psyykkisin perustein. Meillä on maailman parhaiten hoidetut lapset fyysisesti, mutta psyykinen herätys ja uusi yllpö-aalto olisi tarpeen.

Lakialoitteessa on harha se, että siirtämällä päivähoitolakivelvoitteita tämä asia tulisi ratkaistua. Se ei suinkaan ole näin, vaan syntyvyys on viime vuonnakin Helsingissä kasvanut yli 800 lapsella. Todennäköistä on, että täällä ei pelkästään päiväkoteja rakentamalla ratkaisua saada aikaan, vaan kaikki keinot pitäisi käyttää hyväksi. Vanhempainrahan pidentäminen yhteen vuoteen, niin kuin jo esitettiin, on yksi keino, samoin kotihoidon tuen tasavertainen asema. Niin kuin lakikin edellyttää, niin markkamääräinen pienuus ei tee siitä tasavertaista hoitomuotoa päivähoidon kanssa. Suur-Helsingin

alueella päiväkotien rakentaminen ei yksin auta senkään takia, että täällä on kova henkilökuntapula. Tässä suhteessa ed. Häkämiehen äsken esittämä linja ei voi olla ainoa, millä edetään.

Samalla totean ed. Drombergille, että kyllä tämän maan köyhemmätkin kaupungit ovat omilla kustannuksillaan panneet päivähoitoa kuntoon. On käsittämätöntä, että tähän aina vedotaan, kun otetaan huomioon, että Helsingillä ja Suur-Helsingin alueella olisi ollut samat mahdollisuudet.

Samalla muistutan kokoomusta siitä, että edellisen hallituksen aikana yhteistyössä yritimme myös kotiapulaisen käyttömahdollisuutta laventaa verotushuojennuksen kautta, mutta nyt kun kokoomus on hallituksessa, niin sekin pieni aloitus pyyhkäistiin pois verouudistuksen yhteydessä.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäki sanoi, että ei lykkäystä, vaan laki pitää saada voimaan. Toki on tavoitteena, että laki ajallaan saataisiin voimaan, mutta harvoin olen politiikassakaan törmännyt älyttömämpään ajatukseen kuin se, että alle kolmivuotiaiden lasten hoitopaikat hankittaisiin siten, että yli kolmivuotiaat lapset heitetäisiin päiväkodeista pihalle.

Ainoa realistinen mahdollisuus, millä laki voidaan täysimääräisesti kaikissa kunnissa saada vuoden vaihteesta voimaan, on se, että vaikutetaan päivähoiton kysyntään pienimpien lasten kohdalla. Siis vaikutetaan siihen, että alle kolmivuotiaita lapsia, joiden paras hoitopaikka on koti, (Ed. Pekkarinen: Oikein!) todellakin lasten ollessa pieniä hoidettaisiin kodinomaisissa olosuhteissa. Tällöin ne keinot, joita tarvitaan, ovat mm. vanhempainrahakauden pidentäminen, josta tuntuu vallitsevan laaja poliittinen yksimielisyys, ja myös vahvempi panostaminen kotihoidon tuen kehittämiseen. Tämän kaltaisia keinoja odotetaan ja toivotaan sekä hallitukselta että näiltä kunnilta, ja tätä kautta kysymys toivottavasti voidaan ratkaista ilman, että lain voimaantuloa jouduttaisiin lykkäämään.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puhutaan siitä, miten tarvitaan vaihtoehtoja. Vaihtoehdot eivät synny, ellei niillä ole taloudellisia ja muita edellytyksiä. Sen vuoksi on ollut välttämätöntä, että kotihoidon tuesta, joka on kaikkein huonoiten kehittynyt, jatkuvasti keskustellaan.

Tämä ed. Häkämiehen heitto yhdellä opilla autuaaksi tulemisesta jääköön nyt aivan omaan arvoonsa. Keskusta on ajanut jo pitkään vaihtoehtoista linjaa. Valitettavasti me emme edellisen hallituksen aikaan pystyneet kotihoidon tuen tasossa sen parempaan kuin mihin tämä laki silloin jäi. Niin kuin olemme havainneet, kahdessa vuodessa ei ole tapahtunut yhtään mitään sen jälkeen, kun uusi hallitus on tullut. Tämä on tavallaan polkenut paikallaan.

Nyt toivon, että kun näitä kotihoidon tuen tarjouksia tulee niin suuressa määrin, että ne olisivat todella sellaisia tarjouksia, joiden varaan perheet voivat rakentaa, ettei tässä hätätilanteessa tarjota useampaa tonnia ja sitten kun tulee vuodenvaihe, niin niitä ruvetaan jälleen supistamaan.

Edustajille Dromberg ja Kärhä sanoisin vain lyhyesti, että asiakirjat hyvin selkeästi osoittavat sen, että takavuosina pääkaupunkiseutu ei näistä asioista todellakaan ollut kiinnostunut. Pääjohtaja Taipale on hiljattain todennut, miten Uudenmaan kiintiöitä siirrettiin muualle maahan sen vuoksi, että niillä ei ollut käyttöä täällä kuntatasolla. Aivan viime vuosina tämä kiinnostus on lisääntynyt, ja samaa vahvasti nykyinen perheministeri Halonen hiljattain. Minusta on turha näitä vanhoja kaivella. Nyt tarvitaan uusia avauksia ja innostusta tähän asiaan. Sille ei voi mitään, että kymmenen vuoden takaa, kun näitä asioita seuraa, se on pääkaupunkiseudun osalta aika surkeaa kerrottavaa.

Ed. Wasz-Höckert (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Rajamäelle totean, että hänen edustamassaan vaalipiirissä tämä laki sopii varmasti erittäin hyvin. Asia valitettavasti ei ole näin Helsingissä. Niin kuin tässä on käynyt ilmi ed. Kuuskoski-Vikatmaalle, tilanne todellakin Helsingissä on tämä ja rupeaa olemaan Vantaalla ja Espoossakin. Meillä on ollut täällä jatkuvasti neuvotteluja niiden virkamiesten kanssa, jotka vastaavat näistä sektoreista, että ilmoitetaan koteihin, että 4-, 5- tai 6-vuotiaat lapset eivät enää pääse, koska näiden alle 3-vuotiaiden tulee päästä.

Mitä siihen heräämiseen tulee, ed. Kuuskoski-Vikatmaa, ennen kuin te olitte saamassa lastenlääkärikoulustusta, panin alulle erään tutkimuksen, joka juuri osoitti, että infektologi ei voi Suomessa ja Helsingissä olla tyytyväinen laatuun. Täällä meillä lastentarhanopettajien koulutus ja suorittama työ on varmasti kansain-

välisesti aivan huipputasoa. Mutta niin kuin monet ovat todenneet meidän tutkimusryhmämme lisäksi, ei kukaan lapsi, kun on 96 lasta nokikkain, voi kestää sitä, että jatkuvat virus-ja muut infektiot ovat rasitteena.

Niin kuin sanoin ruotsinkielellä, tämä lakialoite on tehty, jotta me pakotamme näitä kaupunkia neuvottelemaan läänin, ministeriöiden ja valtion kanssa, jotta saadaan jokin nopea ratkaisu, koska 1.1.1990 ei ole mitään reaalisia mahdollisuuksia toteuttaa lakia niiden pykälien mukaisesti, johon edellinen hallitus päätyi.

Ed. Rehn: Herr talman! För drygt fyra år sedan debatterades lagen om utbyggnad av vården av små barn intensivt här i riksdagen. Lagpropositionen byggde på en kompromiss mellan dåvarande regeringspartier, i vilken man dessvärre inte kunde ta steget fullt ut mot en fungerande fullständig valfrihet för småbarnsföräldrar att själva bestämma om vården av sina barn.

Svenska folkpartiet företrädde en åsikt som byggde på införande av ett vårdbidrag som skulle betalas ut åt alla föräldrar med barn under skolåldern, oberoende av om de vårdar sina barn hemma, utnyttjar kommunal dagvårdsservice eller ordnar med privat dagvård. Vi fick inte tillräckligt stöd för vårt förslag i regeringen, men som vårt bomärke i propositionen fanns att hemvårdsstödet utsträcktes till alla småbarnsföräldrar, som inte kan utnyttja kommunal dagvård. Härigenom kunde ett genombrott för ett system som också beaktar privata vårdlösningar noteras.

Denna lag kritiserades hårt i riksdagsbehandlingen och socialutskottet hade ett flertal skarpa formuleringar i sitt betänkande. Man lyfte fram kommunens ansvar för helheten, uttalade farhågor alldeles som Sfp tidigare gjort om att 3–6-åringarna kommer att bli utan vårdplats i värsta fall. Man förutsatte att regeringen utreder hur barndagvården kan utvecklas så att familjerna har en verklig valfrihet, och avger behövliga lagpropositioner till riksdagen.

Speciell kritik fick propositionen för dålig beredning och för att framför allt kostnadseffekterna, regionala och områdesvisa effekter, är outredda. Man förutsatte också att hemvårdsstödet utveckling inte får inverka negativt på utvecklingen av övriga familjepolitiska stödåtgärder. Det här framhöll alltså socialutskottet för fyra och ett halvt år sedan.

I dag står vi i situationen att utskottets farhågor delvis besannats. Lagens ikraftträdande

kommer att orsaka en hel del svårigheter för vissa regioner, framför allt för huvudstadsregionen. Också om man väl kan förena sig med socialstyrelsens generaldirektör då hon ondgjort sig över den slapphet t.ex. Helsingfors tjänstemän och förtroendevalda visat i förberedelserna, får inte i någon händelse barnen och deras föräldrar bli lidande av denna slapphet, och inte heller dagvårdspersonalen. Därför anser jag att det är viktigt att riksdagen ännu bereds tillfälle att debattera lagen, och hoppas också att socialutskottet skulle kunna ta lagmotionen till behandling i utskottet, också om det ju inte precis brukar vara vanligt att enskilda lagmotioner behandlas i utskotten. Det är utomordentligt bra om den förhandskritik det förra socialutskottet riktar mot lagens tillämpning antingen kunde verifieras eller oriktigförklaras av sakkunniga på området.

Det är självklart att det lyckligaste vore att denna lagmotion inte behöver leda till åtgärder, att lagen kunde träda i kraft vid ingången av år 1990 som planerat.

Men som en möjlighet för riksdagen att ta ställning ännu en gång till lagens innehåll är rdm. Wasz-Höckerts lagmotion både välkommen och välmotiverad.

Herra puhemies! Noin neljä vuotta sitten täällä eduskunnassa keskustelimme vilkkaasti laista pienten lasten hoidon kehittämisestä. Lakiesitys oli kompromissi silloisten hallituspuolueiden välillä, joka merkitsi sitä, ettei tahdottu tai uskallettu ottaa täyttä askelta kohti vanhempien ehdotonta valinnanvapautta lastensa hoidon suhteen. Ruotsalainen kansanpuolue esitti järjestelmää, jonka mukaan kaikille alle kouluikäisten vanhemmille maksetaan hoitotuki siitä riippumatta, hoidetaanko lapsia kunnallisissa päiväkodeissa, kotona tai yksityishoidossa. Emme saaneet riittävää tukea ehdotuksellemme hallituksessa, mutta esityksemme johdosta laki kotihoidon tuesta kuitenkin tuli koskemaan kaikkia pienten lasten vanhempia, jotka eivät saa kunnallista päivähoitopalvelua. Täten saimme aikaan uudistuksen, jonka kautta yksityiset aloitteet ja ratkaisut mahdollistetaan.

Eduskuntakäsittelyn aikana lakia kritisoitiin voimakkaasti, jonka johdosta sosiaalivaliokunta kirjasi erittäin kirpeitä lausumia mietintöönsä. Valiokunta korosti kunnan vastuuta lasten kotihoidon ja päivähoitojärjestämisen kokonaisuudesta ja suunnitelmallisuutta siten, etteivät 3–6-vuotiaiden lasten päivähoitopaikat

vaarannu. Tästä oli RKP erityisesti jo etukäteen varoittanut. Valiokunta myös edellytti, että hallitus selvittää tavat kehittää lasten hoitomuotoja siten, että perheiden todellinen valinnanvapaus lisääntyy, ja antaa tarvittavat esitykset tästä eduskunnalle. Valiokunta arvosteli esityksen riittämätöntä valmistelua, jossa mm. kustannusvaikutukset sekä alueelliset ja alakohtaiset vaikutukset ovat selvittämättä. Vielä edellytettiin, ettei kotihoidon tuen kehittäminen saa vaarantaa muiden perhepoliittisten tukimuotojen kehittämistä.

Näin valiokunta silloin. Tänään olemme tilanteessa, että valiokunnan epäilyt osaksi ovat todellisuutta. Lain voimaantulo tulee aiheuttamaan melkoisia vaikeuksia eräille alueille, varsinkin pääkaupunkiseudulle. Joskin voidaan yhtyä sosiaalihuollituksen pääjohtajan näkemykseen siitä, että kunnilla on ollut runsaasti aikaa varautua tulevaan tilanteeseen — ja varsinkin Helsingin virkamiehet ja päättäjät ehkä turhan kauan ovat vitkastelleet valmistelussa — ei missään tapauksessa tästä saa rankaista lapsia ja heidän vanhempiaan.

Mikäli laki johtaa siihen, että lapsia keskenään vaihdetaan, ei sen tarkoitus ole tullut täytettyä. Myöskään päiväkotien henkilökuntaa ei saa lain kautta rangaista. Heidän taakkansa on jo nyt mahtava. Tämän vuoksi olisi erittäin tärkeätä, että myös eduskunta omalta osaltaan voisi vielä kerran keskustella lain sisällöstä ja voimaantulosta. Toivonkin, että tavallisuudesta poiketen sosiaalivaliokunta voisi ottaa käsitteilyyn lakialoitteen, kuulla muutamia asiantuntijoita ja saada käsityksen siitä, oliko edellisen valiokunnan kritiikki aiheellista.

On itsestään selvää, että paras ratkaisu olisi, ettei voimaantuloa tarvitse siirtää, vaan laki astuisi voimaan eduskunnan edellyttämällä tavalla vuonna 1990. Mutta avaamalla eduskunnalle mahdollisuuden keskustella asiasta on ed. Wasz-Höckertin lakialoite sekä tervetullut että perusteltu.

Sitten onkin aivan toinen asia, että hallituksen pikaisesti olisi ryhdyttävä valiokunnan neljä vuotta sitten edellyttämiin toimiin. Silloin tehty kompromissi oli askel oikeaan suuntaan, mutta sen jälkeen tilanne on jo muuttunut. Hallituksella olisi ollut runsaasti aikaa uudelleenarvioida ja kehittää lakia. Esittämämme kokonaisvaltainen hoitotuki kaikille alle kouluikäisille vanhempainloman päätyttyä olisi erinomainen pohja valmistelulle. Sen kautta avautuisi parempia mahdollisuuksia myös itsenäisille, yksi-

tyisille aloitteille ja ratkaisuille, ja valiokunnan peräänkuuluttama todellinen valinnanvapaus voisi toteutua.

Hoitotuen kustannukset katetaan kunnallisen päivähoiton tuen vähentyessä. Uusi kokonaisvaltainen tukimuoto korvasi myös kotihoidon tuen. Tuki voisi hyvinkin olla verotettavaa tuloa. Siten tuki tulisi tarveharkinnan kohteeksi; korkeammat muut tulot, korkeampi marginaaliverotus, eikä muita järjestelyjä tarvita, mutta todellakin tämän tuen on sitten oltava myöskin riittävä. Hoitotukijärjestelmä mahdollistaisi valinnan kunnallisten ja yksityisten palvelujen välillä, jolloin syntyy myönteinen kilpailu eri palvelutuotteiden välillä. Tässä yhteydessä on pelätty, että kunnallisen päivähoitojärjestelmän henkilökuntakriisi yhä syvenyisi. Päinvastoin voidaan tässäkin todeta, että terve kilpailu tulee antamaan henkilökunnalle paremmat lähtökohdat nostaa erittäin alhaista palkkatasoaan. Siihen ei kai kenelläkään täällä pitäisi olla huomauttamista.

Herra puhemies! Tärkeätä on kuitenkin todeta, että kunnat jatkossakin olisivat johtavia päivähoitopalvelujen tuottajia ja myös vastaisivat päivähoiton kontrollista. On itsestään selvää, että päivähoitomme hyvä taso on säilytettävä ja mieluummin vieläkin korotettava. Siihen on lapsillamme oikeus.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! On tavallaan jossain määrin outoa, mutta tietysti demokratiaan kuuluvaa, että yksi hallituspuolueen ryhmä lähtee liikkeelle lakialoitteella ja haluaa tällä tavoin saada aikaan keskustelua. Tämä keskustelu olisi varmasti voinut tapahtua niinkin, että sosiaaliministeri Tarja Halonen, joka tässä asiassa on hyvin aktiivisesti toiminut ja tehnyt varmasti parhaansa ja mitä tehtävissä on, olisi esiintynyt myös RKP:n ryhmässä. Ehkä niin olisi välttytty tästä lakialoitteesta.

Mitä tulee tasavertaisiin mahdollisuuksiin valita eri hoitomuotojen osalta, mitä ed. Rehnkin peräänkuulutti, niin käytäntö on kuitenkin perin toisen tyyppinen. Meidän täytyy muistaa se, että Suomessa 1960-luvun alkupuolella naiset otettiin työpaikoille eräänlaisena työvoimareservinä toisin kuin monissa länsimaissa, joihin otettiin siirtotyövoimaa, ja näinhän Suomessa välttyttiin siltä työvoimapulalta, jossa me nyt osittain olemme. Tämä käytännön tosiasia pitää ottaa huomioon.

Niiden yli 15 vuoden aikana, jolloin päivä-

hoitolaki on ollut voimassa, käyty keskustelu on tietysti osoittanut sen, että tämä on niitä asioita, joissa kaikki tuntuvat olevan oikeassa. Se on johtanut siihen, ettei yksikään hoitomuoto, ei päiväkodit, ei vanhempainrahakauden pidentäminen, ei perhepäivähoito eikä mikään muukaan ole tullut loppujen lopuksi järjestyseen. Käytännössä tietysti kysymys on rahasta ja siitä, kuka maksaa. Valitettava tosiasia on se, että maksajina ovat aika usein palkansaajat eli ne äidit ja idät, jotka käyvät työssä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rehnin puheenvuoroon liittyy sama raja, joka on ollut jo aikaisemmin täällä esillä, että on kysymys vain alta kouluikäisten hoito-ongelmatiikasta. On syytä todeta, että myöskin koululaisten iltapäivähoito eli 7—10-vuotiaiden iltapäivähoitotarve on enemmään päin kaikissa kaupungeissa. Apulaiskaupunginjohtaja von Hertzenin mukaan Helsingissäkin iltapäivähoidon puute korreloi selvästi sosiaalitaipauksien kanssa ja myöskin nuorisorikollisuuden, alkavan rikollisuuden kanssa. Eli jos nyt päivähoitolakia lähdetään siirtämään, niin se on aivan kuin pään pensaaseen pistämistä, kun ei tunnusteta vielääkään sitä tosiasiaa, että meillä on periaatteessa kaikkien alta 10-vuotiaiden hoito-ongelma. Se vain porrastuu eri tavalla koululaisten iltapäivähoitotarpeena ja sitten myöskin alta kouluikäisten hoitotarpeena. Eli päädytään siihen, mitä keskusta on ajanut jo parikymmentä vuotta, että eri vaihtoehtoja täytyy ottaa voimakkaasti käyttöön, sillä muuten me emme selviä tästä tilanteesta. Naisia ei saada työpaikoilta tällä aikataululla koteihin, mikä tuskin on tarkoituksenmukaistakaan kaikilta osin.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! ed. Rehnille haluan huomauttaa, vaikka hänellä olikin hyvin viisaita ajatuksia, että mikäli tämä lakialoite tulisi voimaan, niin se kohtelisi hyvin epäoikeudenmukaisesti maamme muita kuntia ja kaupunkeja. Esimerkiksi Satakunnassa Porissa on ihan samanlainen ongelma. On huvittavaa kuunnella, että täällä on lapset jaettu alle 3-vuotiaisiin ja yli 3-vuotiaisiin, koska molemmat ovat lapsia.

Edelleen totean, että joka ryhmä on täällä hyvin ansiokkaasti puolustanut kotihoidon tukea. Odotankin hyvin suurella mielenkiinnolla, että ministeri Tarja Halonen tuo esityksen, jonka mukaan kotihoidon tukea ehdottomasti lisä-

tään tuntuvasti, että olisi valinnan vapaus jäädä kotiin. Eikä se tarkoita sitä, että naiset sidottaisiin hellan ääreen, mutta se on eräs tärkeä asia, koska tämä lakialoite ei tuo kaikille tyydyttävää tulosta. Kotihoidon tukea meidän tulisi parantaa, mutta kuten viime vuosina olen huomannut, sitä on jarrutettu. Jokainen voi miettiä, missä piirissä ja missä ryhmässä kotihoidon tukea on jarrutettu, joka mielestäni tänä päivänä on oikea vaihtoehto, koska lapsen paras hoitopaikka on koti, jos se on todella tasapainoinen koti.

Ed. Laurila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rehnille joudun kyllä nyt vastaamaan hänen syytöksestään Helsingin päättäjien ja virkamiesten vitkastelusta. Jos katsomme numeroiden valossa menneitä vuosia, joita Suomen keskusta ei halua muistella aivan ymmärrettävistä syistä, niin on todettava, että vuodesta 1986 taaksepäin Helsingin kaupunki rakensi 13—15 päiväkotia vuodessa ja sai niistä valtionosuuden, siis lakisääteisen, sille kuuluvan valtionosuuden yhteen tai kahteen päiväkotiin vuodessa. Eli muutamana vuonna Helsingin kaupunki polkaisi maasta täysin omilla rahoillaan suurimman osan päiväkodeista ja ehkä 1/15:n tai 2/15 sai niistä valtionosuuden piiriin. Onneksi nykyinen hallitus on jo ymmärtänyt pääkaupunkiseudun tilanteen paremmin ja hieman useampia on ruvetu saamaan normaalin valtionosuuden piiriin.

Kuitenkin on niin, että esimerkiksi Helsingin kaupungissa molempien vanhempien työssäkäyntiprosentti on kaikkein korkein koko maassa. Ammattiin koulutettujen naisten määrä on prosentuaalisesti suurin koko väestöstä. Alle kouluikäisten lasten päivähoiton tarve on prosentteina suurin koko maassa. Sitä on yritetty tyydyttää kaikkein suurimmalla päivähoiton vaihtoehtojen määrällä, mutta kun ei täällä mikään riitä, niin me olemme joutuneet etsimään erilaisia vaihtoehtoja Helsingin kaupungissa.

Helsingin päättäjät ja virkamiehet ovat mm. tuoneet Helsinkiin aivan oman Helsingin kunnallisen kotihoidon tuen, jota saadakseen vanhemmista toisen ei tarvitse jäädä kotiin, vaan lapselle voidaan järjestää hoito lapsen kodissa muillakin tavoin, esimerkiksi. Me olemme kehittäneet täällä erittäin hyvän kolmiperhehoitojärjestelmän. On kehitetty kunnallista perhepäivähoitoa. Kaikkia näitä vaihtoehtoja kehitämme edelleenkin ja toivomme, että saamme edelleen lisääntyvän osuuden lakisääteistä valtionosuuttakin tänne.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari oudoksui RKP:n ryhmän piiristä tullutta aloitetta ja sanoi, että asiat olisivat osin selvinneet, jos ministeri Halonen olisi kutsuttu RKP:n ryhmään asioita selvittämään. Mielestäni ed. Skinnari aivan tarpeettomasti vähättelee kysymystä ja pyrkii tämän kaltaisella puheenvuorolla mielestäni väheksymään asian merkitystä.

Todellakin esillä olevassa asiassa on niin vaikea tilanne, että on aivan paikallaan, että täällä eduskunnassakin asiasta on keskustelua tälläkin tavoin viritetty. Mielestäni olisi erittäin hyvä, että ed. Skinnarin johtamassa eduskunnan sosiaalivaliokunnassa todellakin aloitteen tiimoilta kuultaisiin asiantuntijoita ja että valiokunnan piiristä saataisiin tukea sille mielestäni ainoalle järkevälle ratkaisulle, mikä tässä tilanteessa asiaan on, eli pystyttäisiin vähentämään päivähoiton kysyntää pienempien lasten kohdalla.

Kuten aikaisemmassa puheenvuorossani sanoin, tähän päästään vain panostamalla sen kaltaisiin tekijöihin, jotka — kuten vanhempainrahakauden pidentäminen ja kotihoidon tuen kehittäminen — merkitsivät sitä, että pienempiä lapsia hoidettaisiin enemmän kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa.

Ed. Mäkipää arvosteli sitä, että nyt jaetaan lapsia yli ja alle kolmivuotiaisiin. Ei sitä jakoa tässä keskustelussa ole keksitty, vaan se on itse laissa tehty ja vielä siten nurinkurisesti, että alle kolmivuotiaille lapsille, joiden oikein hoitopaikka olisi kodinomaiset olosuhteet, eräällä tavalla preferoidaan päivähoitopaikka ennen yli kolmivuotiaita lapsia, joiden kohdalla taas päivähoitopaikka tai lastentarha on oikeampi paikka.

Tässä tarvitaan, kuten jo sanoin, sellaisia yhteisiä toimia, joilla tämä vaikea ongelma saataisiin ratkaistua.

Ed. Kuuskoski-Vikmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajat Laurila ja Zyskowitz unohtavat täysin sen, että vuonna 1973 on jo säädetty päivähoitolaki, jolloin kunnan velvollisuutena oli päivähoitoa järjestää. Ne perusteet, joita ed. Laurila otti esille, ovat aivan tosia Helsingin seudulla. Sen vuoksi minusta ei voida aloittaa tätä historian tutkiskelua, jos siihen mennään, vuodesta 1986, vaan on syytä katsoa hiukan taaksepäin. Silloin ei syntikuorma ole yksinomaan Suomen keskustassa.

Toivon, että nämä aloitteet, joita pääkaupunkiseudulla on nyt tehty 80-luvun loppupuolella, todella lähtevät viitoittamaan semmoista uutta tietä, ja pääsemme todella ratkaisuun, eikä tämä jää pelkän puheen tasolle. On aivan selvää, että Helsingissä tämän suuruinen kotihoidon tuki, joka on ollut lakisääteisenä voimassa, ei riitä. Mutta eivät riitä myöskään ne tuen korotukset, joita täällä on esitetty, ellei saada esimerkiksi sosiaaliturvaa kuntoon.

On hyvä, että tässä keskustelussa tarkastellaan alle seitsemänvuotiaita lapsia kokonaisuutena. Ei äitiysloman tai vanhempainloman pidentäminen vuoteen ratkaise kuin pienen osan. Kotihoidon tuki ratkaisee vain pienen osan. Tätä on pakko katsoa kokonaisuutena. Toivottavasti nyt näitten puheitten jälkeen todella syntyy tekoja. Tähän astihan tämä on ollut vain puhumista.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoroa en voi olla hämmästelemättä, koska on aivan itsestään selvää, että tämän tyyppisistä asioista puhutaan vastaavan ministerin kanssa. Mutta toisaalta me ainakin ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä kunnioitamme erityisesti eduskunnan roolia ja merkitystä. Jos on todellakin merkittävästä asiasta kysymys, niin täällä eduskunnassahan asia on keskusteltava läpi. Me katsomme kyllä todellakin, että lasten päivähoito kuuluu niihin kaikkein merkittävimpiin asioihin, joita on debatoitava tässä salissa eikä missään kabinettipoliitikassa. Sen vuoksi on kyllä aivan oikeutettua tehdä tämän tyyppinen lakialoite, jonka ed. Wasz-Höckert on eduskunnalle jättänyt. Nyt meillä on mahdollisuus keskustella.

Toivomme todellakin, että sosiaalivaliokunta myös ryhtyy toimiin tämän suhteen. Jos se on tarpeeton, jos osoittautuu, että asiat voidaan hoitaa, niin mikään ei ole parempi kuin se. Mutta pääasia on, että tästä voidaan keskustella ja ratkaisuja löytää rakentavassa mielessä.

Ed. Mäkipäälle myöskin haluaisin huomauttaa siitä, että sehän se juuri oli niin hullunkurista, että jaoteltiin lapset alle kolmivuotiaisiin ja yli kolmivuotiaisiin. Tästä koko hässäkkä sitten on syntynyt.

Olen samaa mieltä ed. Zyskowiczin kanssa, että juuri ne pienet lapsethan voivat kaikkein parhaiten, jotka saavat olla kotonaan hoidettavana, ei vähiten infektioalttiuksien takia, joista ed. Wasz-Höckert ansiokkaasti jo aikaisemmin puhui.

Ed. Kärhä: Herra puhemies! Uusmaalaiset kansanedustajat, jotka ovat allekirjoittaneet nyt esillä olevan lakialoitteen lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta nimenomaan sen voimaantulosäännöksen osalta, ovat tehneet esityksensä vakavalla ja vastuuntuntoisella mielellä. Lakiesityksen kautta haluamme herättää arvoisat kollegamme ja päättäjät näkemään sen, että alle kolmivuotiaille lapsille taattu päivähoitopaikka supistaa pääkaupunkiseudulla päivähoitopaikkoja noin 20–30 %, joidenkin ennusteiden mukaan jopa 40 %. Tämä tapahtuu seudulla, missä on jo entuudestaan kipeä pula jokaisesta päivähoitopaikasta. Paikkojen supistuminen johtuu, kuten aiemmin kerroin, siitä että alle kolmivuotias lapsi mitoitetaan kahden vanhemman lapsen paikalle.

Päivähoitolain voimaantulo kaikessa ankaruudessaan johtaa pääkaupunkiseudulla monin tavoin kaaosmaiseen tilanteeseen. Päivähoitopaikkojen lukumäärän supistumisesta johtuvan ongelman lisäksi päiväkotien täyttäminen alle kolmivuotiailla lapsilla tuo tullessaan myös hoitohenkilökunnalle sellaisia vaatimuksia, joista he oman ilmoituksensa mukaan eivät katso nykyisillä resursseilla voivansa selviytyä. Käydessään kertomassa päivähoitotilanteesta Uudenmaan läänin kansanedustajille Helsingin päiväkoteja ja perhepäivähoitoa edustavat työntekijät kertoivat, että tänäkään päivänä heillä ei ole käytettävissään riittävästi lapsen yksilöllisen hoidon onnistumisen edellyttämiä voimavaroja. Kuinka he voisivat näin ollen onnistua lain edellyttämässä uudessa, paljon ongelmallisemmassa tilanteessa? Näin heidän oman selostuksensa mukaan.

Viime vuosina on eduskunta kiitettävällä tavalla koettanut tukea alle kolmivuotiaiden lasten vanhempia. On korotettu lapsilisää, on aikaansaatut vanhempainlomajärjestelmä, on lyhennetty työaikaa ja korvattu viimeksi mainitusta johtuvaa ansion menetystä kotihoidon tuella. Näillä ratkaisuilla on tuettu lähinnä alle kolmivuotiaiden lasten perheitä, mutta sen sijaan kolmi—kuusivuotiaiden vanhemmat on jätetty vähemmälle. Ei ole moraalisestikaan oikein nyt ottaa päivähoitopaikat pois yli kolmivuotiailta ja jakaa ne nuoremmille, mihin päivähoitolain tuleminen auttamattomasti johtaa.

Kun on tehty kyselyjä siitä, miksi vanhemmat eivät ole käyttäneet täysipainoisesti hyväkseen vanhempainlomaa eikä koko vanhempainloman ajanjaksoa, on ilmennyt, että suurin syy on ollut taloudelliset vaikeudet. Tästä olisikin

lähdeittävä purkamaan päivähoito-ongelmaa. Tukemalla vielä voimakkaammin alle kolmivuotiaiden lasten vanhempia silloin, kun lapset ovat kotihoidossa tai kodinomaisessa hoidossa, voidaan saavuttaa monta hyvää tavoitetta. Tuolloin pääsevät yli kolmivuotiaat päiväkoteihin ja saavat samanikäisten lasten seuraa, jollaisia kontakteja heidän kehitysvaiheensa tuossa iässä edellyttää. Sen sijaan pienet lapset saisivat jäädä kotiin ja kodinomaiseen hoitoon, mikä olotila, kuten täällä tänäänkin on arvovaltaisten henkilöiden taholta tullut todistettua, on pikkulapselle suotuisan kehityksen kannalta paras mahdollinen.

Asiat eivät aina etene sillä tavoin kuin päättäjät toivovat ja suunnittelevat. Olettamukset eivät toteudu, ja olosuhteetkin muuttuvat ennalta arvaamattomista syistä. Silloin, kun lasten päivähoitosta annettua lakia muutettiin muutama vuosi sitten ja sitä suunniteltiin ja se säädettiin, tuskin aavistettiin sitäkään, että Helsingin seudun päiväkodeissa on osastoja, jotka ammittavat tyhjiällä henkilöstöpulan vuoksi. Tänään se on tosiasia.

Näin ollen ei olekaan nolo asia, että ihminen, päättäjänkin, pystyy myöntämään, että asiat eivät etene niin kuin on kirjoitettu, ei niin nopeasti eikä niin suotuisasti. Toisinaan osoittaa viisautta ja kyvykkyyttä myöntää, että lakiakin voidaan muuttaa tai sen voimaannpanoa siirtää, silloin kun se näyttää johtavan entistä parempaan tilanteeseen, kenties suorastaan umpikujaan.

Se, että päivähoitolain voimaantuloa alle kolmivuotiaiden osalta siirrettäisiin pääkaupunkiseudulla, edellyttää kuitenkin myös vanhempainrahan ja kotihoidon tuen korottamista, jotta ne pienten lasten vanhemmat, jotka haluavat, voisivat toimeentuloansa vaarantamatta tosiasiallisesti jäädä kotiin hoitamaan pienokaisiaan. Kotihoidon tuen tai vanhempainrahan korottaminen alle kolmivuotiaiden lasten perheille on asia, joka voidaan ja joka ennätetään mainiosti hoitaa tässä talossa kuntoon ensi syksyksi, jos niin halutaan.

Herra puhemies! Ed. Wasz-Höckertin nimellä jaettu lakialoite on Uudenmaan kansanedustajien hätähuuto Uudenmaan päivähoitolasten puolesta. Toivomme, että siihen suhtaudutaan vakavasti.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä sama ihmettely, jota esitin RKP:n ryhmäjohtajan ed. Rehnin puheenvuoron jälkeen, sopii myös kokoomuksen

kansanedustajan ja sosiaalivaliokunnan jäsenen ed. Kärhän puheenvuoron jälkeen. On muitakin tapoja hoitaa näitä asioita.

Toisaalta tilanne on se, että muualtakin päin maata löytyy näitä ongelmia. Itse edustan kaupunkia, jossa pääasiassa naiset, tietysti miehetkin isinä, ovat lasten päivähoitoasioista huolestuneita, mutta käyvät työssä, saavat suhteellisen matalaa palkkaa, niin kuin naiset yleensä, maksavat jokaisesta saamastaan markasta 16,75 penniä kunnallisveroa ja ovat tehneet sitä pitkään, monta vuotta. Tässä yhteydessä kysyn, mikä on pääkaupunkiseudun veroäyrikanta, jotta päiväkotipaikkoja on voitu rakentaa.

Tilanne on poliittisesti myös sellainen, että Helsingissäkin on ongelmia, on lukioissakin ongelmia. Tämä on vähän saman tyyppinen kuin jos sosialidemokraatit lähtisivät lakialoitteen muodossa eduskunnassa, saadakseen aikaan keskustelua, parantamaan Helsingin lukiotilannetta ja sitten katsottaisiin, miten opetusministeri Taxell asiaan reagoisi. Mielestäni on jonkin verran outoa nyt hallitustoveriden yhteistyöhalukkuus sinänsä erittäin tärkeässä asiassa. Keskustelu on aina tarpeellista ja demokratiaan kuuluvaa, mutta edelleen menettelytapaa ihmeltelen.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu päivähoidosta niin kuin myös asuntoasioista näyttää juuttuneen pääkaupunkiseudulle ja sitä koskevaksi. Itä-Suomesta tulleen tuntuu, että ajatellaan, että muuta Suomea ei ole olemassakaan. Kuitenkin muu Suomi on olemassa ja myös päivähoito-ongelmia on muualla Suomessa. Muissa kaupungeissa kuin pääkaupunkiseudulla päivähoitolain velvoitteet on vain otettu tosissaan ja pyritty täyttämään lain velvoite. Mm. alle 3-vuotiaiden kohdalla on ollut nyt viiden vuoden siirtymäkausi. En usko, että kahden vuoden siirtymäkaudella tämä ongelma ratkaistaisiin, vaan luulenpa, että sama keskustelu käy täisiin eduskunnassa myös syksyllä tai keväällä 1992. Mielestäni lain voimaantulon siirtämisellä ei ratkaista ongelmaa vaan se ratkaistaan sillä, että pääkaupunkiseudun kunnat todella ryhtyvät työhön ongelman ratkaisemiseksi. Näyttää, että työ on jo nyt hyvällä alulla.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoroon: Ed. Skinnari varmasti tietää Helsingin veroäyrin, eikä päiväkotien rakentaminen ole ol-

lut siitä kiinni, vaan täällä on päinvastoin rakennettu päiväkoteja siinä, missä muutkin kunnat ovat rakentaneet. Tälläkin hetkellä on useita päiväkoteja tyhjillään, koska ei saada henkilökuntaa. Se on tietysti sitten jo suurempi ja laajempi kysymys. Se on tietysti palkkapoliittinen mutta nimenomaan asuntokysymys, koska täältä eivät pienipalkkaiset ihmiset pysty itselleen asuntoa hankkimaan.

Ed. Kärhä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarin ja ed. Törnqvistin vastauspuheenvuorojen johdosta haluan vielä korostaa sitä, että jos Uudenmaan kunnat olisivat saaneet samat valtionavut kuin maan muutkin kunnat sosiaali- ja terveydenhuoltoon, näitä keskusteluja ei tänään tarvitsisi täällä käydä. Haluan kertoa esimerkin omasta kunnastani, joka on asukasluvultaan tällä hetkellä Suomen toiseksi suurin maalaiskunta, jossa asukkaat lisääntyvät, asukasmäärä nousee 800 asukasta vuodessa, joka pääosin on nuorta väkeä, joka muuttaa kuntaan. Meiltä valtiovalan taholta seuraavasta viisivuotissuunnitelmasta pyyhittiin kaikki päiväkodit pois. Siis tällainen kasvava kunta ei saa yhtään päiväkotia. Me olemme rakentaneet omin varoin, siitä ei ole kysymys, mutta eiväthän tämän kaltaiset päätökset voi johtaa muuhun kuin katastrofiin. Siitä on kysymys.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Yhteiskunnallinen todellisuus ja arki huipentuvat tällä hetkellä Suomessa kolmeen kysymykseen: vero-uudistukseen, lasten päivähoitoon ja asunto-asioihin. Tässä salissa tietysti voidaan puhua monista muistakin asioista. Tavallista suomalaista perhettä kohtaavat tällä hetkellä nämä asiat, jotka mainitsin. Jokainen niistä jo yksittäisenäkin kysymyksenä on huikea, suuri kysymysmerkki. Voi sitä perhettä, jossa kaikki nämä kolme asiaa kohtaantuvat samanaikaisesti. Niitä perheitä on paljon.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän edustajana totean, että säädetyin lain voimaantulo on tietysti asia n:o 1. Kun hallitus aikanaan esitti ja eduskunta sääteli lain, kaikki olivat sitä mieltä, että sen on astuttava voimaan samanaikaisesti koko maassa. Se oli hyvä tarkoitus. Elävä elämä on kuitenkin joskus sellainen, että se ei alistu joskus säädettyjen lakien alle. En halua syyttää yhtään ainutta kuntaa, Helsinkiä, Helsingin seudun kuntia tai muitakaan, mutta tosiasia vain nyt sattuu olemaan sellainen, että perheet,

jotka joutuvat päättäjiltä kyselemään, mihin lapset pannaan, eivät ole kiinnostuneet siitä, mistä me täällä kiistelemme poliittisella tasolla, vaan siitä, mihin lapset laitetaan.

Jos käy niin, niin kuin perustellusti on ilmoitettu, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulla lain velvoitteet voidaan toteuttaa vain siten, että jotkut lapset otetaan pois päiväkodeista ja toiset pannaan tilalle... (Ed. Zyskowitz: Niin ei saa käydä!) — Niin ei saa käydä, ed. Zyskowitz, olen kanssanne samaa mieltä. Jos niin käy, se ei voi olla näiden perheiden kannalta mikään ratkaisu tälle asialle. (Välihuutoja) — Aivan niin. Minä olenkin uskonut Helsingin seudun päättäjiä, että he puhuvat vakavassa mielessä eivätkä suinkaan ole puhumassa kerjätäkseen tai ruinatakseen eduskunnalta ja hallitukselta joitakin erityiseturajia.

Kun ed. Moilanen on tehnyt saman sisältöisen lakialoitteen kuin ed. Wasz-Höckert, lähdän siitä, että aloite on vakavan huolen ilmaus. Eihän asiaa eduskunnassa muuten otettaisi laisinkaan keskustelun kohteeksi. On todennäköistä, että hallitukseen kantautuvat nämä huolestuneet viestit sitä painokkaammin, mitä useampia vastauspuheenvuoroja sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja täällä käyttää. Se on nimenomaan tarkoituksena tässä vakavassa tilanteessa, että nämä puheet olisivat niin painokkaita, esitettäköön millaisia perusteluja tahansa, että hallitus todellakin kuuntelisi.

Omasta puolestani totean, että tarkoituksena ei ole virittää poliittisia kiistoja. Lapset ja lapsiperheet ovat ansainneet paremman kohtelun kuin poliittisten puolueiden väliset kiistat tässä perheitä koskevassa kysymyksessä. Jos jotkut kunnat ovat hoitaneet lain velvoitteet hyvin, siitä on syytä tältäkin puhujapaikalta näitä kuntia kiittää. Annetaan se tunnustus. Mutta jos joissakin kunnissa on sellainen tilanne, että hyvistä ponnisteluistakaan huolimatta ei ole pystytty, sitten on tehtävä jotakin. Päivähoitotilanne ja esimerkiksi päiväkotihenkilökunnan palkkaus on nyt otettu Helsingissä kunnallispoliittisella tasolla vakavan pohdinnan kohteeksi.

On vakava oire — kenties päivähoitohenkilökunnan palkkauksen kannalta edullinen tilanne mutta vakava oire — että yksittäistapauksissa joudutaan siihen tilanteeseen, että keskustellaan akuutissa ongelmatilanteessa palkkaluokakorotuksista. Se on jälleen eräs osoitus siitä, että ollaan paljon vakavammassa tilanteessa kuin on haluttu tähän asti myöntää. On myös saatu tietää, että tulossa olevan verouudistuk-

sen marginaaliveroprosentit ovat aiheuttaneet jossakin Helsingin seudun kunnassa sen, että päiväkotihenkilökunta on kieltäytynyt ylityöistä. Jos näin on, silloin ongelma tulee yhä vain pahemmaksi.

Helsingin ratkaisu kotihoidon tuen markkamääräisestä korottamisesta puhuu myös vakavaa kieltä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on monien muiden eduskuntaryhmien edustajien tavoin moneen kertaan puhunut kotihoidon tuen korottamisen puolesta. Se on meidän mielestämme oikea ratkaisu. Kotona tapahtuva lasten päivähoito on loppujen lopuksi saatava palkkauksellisesti sellaiseen tilanteeseen, että se on oikein hoitopalkkaa, josta lapsia hoitava henkilö ei saa ainoastaan palkan vaan myös palkkaan liittyvät sosiaaliedut ja aikanaan myös eläkkeen.

Herra puhemies! Ed. Moilasen ja tietysti myös ed. Wasz-Höckertin aloitteen tarkoituksena on ollut tietysti osoittaa myös se, että tarvitaan nopeita päätöksiä, vaihtoehtoja, päivähoitokoteja, niiden henkilökunnan tarpeeksi hyvää palkkausta ja tarpeeksi hyvää kotihoidon tukea, joka on kehitettävä hoitopalkaksi. Tässä tilanteessa eduskunta voi ainoastaan keskustella ja lähettää hallitukselle ja sosiaalivaliokunnalle vakavia terveisiä, että ne riippumatta laisinkaan siitä, mistä tällaiset aloitteet ovat tulleet, paneutuisivat tähän kotien ja lasten kannalta vakavaan asiaan. Näissä aloitteissa on kysymys hätähuudosta lapsiperheiden, lasten ja kotien puolesta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla kannattaisi myös niiden yhteistyöelinten, joita ihan oikein on tänne rakennettu, pohtia tilannetta. Jos lakia lykättäisiin, sehän ei yhtään päivähoitopaikkaa tuo lisää. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan vuoden 1990 alussa alle kolmivuotiaiden lasten paikkoja tarvittaisiin vielä 7 800 koko maassa, Uudenmaan läänissä 4 200 ja pääkaupunkiseudulla 3 700. Yli kolmivuotiaiden mutta alle seitsemänvuotiaiden kohdalla koko maan vaje on 26 500, Uudenmaan läänissä 8 600 ja pääkaupunkiseudulla 6 500.

Tämä osoittaa sen, että tämä ei ole ongelma yksistään pääkaupunkiseudulla. Tännehan on tehty erityislainsäädäntöä, jolla päiväkoteja voidaan rakentaa ja saada sitten jälkirahoitteista apua, mitä muissa kunnissa ei ole ollut ollenkaan mahdollista saada, vaikka tarve on tavat-

toman huutava. Tässä mielessä kunnat eivät ole olleet tasavertaisessa asemassa. Tämä on toki tavattoman tärkeä asia, ja se pitäisi saada järjestykseen, mutta koko maan kannalta tämä on yhtä suuri ongelma, ei yksistään pääkaupunki-seudulla.

Ed. J o k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Almgren halusi kiittää kuntia, jotka ovat hoitaneet lasten päivähoiton lain mukaisesti. Kemi on se kaupunki, joka on hoitanut päivähoitolain velvoitteet, niin kuin lain kirjain sanoo, mutta oikeistolainen Helsinki ja monet muut kunnat eivät ole menettelleet lain määräysten mukaan. Kuitenkin Helsingissä on rahaa toki ollut ja on tälläkin kertaa hyvin moniin paljon vähemmän välttämättömiin tarpeisiin. On todella mielenkiintoista ollut seurata, jännittävää oikeastaan, miten nykyinen hallitus kompuroi milloin minkäkin asian kanssa. Nyt, kun on tehty tällainen laki, että pannaan lapset vastakkain, alle kolmivuotiaat ja 3—6-vuotiaat vastakkain, tämä on eräs malliesimerkki täydellisestä tietämättömyydestä, miten asioita pitäisi hoitaa.

Ed. K ä r h ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarille huomautan, että meillä on todella Uudellamaalla yhteistoimintaelin, kansanedustajien neuvottelukunta, ja sitä kautta me olemme jatkuvasti pitäneet — jo edellisen vaalikauden — esillä lasten päivähoitoa mutta tuloksia emme ole riittävästi saaneet aikaan.

Ed. Jokiselle huomautan ja samoin ed. Skinnarille, että Uudellamaalla on kaikkiaan päivähoitopaikkojen vaje 17 500, siis 17 500 lasta jonottaa ja on ilman päivähoitopaikkaa Uudenmaan läänissä. Ed. Jokinen, huomautan, että eivät nämä toki ole kaikki oikeistolaisissa kunnissa. Luvuissa on erittäin moni vasemmistolaisenkin kunta mukana.

Ed. L a u r i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarille vastaisin, että jälkirahoitusmenettely ei suinkaan ole mikään oikeudenmukainen menettely. Viittasin jo aikaisemmassa puheenvuorossani siihen, että mm. Helsingin kaupunki edellisen hallituksen aikana noin 4—5 vuoden ajan rakensi viitisentoista päiväkotia vuodessa ja sai niihin yhteen valtionosuuden. Ei voi olla oikein, että tätä suurta vääristymää pyrittiin sitten oikaisemaan täysin epäoikeudenmukaisella jälkirahoitusme-

nettelyllä, joka ei olisi kuitenkaan suonut valtionosuutta sitten niihin virkoihin ja vakansseihin, jotka päiväkoteihin tulevat.

Kuitenkin olen sitä mieltä, että nyt uusi hallitus on ymmärtänyt, mikä merkitys on sillä, että me olemme lakeina säätäneet ns. kantokykyluokituksen, joka tasaa ehkä juuri sitä, mitä ed. Skinnari toivoo, kuntien kesken tässä lakisääteisessä valtionosuudessa.

Haluan lopuksi kuitenkin tässä vastauspuheenvuorossani todeta, että vaikka olen itse ollut aikoinaan sitä mieltä, että laki lähti täysin väärästä päästä, kun se luotiin koskemaan alle kolmivuotiaita, olen tänä päivänä sitä mieltä, että lain voimaantuloa ei pitäisi siirtää ennen kuin ainakin on katsottu kaikkien muiden toimenpiteiden vaikutukset esimerkiksi Helsingin kaupungissa. Voi olla, että tänä keväänä vanhempien ja lasten etsiytyessä päivähoitoon tuossa huhtikuun tienoilla Helsingissäkin ollaan jo viisaampia, ja saattaa olla, että senjälkeisen todellisen tilanteen mukaan pystyn vasta itse ratkaisemaan kantani lain siirtämiseen tai ei-siirtämiseen. Tänä päivänä en vielä ole siirtämisen kannalla.

Ed. S o i n i n v a a r a: Arvoisa puhemies! Minusta tässä keskustelussa pohjimmaisena on kuitenkin se kysymys, kuinka paljon me arvostamme yhteiskunnassa lasten asemaa ja kuinka paljon olemme valmiit panostamaan siihen, että lasten kasvuolosuhteet ovat hyvät. Se tarkoittaa esimerkiksi lastenhoidon osalta sekä määrää että laatua. Tässä keskustelussa täällä pelkään kovasti, että kun alamme puhua tällaisesta määrällisestä ongelmasta, niin laatu alkaa jäädä tämän keskustelun alle. Näin jonkin verran on tapahtunutkin siten, että ryhmäkokoja pyritään kasvattamaan jne., jotta tuo pelkästään määrällinen laki saataisiin täytetyksi. Se on ikävä asia sen takia, että meidän on paitsi turvattava vanhemmille se, että heillä on turvallisuutta ja varmuutta päivähoiton järjestymisestä, turvattava lapsille sellaiset olosuhteet, jotka luovat hyvät edellytykset heidän kasvuun ja kehitykselle.

Se, että me turvaamme määrän ja laadun samanaikaisesti, on erittäin kallista. Se on todella kallista ja se on niin kallista, että Helsinginkin sinänsä hyvä kunnallinen talous siihen kyllä kaatuu tai joudutaan veroäyrin hinnan korottamiseen ja muuhun sellaiseen. Mutta kysymys on siitä, kuinka paljon me tätä kysymystä arvostamme.

Kun täällä on riideltä siitä, kuka on lyönyt laimin Helsingin lapset, kepu hallituksessa vai kokoomus Helsingin kaupunginvaltuustossa, niin täytyy sanoa, että sen ovat lyöneet laimin kaikki. Lasten aseman on lyönyt laimin yleensä koko tämä meidän ahne ja materialistinen elämänmuotomme, jolle muut asiat ja arvot ovat olleet tärkeämpiä.

Sitten tähän itse kysymykseen ja ed. Wasz-Höckertin aloitteeseen. Olen samaa mieltä kuin moni muu täällä, että kun alamme turvata päivähoitoa, tulisi hyvin tarkkaan pohtia kysymystä, mistä päästä se pitää aloittaa, pitääkö se aloittaa yli kolmivuotiaista vai alle kolmivuotiaista, jos tuo rajapyykki nyt halutaan nimenomaan siihen kolmeen vuoteen laittaa. Monet seikat, jotka täällä ovat tulleet esille, viittaavat siihen, että päivähoitopaikan turvaamisessa olisi pitänyt aloittaa yli kolmivuotiaista ja tuon perheiden taloudellisen aseman turvaamisessa olisi pitänyt aloittaa niistä alle kolmivuotiaista.

Me joudumme nyt sitten kuitenkin ottamaan täällä kantaa tähän, tulisiko lakia Helsingin osalta lykätä. Minusta täällä esitetty aloite olisi kyllä henkistä antautumista, jos se tarkoittaa sitä, että nuo alle kolmivuotiaat jätettäisiin vaille minkäänlaista taloudellista tai muutakaan turvaa, jätettäisiin oman onnensa nojaan. Se olisi petos myös niitä vanhempia kohtaan, jotka ovat ryhtyneet Helsingissä sinänsä uskaliaaseen toimeen elikkä lasten tekemiseen luottaen siihen, että päivähoito tavalla tai toisella järjestyy. Sen takia ajatus siitä, että laki noin vain täällä lykätään, on minusta tuomittava ja en olisi siihen lähdössä.

Kuitenkin ensimmäinen ja tärkein kohta on se, että tätä Helsingin ns. pysyväispaikkapäätöstä ei tule purkaa, koska sekin on lasten vanhempien pettämistä, jos ne lapset, joille on luvattu pysyvä paikka päivähoidossa, yhtäkkiä karkotetaan pois. Ihmiset ovat tehneet elämänsuunnitelmansa ja valintansa luottaen kaupungin antamaan lupaukseen. Niinpä meidän tulisi samanaikaisesti turvata se, että yli kolmivuotiaat saavat sen hoitopaikan, joka heillä tähänkin asti on ollut, ja että alle kolmivuotiaat säilyttävät sen valinnanvapauden, jonka laki heille takaa. Ja se on tehtävissä vain sillä tavalla, että yritämme tehdä taloudellisesti houkuttelevaksi lasten hoitamisen kotona tai hoidon järjestämisen itse.

Minä ottaisin tähän kyllä toisenkin rajapyykin kuin tuon yli kolmivuotiaat. Minä panisin

kahteen vuoteen yhden rajan. Meidän tulisi pyrkiä siihen, että nimenomaan nämä alle kaksivuotiaat, joiden hoitaminen on hyvin kallista ja joille erilaisista syistä suuri ja ehkä vähemmän kodinomainen päivähoitopaikka ei ole se paras hoitomuoto, pääsääntöisesti, siis pääsääntöisesti mutta eivät tietenkään kaikki, jäisivät pois näistä kunnallisista päivähoitolaitoksista. Siihen on olemassa vain se keino, että kotihoidon tukea korotetaan nimenomaan näitten alle kaksivuotiaitten osalta huomattavasti enemmän kuin on suunniteltu.

Miksi raja olisi juuri kahdessa vuodessa? Ensinnäkin meille on kerrottu, että täällä ed. Wasz-Höckertinkin hyvin ansiokkaasti esille otama infektiotautien aiheuttama ongelma koskee nimenomaan alle kaksivuotiaita, ja siinä kahden vuoden paikkeilla lapsen vastustuskyky alkaa kehittyä. Toinen seikka on se, että päivähoitohenkilökunnan työntekijöitten motivaatio olisi parempi, jos he voisivat käyttää sitä ammattitaitoaan lapsen kasvattajana, joka heillä on, eikä heidän kaikki aikansa menisi vain vaihtoon ja muuhun sellaiseen. Moni henkilökuntaan kuuluva sanoo, että heitä sellainen työ ei niin hirtittävästi kiinnosta eikä motivoi. Ja koska meillä on erittäin paha henkilökuntapula, meidän on pakko ottaa henkilökunnan mielipide tässä asiassa huomioon.

Sitten kolmas seikka on aivan puhtaasti sekä taloudellinen että tuollainen taloudellisuusratioonainen. Alle kaksivuotiaitten hoitaminen on hyvin kallista. Se on kallista sekä rahassa että henkilökunnan määrässä, koska me tarvitsemme enemmän hoitajia näille pienemmille lapsille, ja kun meillä ei ole tarpeeksi hoitajia, meidän tulee käyttää heitä näihin yli kaksivuotiaisiin tai yli kolmivuotiaisiin mieluummin kuin tähän pienempään joukkoon.

Neljäs tuota rajaa motivoiva seikka on se, että monet vanhemmat ovat taipuvaisia joko hoitamaan nämä pienemmät lapset itse tai järjestämään heille jonkun tuttavan hoitamaan, naapurin hoitamaan, järjestämään sen hoidon itse mieluummin suurin piirtein samassa talossa kuin erillisessä päivähoitopaikassa.

Viides motivaatio on se, että tällainen pieni lapsi, joka ei vielä kunnolla osaa puhuakaan, tarvitsee ennen kaikkea turvaa. Hänelle ehkä kodinomaisen hoitopaikka on parempi. Sitten suuremmalle, leikki-ikäiselle lapselle saattaa olla hyväksikin mennä pois siitä suljetusta, kaupunkioissa hyvin suljetusta kotipiiristä johonkin paikkaan, jossa saa enemmän virikkeitä, ja

ne perusteet ja motivaatiot päivähoidon puolesta ovat silloin paljon suurempia.

Haluan korostaa sitä seikkaa, jonka Elisabeth Rehn otti esille ja josta hän, en tiedä oikeutetusti tai vähemmän oikeutetusti otti ansion RKP:lle, eli sitä, että kotihoidon tuki ei edellytä äidin jäämistä kotiin, vaan se edellyttää ainoastaan sitä, että lapsi hoidetaan kunnallisen järjestelmän ulkopuolella. Tämä on minusta hyvin tärkeitä ja myös tärkeitä naisen aseman kohdalta ja tärkeitä tällaisen yhteisöllisemmän elämäntavan osalta, että näin tuetaan kaikkia itse järjestettyjä hoitotapamuotoja, sitä että kun yksi äiti tai isä talossa jää kotiin hoitamaan omaa lastaan, hän voi siinä samalla hoitaa kotihoidon tuen turvin myös muita lapsia jne. On olemassa paljon naapuriapuun viittaavia seikkoja ja muita sellaisia. Jollakin on vielä isovanhempiakin Helsingissä ja erilaisia tällaisia ratkaisuja, joiden turvin tuo lapsen hoito voidaan järjestää ilman, että äidin pitää jäädä kotiin, ja ilman, että lasta pitää viedä kunnalliseen päivähoitoon.

Ehdottomana edellytyksenä sille, että tästä mitenkään päästään eteenpäin, on se, että päivähoitohenkilökunta saa tuntuvasti enemmän palkkaa, koska heidän palkkatasonsa on ollut häpeällisen alhaista verrattuna siihen palkkatasoon, jonka yksityisellä sektorilla missä ammatissa tahansa saa. Se on johtanut siihen, että meillä ammattitaitoisia koulutettuja päivähoitoihmisiä on siirtynyt täysin ammattitaitoa vastaamattomiin tehtäviin paremmille palkkoille.

Täällä Helsingissä kaksi suurinta puoluetta, kokoomus ja demarit, ovat neuvotteluratkaisussaan päätyneet esittämään kahden palkkaluokan korotusta päivähoitohenkilökunnalle. Voisi sanoa, että lopultakin. Mutta minusta tämä ratkaisu ei ole oikea, se on muodoltaan väärä sen takia, että kaksi palkkaluokkaa sen hoitavan henkilökunnan osalta merkitsee muutama satasta kuukaudessa ja laitoksen johtajan kohdalla ehkä noin vajaata tuhatta markkaa kuussa. Olisi ollut parempi reilusti antaa vastuulisä, joka olisi ollut markkamääräinen ja saman suuruisen koko henkilökunnalle, koska juuri sitä suorittavasta henkilökunnasta meillä on enemmän pulaa. Nyt tavallaan rahaa tuhlaamaan vähän väärään paikkaan. Edelleen olen sitä mieltä, että palkankorotus ei ole riittävä. Se ei tule turvaamaan henkilökuntaa eikä se saata sitä palkkatasoa vastaamaan palkkatasoa muissa ammateissa.

Yleensäkin kun täällä on puhuttu siitä, onko valtiovalta toiminut Helsingin suhteen suopeasti vai vähemmän suopeasti, niin pelkästään merkitystä ei ole ollut näillä valtionavuilla vaan sillä, että valtio lainsäädännöllään on vaikeuttanut julkisten palvelujen hoitamista Helsingissä. Olen itse tehnyt täällä aloitteen siitä, että pääkaupunkiseutu erotettaisiin kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta. Se saisi tehdä kokonaan oman työehtosopimuksensa, joka vastaisi paikallisia oloja. Tämä ongelma koskee päivähoitoa, opetustointia ja koko sosiaali- ja terveyssektoria. Se tulee totta kai Helsingille erittäin kalliiksi, jos Helsinki joutuu maksamaan henkilökunnalleen kunnollista palkkaa, mutta siihen Helsingillä on kuitenkin oltava valmius.

Sitten edelleen. En voi yhtyä siihen kritiikkiin, että Helsingin kaupunki olisi viime vuosina "lorvinut" näissä päivähoidon ratkaisuissa. Se on tehnyt sitä 70-luvulla ja se on erityisesti tehnyt sitä 80-luvun alkuvuosina, mutta aivan viime vuosina Helsinki on kyllä panostanut päivähoitoon niin paljon kuin suurin piirtein on ollut mahdollista, mutta ongelma määrällisesti täällä on niin suuri.

Minusta se, mitä hallitukselta tällä hetkellä voisi vaatia, on se, että kun valtiovalta tällaisen velvoitteen minusta aivan oikeutetusti kunnille on asettanut, niin se maksaisi myös oman osuutensa niistä keinoista, mitä kunnat täällä pääkaupunkiseudulla joutuvat käyttämään, eli valtiovalta antaisi valtionavun myös kuntien itsensä maksamiin sekä ylimääräisiin palkkoihin että ylimääräiseen kotihoidon tukeen. Tällä hetkellä, kun Helsinki korottaa kotihoidon tukea huomattavastikin, se merkitsee lähinnä sitä, että valtio saa tästä helsinkiläisten toisilleen maksamasta rahasta tuloveroa, mutta ei osallistu tähän summaan millään tavoin valtionapuna. Se on tässä tapauksessa ehkä selkeästi suurin vääryys.

Eli yhteenvetona: Ei lykätä tätä lakia. Yritetään maksaa ehkä 4 000—4 500 markkaa kotihoidon tukea alle kaksivuotiaille ja 3 000 markkaa alle kolmivuotiaille. Korotetaan päivähoitohenkilökunnan palkkaa reilusti. Ei hidasteta päiväkotien rakentamista siitäkään huolimatta, että tällä hetkellä työvoiman saanti näyttää vähän vaikealta.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara esitti ajatuksen siitä, että kunnalliselle kotihoidon tuelle maksettaisiin valtionapua. Tiedän, että tästä asiasta paljon keskustellaan ja myös lienee kokoomuk-

sessä kannatusta tälle ajatukselle. Itse olen kuitenkin sitä mieltä, kun kerran tämä laki edellyttää, että kotihoidon tuki on toinen vaihtoehto lasten päivähoitossa, niin sen pitää olla koko valtakunnassa ja kaikissa kunnissa sama. Ei pidä lähteä tukemaan kunnallista kotihoidon tukea, jollei sitä ole todellakin lakisääteisesti toteutettu niin, että se on kaikissa kunnissa samanlainen. Se on minun mielestäni sellainen hätäratkaisu, johon ei tule tässä mennä, vaan todellakin tätä lakisääteistä kotihoidon tukea pitää kehittää.

Niin kuin ed. Soininvaara totesi, puhutaan myös siitä, että voidaan palkata hoitaja kotiin, ei vain äidin pois jäämisestä. Myös tätä puolta on kotihoidon tuessa kehitettävä. Kokoomus mm. on esittänyt, että kotihoidon tuki olisi verovapaata saajalleen silloin, kun se maksetaan vieraan hoitajan palkkaukseen. Toisin sanoen tässä on monta vaihtoehtoa olemassa ja viimeinen, josta ei välttämättä pitäisi todellakaan keskustella, on tämän lain voimaantulon siirto. Muiden ratkaisujen täytyy olla etusijalla. Todella täytyy muistaa se, että tässä laissa puhutaan kotihoidon tuesta tai päivähoitopalkasta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuorossa voi monilta kohdin yhtyä niihin ajatuksiin, mitä hän siinä esitti. Kuitenkin aivan samalla tavalla kuin edellä ed. Taina myös minä kritisoin sitä ajatusta, että korkeampaan kunnalliseen kotihoidon tukeen juuri täällä Helsingissä tulotaisiin valtionosuudella mukaan, mutta muualla maassa ei. Mielestäni tähän ei ole mitään erityisiä perusteita. (Ed. Laurila: Saa sitä muuallakin maksaa!) Jos, niin kuin toivottavaa on, valtio tulee mukaan, niin se on tarkoituksenmukaista ja syytä silloin tehdä ei vain täällä, vaan koko maassa. Tai sitten nykymuotoisen kotihoidon tuen tasoa korotetaan tuntuvasti siitä tasosta, missä tällä hetkellä liikutaan.

Mitä tulee siihen, onko vain Helsinki ylipääntään ongelmapiikkakunta, kerron esimerkiksi Jyväskylän kaupungista, että suhteellisesti ottaen siellä tilanne on suurin piirtein samanlainen kuin se Helsingin kaupungissa tällä hetkellä on. Problematiikka alle kolmivuotiaiden osalta on suurin piirtein suhteellisesti ottaen samanlainen, hieman pienemmässä mittasuhteessa.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuo-

rossa oli ajatusvirhe, kun hän sanoi, että on lähdetty väärästä päästä liikkeelle. Hän unohti sen, mikä oli ja on edelleenkin lasten päivähoitolain tavoite silloin, kun laki tuli voimaan vuonna 1973. Silloin todettiin, että kuntien on järjestettävä alle kouluikäisille lapsille riittävästi päivähoitopalveluja, ja tämä koski kaikkia kuntia. Sitten 80-luvun alussa selvitettiin, että pienten, alle kolmivuotiaitten, lasten päivähoitotilanne on maassa kaikkein huonoin. Tämä johti siihen, että vuonna 1985 säädettiin laki pienten lasten päivähoiton kehittämiseksi. Tämä keskusteluhan on aika pitkälle ollut tämän tilanteen pohjalta, mutta laki oli pitkään voimassa ja jotkut ovat sitten havainneet, että kun hitaasti lähtee liikkeelle, niin lopussa tulee kiire. Tosi asia on tietysti se, että Uudellamaalla tilaston mukaan työssä käy 20—40-vuotiaista naisista yli 80 %, kun taas esimerkiksi Hämeessä vajaat 75 %, joten totta kai tämä on kärjistänyt ongelmaa vielä tässä työvoimapolitiisessa tilanteessa.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Täällä on tullut esille se, että vanhempainrahan maksukautta pidennettäisiin, kotihoidon tukeen tuotaisiin erilaisia vaihtoehtoja ja sitten, mitä Helsinkiin tulee, jos tässä nyt uskaltaa Helsingin kaupungin hallituksen sosialidemokraattisen puheenjohtajan vieressä mitään sanoa, kunnallista kotihoidon tukea lisättäisiin ja pantaisiin perhepäivähoitajien palkkaustasoon kuntoon. Kaiken kaikkiaan niin kuntien kuin valtionkin kannattaa kyllä lapsiin satsata. Eivät mene rahat hukkaan.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuorossa oli esillä lasten päivähoiton järjestäminen perhepäivähoitona, ja tämä muotohan on viivästyttänyt lasten päivähoitolain toteutumista lain määräysten mukaan, koska näin voidaan riistää työvoimaa tehokkaammin kuin millään muulla muodolla. Perhepäivähoitajalla on todella sellainen työmuoto, joka on kaikkein huonoimmin palkattu tässä maassa, ja jos ajatellaan, että siinä on myös perheen asunto käytössä, mitään kohtuullistakaan korvausta näistä ei tule. Tätäkin työtä on monen pakko tehdä, koska omaa lasta ei saa päivähoitoon. Ainoa mahdollisuus ansiotyöhön on ottaa lapsia hoitoon. Se on ajanut tällaiseen tilanteeseen. Ihan selvästi tämän avulla on yritetty vesittää tätä lain määrittämää päivähoiton järjestelyä. Tämä on eräs suuri tekijä tällä hetkellä.

Mitä merkitsee käytännössä tämä lain hei-

kennys, joka määrätään alle kolmivuotiaille? Se merkitsee sitä, että lukumääräisesti paljon suurempi hoitajien määrä tarvitaan näille alle kolmivuotiaille päiväkodeissa, joten tässä mennään taaksepäin koko tämän asian kanssa. Tämä laki on todella merkillinen. Kukahen mahdoin tämän keksiä, kysyn taas kerran.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin haluan sanoa, että en sanonut suinkaan, että valtion pitäisi jotenkin poikkeuksellisesti pääkaupunkiseudulle maksaa valtionapua korotettuun kotihoidon tukeen, vaan kaikille niille kunnille, jotka korottavat kotihoidon tukea. Olkaa hyvä vain siellä Tampereella ja Jyväskylässä. Pankaa tekin vähän omaa rahaa siihen, niin kyllä se siitä sitten onnistuu. (Ed. Pekkarinen: On pantu!) Mutta sen on tarkoitus koskea kaikkia niitä kuntia, jotka panevat rahaa tähän. Onhan vähän kohtuutonta, että ne, jotka panevat rahaa päivähoitoon, saavat valtionapua paitsi päiväkaupunkiseudulla tietenkin, jossa kunnat eivät saa, ja sitten ne, jotka panevat rahaa kotihoidon tukeen, eivät saa, vaikka siinä erilaisia veroseuraamuksiakin sitten vielä syntyy.

Ed. Kuuskoski-Vikasmaa: Arvoisa puhemies! Kun tätä meidän keskusteluamme täällä kuuntelee, niin varmasti aika selkeästi voi todeta, että tavoitteet ja käytäntö ovat aika kaukana toisistaan. Se on tietysti äärimmäisen valitettava asia.

Kun ed. Wasz-Höckert aloitteessaan puhuu kriisistä, niin luulen, että me kaikki voimme yhtyä siihen, mutta kuten aikaisemmin jo sanoin, minusta tämä kriisi ei ole syntynyt tänään, vaan se on ollut jo hyvin pitkään. Se, että se tuntuu nyt tällä hetkellä kriisiltä, johtuu siitä, että tällä hetkellä on olemassa voimassa oleva laki, joka todella velvoittaa toimiin. Tämä sama keskustelu olisi aivan hyvin voitu käydä monia, monia vuosia aikaisemmin, ja onhan sitä täällä tietysti käyty. Emme voi missään tilanteessa laittaa eri ikäisiä lapsia tai eri puolella Suomea eläviä lapsia vastakkain. Se ei ole mahdollista, vaan meidän täytyy löytää jokin muu ratkaisu kuin sanoa, että odotetaan vielä kaksi vuotta.

Jos me nyt hyväksyisimme tämän aloitteen ja antaisimme eräällä tavalla tässä periksi, pitäisin sitä kyllä erittäin huonona ennakkotapauksena. Se olisi merkki siitä, että voimme säätää hyvin velvoittavia lakeja, mutta kun tulee vähän han-

kaluksia niiden täytäntöönpanossa ja varsinkin, jos ei kovin ripeästi tartuta heti toimeen, niistä voidaan joustaa.

Useimmat muistavat sen keskustelun, mitä käytiin nelisen vuotta sitten täällä, kun tätä lakia säädettiin. Kaikki samat asiat, jotka esiintyvät mm. lakialoitteiden perusteluissa, olivat täällä esillä. En ainakaan itse muista, että tässä keskustelussa olisi tullut sanottavastikaan uutta. En myöskään voi ymmärtää sitä, että lainsäädäntöä sanottiin hätiköidysti valmistelluksi tai että ei riittävästi kuunneltu asiantuntijoita. Silloin oli hyvin pitkälti kysymys siitä, että valitsi tosiasiaa melkoisen suuret näkemyserot, millä tavalla yhteiskunnan pitäisi lastenhoitoa tukea. Silloin oli jo hyväksytty se, että lasten päivähoitoon tukeminen on yhteiskunnan velvollisuus, mutta missä laajuudessa on välttämätöntä tukea näitä vaihtoehtoja, siitä silloin oli erittäin suuret erimielisyydet. Minua on ainakin ilahduttanut se, että tänä päivänä puhutaan mm. kotihoidon tuesta yhtenä vaihtoehtona. On hiukan erilaisia vivahteita siitä, millainen sen tuen pitäisi olla ja minkälaisia erilaisia lisäsäädöksiä se vaatisi toimiakseen. Se on aivan eri luokan kysymys kuin se, että periaatteessa ei voida hyväksyä kotihoidon tukea yhdeksi vaihtoehtoksi järjestää lasten päivähoitoa.

Ed. Rehn täällä hyvin mahtipontisesti sanoi, että RKP oli ainoa, joka esitti, että myös muun tyyppinen kotona tapahtuva tai muu vanhempien järjestämä hoito, jolloin he eivät itse lasta hoida, olisi vain RKP:n ansiota. En katso sitä mustasukkaisesti. Ottakoon RKP siitä kunnian, mutta kyllähän siitä hyvin laajasti keskusteltiin, että sen täytyy myös olla mukana silloin, kun koitihoidontukivaihtoehtoa luotiin.

Kun tämä lainsäädäntö oli valmisteilla, niin silloinen ministeri Taipale kävi hyvin pitkät keskustelut mm. kunnallisten keskusjärjestöjen kanssa, miten laki voidaan saada voimaan. Muistan hyvin hänen raporttinsa siitä, että kunnalliset keskusjärjestöt katsoivat, että paljon tulee velvoitteita kunnille, eivätkä ne olleet kovin ilahuneita siitä, että tällä lainsäädännöllä todella luotiin subjektiivinen oikeus. Siitä syystä, että näitä vaikeuksia tiedettiin olevan, lain voimaantulo oli hyvin portaittainen ja yllättävän pitkä.

Toinen tärkeä taho, johon olisi ollut välttämätöntä pitää yhteyttä vielä enemmän, oli Kunnallinen työmarkkinalaitos. Minulla on sellainen käsitys, että sielläkään ei sittenkään ole jäänyt tietämättä mitään niistä ongelmista, jot-

ka kunnallisessa päivähoitossa, yhtä hyvin päiväkodeissa kuin perhepäivähoitajan osalta, ovat olleet olemassa. Ei ole vain ollut tahtoa korjata näitä ongelmia. Silloin tullaan kysymykseen, minkä ed. Soininvaara otti esille, eli kuinka paljon me arvostamme tätä työtä. Tosi-asiassa ei sitä työtä arvosteta kovin paljon tässä yhteiskunnassa. Silloin tietysti myös meidän tässä talossa on syytä mennä itseemme. Perhepäivähoitajien palkkauksen ja työolojen osalta on jotakin tapahtunut, mutta kuitenkin hyvin minimaalista.

Kolmas taho, johon olimme yhteydessä hyvin tiiviisti, mihin myös tähän liittyvä lainsäädäntö velvoitti, oli työnantajat. Kotihoidon tuen käyttäjillä on mahdollisuus jäädä hoitopaalle, säilyttää työpaikkansa, mikä on tietysti ehdoton edellytys sille, että voidaan turvallisesti jäädä joksikin aikaa tällaisessa yhteiskunnassa hoitamaan kotia. Sielläkin oli hyvin paljon murinaa, ei mitään suurta innostusta. Mielestäni on välttämätöntä, että tämä asia koetaan laajasti yhteiseksi asiaksi. Hallitus on tietysti keskeisessä roolissa, miten lähdetään eteenpäin, mikä on poliittinen tahto, mutta siinä on välttämättä myös muiden tehtävä osansa. Minusta tuntuu, että tällä hetkellä tarvittaisiin työelämän ja kunnallisen työnantajan puolella aika paljon jämäkempiä otteita, jotta nämä meidän täällä kauniisti puhumamme vaihtoehdot olisivat sitä.

Kotihoidon tuen korottaminen on tietysti välttämätön edellytys, että pienten lasten vanhemmat voivat jäädä joksikin aikaa kotiin, mutta jos kuuntelee sitä keskustelua, jota työelämän piirissä käydään kotiin jääneistä äideistä, jotka eivät ole kiinnostuneita urastaan ja jotka eivät ole kiinnostuneita työstään, niin en usko, että se kovin paljon nuoria naisia, edes kaksivuotiaiden lasten vanhempia innostaa jäämään kotiin. Näihin perusteisiin meidän on mielestäni välttämättä jatkuvasti kajottava.

Täällä arvosteltiin aika paljon sitä, että laissa on alle kolmivuotiaiden lasten raja. Minustakin se on aivan keinotekoinen. Olisi tietysti ollut paljon parempi, jos edellisen hallituksen aikana olisi voitu säätää laki, joka olisi koskenut kaikkia alle seitsemänvuotiaita lapsia. Siihen ei ollut taloudellisia edellytyksiä. Yhteistä poliittista tahtoa ei myöskään niin pitkälle menevän velvoittavan lain suuntaan saatu syntymään.

Mielestäni on aika keinotekoisia nyt yrittää luoda uusia ikärajoja. Luotan niin paljon suomalaisiin vanhempiin, että jos muut edellytyk-

set, taloudellisen tuen muoto, työelämän suhtautuminen, yleinen arvostus, ovat kunnossa, niin kyllä pienten lasten vanhemmat mm. juuri niistä syistä, joita ed. Wasz-Höckert täällä otti esille, aivan eri tavalla miettivät sitä, voisivatko juuri he olla vähän pidempään kotona myös niin, että kukaties kotona joskus voisi olla isä eikä ainoastaan äiti.

Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin paljon puhuttu siitä, miten päästään tästä eteenpäin. Olen itsekin sama mieltä, että kovin paljon tätä historiaa ei ehkä ole syytä kerrata. Mutta monta kertaa historian tunteminen antaa sittenkin myös eväitä tulevaisuutta silmällä pitäen. Tällä hetkellä mielestäni on kysymys siitä, mitä näiden puheiden lisäksi tapahtuu käytännössä. Minkälaisia uusia ratkaisuja hallitus tulee esittämään? Tarkoitan sillä myös sellaisia ratkaisuja, jotka ovat pysyvästi voimassa kotihoidon tuen osalta. Päästäänkö siihen, että kotihoidon tuki tulee myös koskemaan alle seitsemänvuotiaita lapsia? Mitä tapahtuu tosiasiassa kunnallisella työmarkkinasektorilla? Tuleeko kunnallisten perhepäivähoitajien ja päiväkotihenkilökunnan palkkaukseen ja työoloihin korjauksia?

Tämä vanhempainloma-asia on aivan kannattava. Se vain hyvin pieneltä osalta ratkaisee tätä isoa ongelmaa. Täällä puhuttiin jokin aika sitten viime syksynä lyhennetyn työajan vaihtoehtosta, joka sekkin on pieni lisä tässä isossa kokonaisuudessa. Kuinka ollakaan, sekin jäi koskemaan vain alle 4-vuotiaita lapsia. Minusta, jos me haluamme päästä tässä eteenpäin, ja olen ymmärtänyt, että tämä keskustelu todella siihen velvoittaa, niin silloin on kysymys siitä, minkälaisilla esityksillä hallitus tulee nyt eduskuntaan ja minkälaiset avaukset hallitus aloittaa niiden muiden intressitahojen suuntaan, jotka aivan oleellisesti tähän vaikuttavat.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kuuskoski-Vikatmaa oli kiinnittänyt huomiota siihen kohtaan puheessani, jossa kerroin, että silloin aikanaan oli kritisoitu tämän lain valmistelua. Hän katsoi, että se oli ehkä jonkin verran löysillä perusteilla. Kuitenkin minä nojaan omat havaintoni siihen mietintöön, johon sosiaalivaliokunta erittäin pitkän pohdiskelun ja hyvän pohdiskelun jälkeen päätyi. Asiantuntijoita kuultiin pari palsta, kokonaisen sivun verran, tässä mietinnössä. Haluan vielä muistuttaa siitä, että valiokunnan puheenjohtajanakin oli niin pätevä kansanedustaja kuin nykyinen sosiaaliministeri Tarja Halonen.

Siinä kiinnitettiin huomiota siihen, että hallituksen esityksessä lasten hoitomuotojen järjestelyt rajoittuvat kahteen yhteiskunnan tukemaan tapaan. "Näiden tarjoamia todellisia mahdollisuuksia ei voida riittävästi arvioida. Hallituksen esitys perustuu myös valiokunnan käsityksen mukaan riittämättömään valmisteluun, jossa mm. kustannusvaikutukset sekä alueelliset ja alakohtaiset vaikutukset ovat selvittämättä ja jossa järjestelmän lopullisista kustannusvaikutuksista ei ole tietoa." Todellakin nojauhin vain tähän valiokunnan mietintöön.

Ed. Kuuskoski-Vikasmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ole vastannut tämän lainsäädännön valmistelusta, mutta olen tietysti sitä hyvin läheltä seurannut. Minun nähdäkseni nämä kommentit aika pitkälle nojaavat siihen, että näkemyserot olivat hyvin suuria. Silloin sellainen, joka ei omasta mielestä tuntunut oikealta linjalta, tuntui huonosti valmistellulta. Tämä laki toi mukanaan erilaisia vaihtoehtoja, ja on aivan ilmiselvää, että on etukäteen aika vaikea arvioida, miten ne toimivat tai minkälaisen vaihtoehdon vanhemmat valitsevat. Silloin mm. itse olin melko vakuuttunut siitä, että tämä kotihoidon tuen taso, jonka me silloin saimme kompromissiksi, oli liian matala varsinkin monessa Etelä-Suomen kaupungissa, jotta vanhemmat voisivat sitä käyttää. Tällaisia kysymyksiä on hyvin vaikea etukäteen tutkia. Siitäkin on kokemusta, että vanhempia haastatellaan. Vastaus on erilainen silloin, kun on teoreettinen tilanne, kuin silloin, kun eletään käytännön arkea.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Rehn siteerasi sosiaalivaliokunnan mietintöä, niin en malta olla siteeraamatta mietinnön toista kohtaa. "Lasten päivähoitopaikkojen kehittämisessä ja lisäämisessä tulee toimia suunnitelmallisesti siten, että samalla kun lisätään alle 3-vuotiaiden päivähoitopaikkoja vanhempien valintoikeuden toteuttamiseksi, 3—6-vuotiaiden hoitopaikat eivät saa vaarantua, vaan niitä tulee lisätä lasten päivähoidosta annetun lain hengessä." Tämä mietinnön kohta on myös syytä muistaa. Siitä on kohta viisi vuotta, kun tämä mietintö on annettu. Tämän olisi tullut velvoittaa myös pääkaupunkiseutua. Tuon sosiaalivaliokunnan mietinnön taustaa vasten tuntuu ihmeelliseltä, että täällä Helsingissä puhutaan lasten vaihtoviikoista alle 3- ja yli 3-vuotiaiden osalta. Ne ovat

kyllä vastoin sosiaalivaliokunnan silloista kantaa.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Nyt esillä olevasta ed. Wasz-Höckertin lakiehdotuksesta on käyty jo ennen tätä laajaa julkista keskustelua. Lasten päivähoiton nosti otsikkoihin Helsingin ilmoitus pienten lasten päivähoiton lisäämisestä yli kolmivuotiaiden lasten asemaa heikentämällä. Helsingissä, pääkaupunkiseudulla ja monissa kasvukeskuksissa on suuria vaikeuksia toteuttaa tämä laki vuoden 1990 alusta.

Toimenpiteet, mitä nyt ollaan tekemässä sen eteen, että laki saataisiin voimaan jo ensi vuoden alusta, ovat hyviä. Erityisesti lasten kotihoidon tuen tuntuva lisäys tekisi kotihoidosta vasta nyt todellisen vaihtoehdon päivähoitopaikkaan verrattuna. Lisäksi tukea kertyisi pidentämällä äitiys- ja vanhempainraukautta ainakin vuoteen lapsen syntymän jälkeen. Lapsilisien korottaminen saattaisi olla yksi keino lisätä helpottamaan tilannetta.

Kuitenkin tyypilliseen poliittiseen tapaan tilanteeseen haetaan nyt syllisiä eikä keskitytä pääasiaan eli miten turvataan lapsille paras mahdollinen hoito. Kun todetaan, että yksi syy tilanteen edelleen huononemiselle on syntyvyyden yllättävä lisääntyminen, esimerkiksi viime vuonna syntyi noin 1 000 lasta enemmän pääkaupunkiseudulla kuin oli arvioitu, niin tästä ei tarvitse kenenkään minun nähdäkseni ottaa syytä itselleen.

Herra puhemies! Muutama huomio lasten päivähoitotilanteesta yleensä. En vielä kukaan jaksa ymmärtää, miksi laki alle kolmivuotiaiden lakisääteisestä hoitopaikasta tehtiin ensiksi eikä säädetty lakia 3—6-vuotiaiden hoitopaikoista. Vaikka ed. Skinnari selitti, että tilanne on huonoin kaikkein pienimpien lasten kohdalla, niin luulisi, että olisi ollut järkevämpää kuitenkin hoitaa asia kuntoon ensiksi 3—6-vuotiaiden kohdalla.

Tutkimuksissa on todettu, että valtaosa alle kaksi- ja enemmistö alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmista haluaisi hoitaa lapsensa kotona, jos se olisi mahdollista. Haluaisin myös mielelläni kuulla muiden kansanedustaja-lääkäreiden kuin professori Wasz-Höckertin mielipiteitä siitä, mikä on sen merkitys, että pienet lapset hoidetaan kotona. Käsittäakseni on kiistatta osoitettu, että ne pienet lapset, jotka hoidetaan kotona, ovat huomattavasti terveempiä kuin päiväkodeissa olevat.

Kaikki asiantuntijat ainakin pääkaupunki-

seudulla pitävät lain voimaantuloa ensi vuoden alusta lähes mahdottomana, ainakin siinä tapauksessa jos paikkoja ei oteta yli kolmivuotiailta, mikä ei liene kenenkään tahto. Näin olen ainakin tällä hetkellä henkilökohtaisesti näen ainoaksi vaihtoehdoksi lain lykkäämisen kahdella vuodella.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vieläkin korostan sitä, että kun lasten päivähoitolaki tuli vuonna 1973 voimaan, niin siinä todettiin, että kuntien on järjestettävä kaikille alle kouluikäisille lapsille riittävästi päivähoitopalveluja. Siis nämä kaikki ikäluokat, mitä ed. Rauramo peräänkuulutti, olivat tässä veloituksessa mukana. Mutta 80-luvun alussa todettiin, että tilanne oli kaikista huonoin alle kolmivuotiaitten osalta. Sen takia sitten tätä erityislainsäädäntöä tarvittiin.

Mitä tähän lain lykkäämiseen tulee, niin se ei ratkaise tätä ongelmaa, ei pääkaupunkiseudulakaan, vaan se siirtää sen tuonemmaksi ja asettaa vastakkain ne perheet, jotka ovat saaneet päivähoitopaikan, ja ne, jotka eivät ole saaneet sitä, joten tässäkin mielessä tämä on huono vaihtoehto. Poliittisesti tämä on tietysti aika mielenkiintoinen tilanne. Ed. Rauramo urheilumiehenä ymmärtää, että tällainen urheilulinenkin tavoite politiikassa pitää olla, mutta noin hallituksen näkökulmasta tässä on vähän niin kuin Uudenmaan läänin vapaitten demokraattien liike, joka haluaa tähän asian kiinnittää huomiota.

Ed. Wasz-Höckert (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On lohdullista kuulla, että todellakin on ajateltu kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. Mutta silloin kun tämä tuli ilmeiseksi, että se ei käytännössä ole mahdollista, olisin toivonut, että tämä myöhempi, on se sitten 3—7 tai 2—7, olisi ollut se ikäryhmä, jolle olisi annettu etusija, koska tämä on ainakin luonnollinen ja varmasti kaikin tavoin ammatti-ihmisten hyväksymä linja.

Ajatelkaamme vain, että tuolla Keski- ja Etelä-Euroopassa lapset aloittavat koulunkäyntinsä viisi- tai kuusivuotiaina. Meillä tämä säännös johtuu siitä, että ennen vanhaan oli pitkät koulumatkat, piti hiihtää talvella pitkiä matkoja. Mutta tänään voisimme aloittaa kuusivuotiaina — siitähän on tehty Oulun yliopistossa esikoulukokeilua — ja ennen sitä lapsen pitää oppia sosiaalisesti. Niin että kyllä jos on pakko tehdä jotain preferenssiä, niin luonnollisesti nämä

vanhemmat, siis esikouluikäiset, eikä suinkaan vauvaikäiset olisivat olleet ensi sijalla.

Ed. Kärhä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoron johdosta, jossa hän toi esiin päivähoitolain veloitavuutta kuntiin nähden, haluaisin edelleen korostaa, että mielestäni Uudenmaan kunnat ovat toki täyttäneet velvollisuutensa yli sen, mitä niille on asetettu. Varmaan jokikin kunta on omin varoin rakentanut päiväkoteja. Mutta se, joka on luistanut velvollisuutensa täyttämisestä, on ollut valtiovalta. Täällä Uudellamaalla on vain joka kolmas päiväkotikoti saanut valtionapua, jota on haettu, ja sen ulkopuolella on rakennettu yksityisin varoin päiväkoteja. Täällä toimii myös yksityisiä päiväkoteja runsain mitoin kuntien päiväkotien ohella.

Lisäksi haluaisin kertoa, miten vaikeata on ollut päivähoitoa rakentaa Uudellamaalla ihan tavallisessakin kunnassa. Jokaikinen päiväkotikoti on valtiovaltan taholta lykätty ja lykätty. Jokaisesta neliömetristä on saanut riidellä. Kun olemme saaneet päiväkodin investoinnin hyväksyttyä, niin sitten emme ole saaneet virkoja. Jos olemme saaneet virkoja lasten päivähoitoon, niin emme ole saaneet päiväkodin keittiöhenkilökuntaan virkoja. Tämä on ollut sellaista sillisalaattia, että ei minun mielestäni voi kuntia syyttää. Kyllä valtiovalta on ollut erittäin penseä Uudenmaan kuntia kohtaan. En tässä erittele pääkaupunkiseutua, vaan tämä on aivan yleinen ilmiö kautta koko läänin.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari taas kerran selitti, että vielä 1983, kun havaittiin, että päivähoito-ongelma on pahin alle kolmivuotiaiden kohdalla, niin sen vuoksi tämä subjektiivinen oikeus haluttiin antaa ensisijaisesti alle 3-vuotiaille. Valitettavasti tuolloin 80-luvun puolivälissä ed. Skinnarin puoluetoverit eivät olleet valmiita sellaisiin ratkaisuihin, joilla olisi tuettu sitä, että näiden alle 3-vuotiaiden lasten hoito voisi silloista ja nykyistä useammin tapahtua kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa yhteiskunnan tukemana. Se olisi ollut oikeampi ratkaisu tähän alle 3-vuotiaiden vaikeaan päivähoito-ongelmaan kuin se ratkaisu, johon päädyttiin.

Ed. Skinnari edelleen sanoi, että lain lykkääminen ei ratkaise näitä ongelmia. Ei sellaisenaan ratkaisekaan. Ja pyrkimyksenä ei olekaan lain lykkääminen, vaan pyrkimyksenä

mielestäni on löytää sellaisia keinoja nyt syntyneeseen tilanteeseen, ettei lain lykkäämistä tarvittaisi. Nämä keinot voivat mielestäni olla, kuten aikaisemminkin olen täällä sanonut, vain sellaisia, joilla pienennetään pienimpien, alle 3-vuotiaiden, lasten päivähoitopaikkojen kysyntää. Ja tähän päästään vain sellaisilla toimenpiteillä, vanhempainrahakauden pidentämisellä, kotihoidon tuen korottamisella jne., joilla parannetaan perheiden taloudellisia mahdollisuuksia hoitaa nämä pienimmät lapsensa kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa.

Kun ed. Skinnari sanoi, että täällä on Uudenmaan läänin vapaiden demokraattien ryhmä näitä hankkeita ajamassa, niin toivoisin, että täällä olisi myös vaikkapa Hämeen vapaiden sosialidemokraattien ryhmä tukemassa tämän kaltaisia tavoitteita.

Ed. Vastamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rauramo peräänkuulutti kansanedustajalääkäreiden mielipiteitä pienten lasten päivähoitosta. Kiistaton tosiasia on, että kotihoidossa lasten sairastuvuus on huomattavasti pienempi.

Ed. Skinnarille sanoisin, kun myös hän on moneen otteeseen puhunut 1970-luvun alussa tehdystä lasten päivähoitolaista, joka velvoitti kaikille lapsille järjestämään päivähoidon, että sen jälkeen tuli rakennemuutos maaseudulla, joka ajoi väestön pääkaupunkiseudulle. Päivähoito-ongelmat muissa, pienemmissä kunnissa ratkesivat sillä.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Nyt kun on puhuttu ed. Wasz-Höckertin ym. ja Moilaisen ym. aloitteiden pohjalta päivähoitokysymyksistä ja niihin liittyvistä ongelmista, on syytä hiukan kerrata myös sitä, miten tähän tilanteeseen on todella tultu.

On paikallaan todeta, miten päivähoitossa on ajautettu todellisen umpikujaan, kun vastakkain pannaan päivähoitoa tarvitsevat alle 3-vuotiaat ja toisaalta tätä vanhemmat lapset. Viellä 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa päivähoitopaikat lisääntyivät keskimäärin 10 000 paikalla vuodessa. Tämä oli todettu tarpeeksi, ja niin silloin myöskin meneteltiin. Sitten vuoden 1983 vaalien jälkeen muodostettu sosialidemokraattien, keskustan, SMP:n ja RKP:n hallitus eli Sorsan neljäs hallitus supisti vuoden 1984 päivähoitopaikkojen lisäyksen ainoastaan 3 500 paikkaan vuodessa. Vain tes-sopimuksen osana hallitus suostui sitten seuraava-

na vuotena korottamaan tämän paikkalisäyksen 7 000:een, mutta ei silloinkaan enää tarvittavalle 10 000 paikan vuositasolle. Siten neljäsä vuodessa jäi aiempaan lisäykseen verrattuna noin 15 500 päiväkotipaikkaa toteuttamatta.

Holkerin hallitus on jatkanut Sorsan hallituksen nuivaa linjaa. Vuonna 1988 tämä tiesi vain 7 000 paikkaa. Tälle vuodelle hallitus on suostunut korottamaan luvun 8 000:een, mutta ollaan kaukana 10 000:n vuosivauhdista.

Vuoden 1990 alussa alle 3-vuotiaille lapsille tulee vanhempainrahakauden päättyttyä oikeus päivähoitopaikkaan. Jos silloin puuttuu päivähoitopaikkoja, kannattaa muistaa Sorsan neljännen hallituksen säästämät 15 500 paikkaa ja Holkerin kahden ensimmäisen vuoden aikana säästämät 5 000 päivähoitopaikkaa.

Ed. Wasz-Höckert on ollut itse myöskin tukemassa tätä päivähoidon umpisolmua, jonka solmivat aikanaan Sorsan neljännessä hallituksessa edustajat Kääriäinen ja Liikanen, niinkuin monet varmasti muistavat. Umpisolmuhan ei tietystikään syntynyt siitä, että alle 3-vuotiaille luvattiin taata päivähoitopaikka, vaan siitä, että edellinen hallitus oli jättänyt rakentamatta ne 15 500 päivähoitopaikkaa, ja siitä, että Holkerin hallitus nyt jatkaa tätä samaa linjaa. Turha täällä on puhumalla kuvitella ratkaistavan päivähoitopaikkaongelmaa. Sehän edellyttäisi päivähoitopaikkojen lisäämistä, mutta niin kuin nämä luvut kylmästi kertovat, suunta on ollut toisenlainen.

On hurskastelua ja suorastaan koomiselta tuntuu, että täällä nyt puhutaan tilapäisestä ratkaisusta ja aikalisästä jne. aivan niin kuin tämä tilanne olisi tullut äkkiarvaamatta ja yllätyksenä ja kenenkään tietämättä. Eihän tilanne ole näin muodostunut, vaan se on ollut jo useita vuosia tiedossa. Aikalisää olisi ollut kyllä käytettävissä puolikymmentä vuotta, jos olisi todella haluttu asia hoitaa. Mutta kun ei ole näin tehty, niin on ajautettu siihen tilanteeseen, mikä nyt on edessä. Ei tässä mistään sen kummemmasta asiasta ole kyse kuin siitä, että nyt saatte sitä satoa niittää, mitä olette kylväneet. Kyllä ongelmat ovat tiedossa olleet.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Ed. Apukka sopivasti puhui, että umpisolmuun on jouduttu. Nyt minun mielestäni on aika aukais-ta tämä solmu. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta on aktiivisesti ryhtynyt omalta osaltaan aukaisemaan tätä solmua. Meillä on ollut yhteyksiä niin ministereihin kuin

myös paikallisen tason edustajiin, jotka nimenomaan kantavat vastuun lasten päivähoidosta. Juuri tänään ovat Uudenmaan läänin kansanedustajat lähettäneet kirjeen pääministeri Harri Holkerille, ministereille Tarja Halonen, Helena Pesola ja Jarmo Rantanen, joka vetää pääkaupunkiseudun työryhmää, sekä myös valtiovarainministeri Erkki Liikasilta. (Ed. Virolainen. Kyllä niitä kirjeitä on tarpeeksi ollut!) Toivon, että nimenomaan tässä keskustelussa esille tulevat asiat, jotka ovat myös hyvin pitkälti Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnat yhteisesti hyväksymiä päämääriä, tulevat toteutumaan. (Ed. Virolainen: Sanokaa ministereille!)

Kirjelmässä vedotaan seuraavasti: Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta edellyttää lisätoimia kuntien tueksi, jotta lasten päivähoitovelvoite toteutuisi 1.1.1990 lähtien pääkaupunkiseudulla ja muissa läänin nopeasti kasvavissa kunnissa. Sosiaalihuoltolain tuoreen selvityksen mukaan päivähoitopaikkojen arvioitu vaje on suurin Uudenmaan läänissä. Uudenmaan läänissä tarvitaan ensi vuoden alussa kaikkiaan 78 000 päivähoitopaikkaa. Vuoden vaihteessa arvioidaan kuitenkin käytössä olevan vain 61 000 hoitopaikkaa. Päivähoitopaikkojen vaje olisi silloin siis 17 000 paikkaa. Alle kolmivuotiaita jää puuttumaan yli 4 200 paikkaa. 3—6-vuotiaiden paikoissa vaje on runsaat 9 000 hoitopaikkaa, ja tämän lisäksi peruskoulunsa aloittaville tarvitaan lisää yli 4 000 osapäivähoitopaikkaa.

Uudenmaan läänissä uusien päivähoitopaikkojen tarve on poikkeuksellisen suuri. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta katsookin, että kunnille on luotava edellytykset uusien päivähoitopaikkojen järjestämiseksi. Lisäksi neuvottelukunta esittää, että tänä vuonna sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö korottaisi Uudenmaan kuntien sosiaalitoimen hankkeiden kiintiötä 95 miljoonalla markalla. Tämä lisärahoitus tarvitaan päiväkotien rakentamiseen. Eli lisätalousarviossa toivomme saavamme tämän markkamäärän.

Päiväkotipaikkojen rakentamisen lisäksi pienten lasten kotihoidon mahdollisuuksia tulee parantaa tuntuvasti. Tämä voidaan toteuttaa siten, että tukitoimet suunnitellaan suurimpina alle kolmivuotiaiden lasten perheille. Lisätuki voisi muodostua vanhempainrahakauden pidentämisestä sekä lapsilisien ja kotihoidon tuen korottamisesta. Myös kuntien suorittama oma korotettu kotihoidon tuki tulee saattaa kokonaisu-

udessaan valtionosuuksiin. Mikäli kotihoidon tukea parannetaan riittävästi, niin alle kolmivuotiaille ei tarvittaisi lisäpaikkoja, vaan voimavarat voitaisiin suunnata yli kolmevuotiaille ja koululaisille.

Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta pitääkin tärkeänä sitä, että pienten lasten päivähoito järjestetään ottamatta hoitopaikkoja 3—6-vuotiailta ja että hoitopaikan jatkuvuus turvataan. Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan päiväkotien vaihtoehtona perhepäivähoitoa tulee edelleen kehittää ja lisätä ryhmäperhepäiväkoteja. Neuvottelukunta korostaa vielä lopuksi, että lasten päivähoitajien saatavuutta tulee parantaa myös koulutusta lisäämällä, korottamalla palkkausta ja tarjoamalla työsuhteasuntoja.

Me kaikki olemme täällä keskusteluissa tuoneet näitä samoja näkökohtia esille. Toivon, että yhtenäisyyttä riittää eduskunnassa myös päätöksen teossa, jotta nimenomaan lasten päivähoito saataisiin kuntoon. Nämä ovat ensisijaisia toimenpiteitä, joita nimenomaan neuvottelukunta korostaa. Henkilökohtaisesti katsoin, että ainoastaan siinä tapauksessa, mikäli näillä toimenpiteillä ei päästä toivottuun tulokseen, pitää harkita kovempiakin toimenpiteitä.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei taida se umpisolmu vielä noilla Uudenmaan kansanedustajien lääkkeillä ainakaan heti avautua. Pääkaupunkiseudun asunto- ja päivähoito-ongelmat ovat ratkaistavissa vain pääkaupunkiseudun kasvua hillitsemällä. Siitä emme pääse mihinkään, koska pääkaupunkiseutu imee jatkuvasti työvoimaa ja ihmisiä muualta maasta. Niitä uusia työpaikkoja, joita maahan syntyy, tulee voida tehokkaasti ohjata muualle maahan. Keinot vain taitavat olla aika vähissä. Aluepoliittiset porkkanat eivät pure ja sellaisia pakotteita, jotka todella ohjaisivat työpaikkojen sijoittumista muualle Suomeen, ei tämä hallitus enempää kuin edelliskään hallitukset ole pystynyt luomaan.

Itä- ja Pohjois-Suomessa olisi kyllä valmiina palveluja, asuntojakin paljon suuremmalle joukolle kuin mitä siellä on ihmisiä nyt. Siellä olisi myös työvoimaa, ja asumiskustannuksetkin olisivat paljon alhaisempia kuin pääkaupunkiseudulla. Siellä olisi vielä lapsille ilmaa ja aurinkoa ja myös päivähoitopaikkoja ainakin enemmän kuin täällä. Monet kunnat esimerkiksi Pohjois-Karjalassa ovat ilmoittaneet, että ne pystyvät täyttämään tämän päivähoitolain velvoitteet.

Eli työpaikkoja muualle Suomeen enemmän, niin kyllä ihmiset pääkaupunkiseuduilta tulevat työpaikkojen perässä varsinkin, kun meillä on kunnan olosuhteet tarjottavana.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toki me olemme kaikki vastuullisia pääkaupunkiseudun kasvun järjestämisestä parhaalla mahdollisella tavalla. Uskon, että edellytykset nimenomaan täällä ovat olemassa, koska tietämys ja taito kuitenkin ovat pitkälti myös täällä. Tähän tilanteeseen kasvun hillitseminen ei kuitenkaan auta, vaan nimenomaan täytyy turvata hoitopaikat niille lapsille, jotka tällä hetkellä ovat täällä. Kasvun tuomat ongelmat ovat sitten tulevaisuuden oma asia.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin olen Uudenmaan kansanedustaja, tosin oppositiossa enkä voi näihin asioihin paljon vaikuttaa. Minä ihmettelen, että hallitusryhmien edustajat eivät pane hallituksen ministereitä kuriin. Heistähän tämä homma riippuu. He eivät tule edes kuuntelemaan teidän puheitanne tänne eduskuntaan näin tärkeissä asioissa. Pankaa ministerit kuriin, niin asiat hoituvat hyvin nopeasti. Minulla on kokemusta hallituksesta. Kun asianomaiset ryhmät sanovat ministerille, että asia on hoidettava, niin kyllä he sen hoitavat tai tulevat pois hallituksesta. Mitä te olette tehneet?

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myönnän toki sen, että pääkaupunkiseudulla on tällä hetkellä hyvin akuutti tilanne lasten päivähoidossa. Mutta minua huolestuttaa keskustelu siitä, missä olisi paras hoitaa alle kolmivuotiaita lapsia. (Ed. Virolainen: Kotona!) Täällä käydyssä keskustelussa on kyllä käynyt ilmi, aivan kuten ed. Virolainen totesi, että kotona olisi paras paikka hoitaa. Mutta se kerää kyllä hiiliä sellaisten naisten ja äitien pään päälle, joilla ei ole mahdollisuutta valita, joilla ei ole muuta mahdollisuutta kuin valita työpaikka, koska he eivät yksinkertaisesti muuten tule toimeen eivätkä elä, vaan heidän on käytävä työssä ja vietävä lapset hoitopaikkaan, että palkka riittäisi välttämättömään elämiseen. Luulen, että näitä on paljon. Kotihoidon tuki ei korvaa valitettavasti palkkaa, vaikka se nostettaisiin 3 000 tai 3 500 markkaan. On paljon ihmisiä, joiden on yksinkertaisesti pakko käydä töissä. Heillä ei ole valinnan varaa.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Virolainen otti esille keskustelun ministereiden kanssa. Nimenomaan neuvottelukunta on käynyt keskusteluja ministeri Halosen kanssa, ja olemme jättäneet hänelle myös tämän kirjelmän, ja keskustelu jatkuu. Ed. Virolainen uusmaalaisena kansanedustajana voisi olla mukana omalta osaltaan. Ed. Väänänen on kyllä kunnioitettavasti täyttänyt koko keskustapuolueen uusmaalaisen aukon näissä keskusteluissa. Tietenkin on aivan helppoa sikäli, että keskustapuolueen perheet yleensä hoitavat kotonaan lapset, koska ne ovat maatalousperheitä ja äiti on kotona, joten ongelmat ovat keskustapuolueella hieman erilaiset kuin niillä äideillä, jotka joutuvat käymään päivätoissa ja hankkimaan hoitopaikat ulkopuolelta.

Ed. Alho: Herra puhemies! Ed. Wasz-Höckertin lakialoitteen pohjalta virinnyt keskustelu saa minut kyllä toivomaan, että Suomen sijasta asuisin Ruotsissa. Ruotsissa on nimittäin jo kauan aikaa sitten oivallettu, että tarvitaan erilaista suurkaupunkipolitiikkaa, joka lähtee siitä, että ymmärretään se, että palveluja tarvitaan suurkaupungeissa ja asutuskeskuksissa enemmän, eli ei voida ajatella, että palveluja kehitetään samoilla mittareilla joka ikisessä kunnassa. Ruotsissa on myös ymmärretty se, että valtionapujärjestelmän tulee olla neutraali, ja jos halutaan köyhiä kuntia erikseen tukea ja auttaa, se tehdään erityismäärärahojen turvin.

Mielestäni nimittäin tämä keskustelu, jossa on sekä poliittisia erimielisyyksiä ja näkemyseroja eri puolueiden välillä että myös puolueiden sisällä, viestittää vain siitä, että on kovin vähän itse asiassa tässäkin eduskunnassa ihmisiä, jotka ymmärtävät ja tuntevat mm. pääkaupunkiseudun erityisongelmia, kun päivähoidosta on nyt ryhdytty keskustelemaan. Nimittäin kyllä tilanne on sellainen, että nykyinen valtionosuusjärjestelmä ja suunnittelupolitiikka, joka tälläkin seudulla on toiminut, on tuottanut myös tämän vaikean tilanteen.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa sanoi, ettei kannata kovin paljon historiaan palata, mutta sen verran on pakko kuitenkin palata, että kun hän mainitsi, että kymmeneen vuoteen Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla ja tätä myöten myöskään muissa suurissa asutuskeskuksissa ja isoissa kaupungeissa ei olisi tehty mitään, niin tähän ei tietenkään pidä paikkaansa. Valtionosuusjärjestelmällä ja keskitetyllä suunnittelu-

järjestelmällä on ohjattu resursseja. Valtionosuusjärjestelmä on ollut tehokas ruuvi karsimaan niitä kuntien hankkeita, jotka eivät ole mahtuneet valtionosuuden piiriin.

Näin on ollut myös mm. päivähoidon kohdalla Uudenmaan läänissä, jossa kaikkia niitä hankkeita, jotka kunnat ovat esittäneet, ei ole vahvistettu valtionosuuden piiriin. Tällä tavoin on aikaansaatu tilanne, jossa tarpeen mukainen päivähoitopaikkojen tarjonta on koko ajan laahannut kysynnän jäljessä. Eli siis viimeisten kymmenen vuoden aikana, erityisesti vuoteen 1985 asti, kunnilla oli enemmän halukkuutta mm. Uudenmaan läänissä kehittää päivähoitoa kuin mihin valtiovalta oli valmis. Vuoden 1985 jälkeen tilanne on tietysti muuttunut siksi, että säädettiin pääkaupunkiseudun erityislaki, joka on mahdollistanut sen, että kunnat ovat voineet toteuttaa kaikki ne hankkeet, jotka ne ovat itse katsoneet mahdollisiksi. Helsingin osalta se on merkinnyt sitä, että 72 päiväkotia valmistuu tämän vuoden loppuun mennessä, joista 16 on mahtunut normaalin valtionosuuden piiriin.

Haluan tällä sanoa vain sen, että mielestäni tämä keskustelu alleviivaa sitä, että Suomessa tarvitaan suurkaupunkipolitiikkaan liittyvää keskustelua. Meidän on pakko myöntää, että me tarvitsemme erilaisia suunnittelunormeja asutuskeskuksia ja suuria kaupunkeja varten kuin maaseudun yhteisöjä ja taajamia varten. Tämä ongelma ei ole yksin päivähoitossa. Tämä asia koskee myös terveydenhuoltoa. Ei riitä, että terveydenhuollossa laitetaan mitoitusnormit samanlaisiksi kuin pienissä maaseutuyhteisöissä, vaan yksinkertaisesti julkisten palvelujen tarve on aina suurempaa suurissa kaupungeissa.

Erityisesti pääkaupunkiseudulla korostuvat monet muutkin yhteiskunnalliset ongelmat, jotka edellyttävät juuri tämän kaltaista räätälöityä yhteiskuntapolitiikan suunnittelua. Haluan vain mainita, että kaupungistumiseen liittyy hyvin monia sellaisia sosiaalisia ongelmia, joihin myös kunnilla tulisi olla tehokkaat välineet käydä käsiksi. Kysymys on hyvin vaikeista lastensuojeluun liittyvistä tapauksista, päihdeongelmista, mielenterveysongelmista, jotka selvästi ovat korostuneempia kaupunkimaisissa yhteisöissä, ennen kaikkea pääkaupunkiseudulla.

Mielestäni olisi tämän keskustelun johdosta tarpeellista miettiä, onko nykyinen valtionosuusjärjestelmä, joka merkitsee sitä, että sinne missä palveluiden tarve on suurin, yhteiskunta

ohjaa vähinten rahaa valtionosuuksien kautta, todellakin oikea tapa järkevästi rakentaa hyvinvointi-Suomea. Oma vastaukseni on, että ei ole. Haluan tukea köyhiä kuntia, mutta sitten selvästi erityisrahoilla. Mielestäni valtionosuusjärjestelmän tulee olla samalla tavalla neutraali kuin Ruotsissa. Sen pitää olla tasainen kaikille, sen pitää lähteä siitä, että myös suurkaupungeissa ja kasvukeskuksissa pitää voida samoilla edellytyksillä ja ehdoilla kehittää palveluja kuin pienissä taajamissa.

Ed. Wasz-Höckertin lakialoitahan lähti liikkeelle todennäköisesti ja aika varmasti siitä, että Helsingissä pysyväispaikkaoikeus tuli uudelleen harkintaan. Nyt kukaan ei tunnu muistavan sitä, että säädetyssä päivähoitolaissa ei ole lainkaan päätetty eikä säädetty pysyväispaikkaoikeudesta. Se on Helsingin oma ratkaisu, koska Helsingissä kaikesta huolimatta, vaikka täällä on niin paljon ongelmia, on yli 25 000 päivähoitopaikkaa ja on ollut hyvin monimutkaista joka vuosi tarkastella päivähoitoon oikeutettujen lasten tilannetta uudelleen. Sen vuoksi kaupunki itse omalla ratkaisullansa päätti pysyväispaikkaoikeudesta yli kolmivuotiaiden lasten kohdalla. Nyt kun laki on tulossa voimaan alle kolmivuotiaiden lasten hoidon kohdalla, päivähoitojaosto tarkasti pysyväispaikkaoikeutta uudelleen.

Tarkastelu aiheutui mm. siitä, että iloksemme syntyvyys Helsingissä on ollut paljon suurempaa kuin ennakoitiin. Helsinki ei olekaan ukkoutuvien ja akkautuvien ihmisten kaupunki, vaan täällä syntyy uusia pieniä vauvoja. Ja kuten täällä on aikaisemmin kerrottu, helsinkiläisten naisten työssäkäyntiaste on suurempi kuin missään muualla maassa, osittain tietysti naisten tasa-arvokehityksen myötä, mutta myös suurten asuntovelkojen vuoksi on pakko kummankin perheenhuoltajan työssä käydä.

Näytti siis siltä, että suunnitelmamme eivät mene aivan kohdakkain, ja päivähoitojaosto teki päätöksen, että pysyväispaikkaoikeus puretaan vuoden 1990 elokuussa, mikäli siihen on tarvetta. Kukaan ei nyt näytä muistavan, että näin oli päätös.

Tiedämme hyvin, ja itsekkin olen sitä mieltä, että eduskunnan tahto on selvä, että alle kolmivuotiaiden lasten päivähoitotarpeet on järjestettävä siten, että ei heikennetä yli kolmivuotiaiden lasten päivähoitoa. Tähän myös Helsingissä pyritään. Meillä on tiedossamme julkisenkin keskustelun kautta se, että Helsinki on ollut aloitteellinen. Kokoomuksen ja sosialidemo-

kraattien näkemykset on hiottu yhteen niin, että uskomme, että ainakin Helsingin kaupungin ratkaisut voivat olla sellaisia, että katastrofia ei tule eikä sitä myöten tarvita myöskään missään tapauksessa lain lykkäämistä, jota ed. Wasz-Höckert lakialoitteessaan esittää.

Päivähoidon kehittämiseen liittyvässä keskustelussa tuntuu siltä, että erilaiset mallit riitelevät keskenään ja on löydettävissä selviä poliittisia intohimoja kunkin mallin taakse.

Mielestäni on myös tarpeellista huomata, että merkitysarvot muuttuvat yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Luultavasti 1940-luku tulee jäämään historiaan aikana, jolloin kaikista eniten pienten lasten äidit olivat työelämässä. Siihen on varmasti historialliset syynsä. Tänä päivänä varmastikin on tarpeita sille, että pienten lasten äidit voivat hoitaa lapsensa kotona. Siinä ei omasta mielestäni kuitenkaan avain onneen ja ratkaisuun ole se, että kotihoidon tukea ryhdytään paisuttamaan, vaan se, että vanhempainrahakautta pidennetään. (Ed. Pekkarinen: Miksi niin pain?)

Ruotsissa, jossa asiat ovat tietysti yksinkertaisempia sen takia, että siellä poliittisella enemmistöllä on mahdollisuus hallita eikä aina tarvitse haalia kaikenlaisia kummallisia enemmistöjä. Ruotsin sosialidemokraatit esittivät selkeän perhepoliittisen linjauksen. Kun porvarit esittivät tasarahaa kaikille, ruotsalaiset sosialidemokraatit esittivät, että vanhempainrahakautta nostetaan 12 kuukaudesta 18 kuukauteen. Ruotsalaiset äidit ja isät katsoivat tämän järjestelmän turvallisiksi, selkeäksi ja varmuutta antavaksi.

Hyväksyn sen, että päivähoidossa meidän Suomessa on pakko tehdä erilaisia malleja, joihin löytyy erilaista poliittista kannatusta. Sen vuoksi mielestäni kotihoidon tuki on tullut suomalaisen päivähoitojärjestelmään pysyväksi. En kuitenkaan ole sitä mieltä, että yhteiskunnan voimavaroja pitäisi uhrata tasaiseen, koko maassa tapahtuvaan kotihoidon tuen kasvattamiseen, vaan mielestäni kunnilla pitää olla mahdollisuus räätälöityihin, niille sopiviin ratkaisuihin, joihinka mielestäni, ed. Pekkarinen, pitää tulla valtionosuutta. Yritän väittää, että tilanne eri kunnissa on erilainen. Mielestäni myös eduskunnan pitäisi se hyväksyä, jos se haluaa tukea kuntia niiden tehdessä preferointiansa, mitä palveluja ne haluavat kehittää ja paimottaa.

Mielestäni myös ed. Häkämies otti hyvin tärkeän asian esille, kun hän viittasi perhepäivä-

hoidon kehittämiseen ja sen edellytysten parantamiseen. On todellakin ikävää, että perhepäivähoitajien työsuhteen ehdot ovat vielä niin huonot, että päivähoidossa olevien lasten sairastuminen tai perhepäivähoitajan äitiyslomalle jääminen tai monet muut tällaiset seikat heikentävät olennaisesti perhepäivähoitajien toimeentuloa. Tässä mielessä kaipaankin hallitukselta, myös oman puolueeni ministeriltä Tarja Haloselta, ehdotuksia, miten perhepäivähoitajien kuukausittainen ansiotaso voidaan turvata ja miten työsuhteen ehdoissa olevia ongelmia voidaan korjata.

Helsingissä on jo tässäkin asiassa oltu liikkeellä jonkin aikaa. Meillä on jo aika paljon kokemusta siitä, miten asioita voitaisiin hoitaa.

Yhtä kaikki olen kyllä sitä mieltä, että painopisteen päivähoitoon kehittämisessä tulee edelleen olla päiväkotirakentamisessa, koska se on perheitten eniten haluamaa ja se on myös juuri sitä, jota yli kolmivuotiaatkin tarvitsevat. Myös lastentarhanopettajat ja monet muut ammattikasvattajat ovat todenneet, että siihen on suurin tarve. Sen vuoksi olisi ikävää, että jos ed. Wasz-Höckertin lakialoite lain voimaantulon lykkäämisestä johtaisi siihen käsitykseen, että todellakin jollakin väliaikaisella ratkaisulla voitaisiin hiljentää tahtia päivähoitoon kehittämisessä ja päiväkotirakentamisessa. Näin ei tietysti asianlaita ole.

Sitä vastoin, jotta päiväkotirakentamisen ohjelmasta voidaan pitää kiinni, tarvitaan valtiovallan toimia ainakin kahdessa asiassa.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen piirissä ja valtiovallan piirissä on voitava hyväksyä se, että julkisen sektorin vetovoimaa on voitava lisätä. Se merkitsee sitä, että täytyy olla joustavia henkilöstöpolitiikan keinoja käytettävissä. Palkkaus on eräs niistä. On käsittämätöntä, mikäli kävisi niin, että nyt Helsingin esittämän vastuulisan maksaminen päivähoitoon koko henkilöstölle kaatuisi. Se on ehdottoman vastuutonta, jos näin tapahtuu.

Toinen asia on se, että sosiaalialan koulutus on laitettava kuntoon. Sen on todellakin laajennettava, jotta laajenevat palvelualat voivat saada työvoimaa. Nyt on tehty hätäapuluonteisia ratkaisuja sosiaalialan oppilaitosten aloituspaikkojen lisäämiseksi, mutta edelleen on hallinnon sisällä erittäin monia jäykkyyksiä, jotka eivät tee mahdolliseksi sitä, että kun päivähoitoon piiriin on ollut runsaasti hakijoita, he kaikki olisivat voineet myös koulutuksen aloittaa, koska kiintiöintisyteemit ovat olleet kovasti kankeat.

Siis jo hallinnon sisälläkin voidaan tehdä monia asioita.

Eduskunnan käteen koko tästä keskustelusta, jos jätetään nyt Helsingin omat ratkaisut helsinkiläisten tehtäväksi, jää se, että päivähoiton laki tulee voimaan ja valtiovallan on pidettävä kiinni niistä lupauksista ja sitoumuksista, jotka se on itse omalta osaltaan antanut. Se merkitsee sitä, että lisäkiintiöitä on osoitettava myös Uudellemaalle ja muihin niihin lääneihin, joissa päivähoiton tarpeet ovat sellaiset, että ne eivät voi selvitä lain voimaantulosta ennusteittensa ja tietojensa mukaan. Ilman rahaa tästä ongelmasta ei todellakaan päästä eroon.

Sen lisäksi tulee käynnistää keskustelu yleensäkin suurkaupunkipolitiikasta ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta niin, että se todella tukee palvelujen kehittämistä.

Sen lisäksi pitää käynnistää keskustelu ja toimet, että kunnallisen sektorin palkkapolitiikkaa voidaan muuttaa ja saada joustavuutta aikaiseksi.

Myös koulutuksen avulla on tehtävä ratkaisuja, jotka helpottavat nykyistä varsin vaikeaa henkilöstöpulaa.

Pallo on hyvin monessa mielessä paitsi itse kunnilla myös valtiovallalla ja ennen kaikkea juuri sellaisessa kehittämistoiminnassa, joka panee uusiksi nykyisiä totunnaisia ajattelutapoja. On kovin hyödytöntä meidän keskustella siitä, kuka on enemmän syyllinen, kun itse järjestelmä tuottaa ongelmia niin sosiaalipalvelujen kuin terveydenhuollonkin kohdalla.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihmetyttää opposition kannalta, että hallituspuolueiden edustajat yksi toisensa jälkeen arvostelevat hallituksen toimetmuutta ja saamattomuutta. Suunnatkaa arvostelu itse hallitukseen ja asianomaiseen ministeriin, niin kuin ovat tehneet jo Helsingin kaupunginjohtajat von Hertzen ja Ilaskivi. He ovat sanoneet, että mm. tässä asiassa ei ole nykyisen hallituksen kahden vuoden aikana tapahtunut juuri mitään. Teillähän on selvä enemmistö tässä eduskunnassa. Te voitte tehdä sellaiset lait kuin itse haluatte. Minkä vuoksi te aina kaikissa puheenvuoroissanne, niin kokoomus kuin sosialidemokraatit, ette malta olla potkaisematta keskustapuoluetta niin kuin me olisimme syy-päitä? Me olemme varmasti mukana järjestä-mässä Helsingin sosiaalisia palveluja niin lasten päivähoiton ja kotihoidon kuin myös asunotkysymysten osalta. Ratkaisu on hallituksen kä-

sissä, mutta hallitus ei anna kovin paljon arvoa meidän keskustelullemme, ei täällä ole nytkään yhtään ministeriä. Mitä me toisiamme valistamme?

Ed. Siitonen: Arvoisa puhemies! Ed. Alhon puheenvuoroon voi hyvin monelta osin yhtyä. Olen iloinen myös siitä, että hän tunnusti kotihoidon tuen eräänä mahdollisuutena ratkaista asia. Sitä vastoin olen kovin pettynyt siihen, että mm. ed. Pekkarinen täällä aikaisemmin vastusti sitä, että asiaa kyseisillä ongelmaluveilla kotihoidon tukea nostamalla hoidettaisiin. On kuitenkin syytä muistaa, että päiväkotipaikka Helsingissä maksaa 3 500 markkaa ja siitä enimmillään päiväkotipalvelun käyttäjä maksaa 1 000 markkaa. Jos me hoidamme asiaa kotihoidon tuella sitä nostaen, joka ainakin toistaiseksi ikävä kyllä on vielä saajalleen verollista, se joka tapauksessa on huomattavasti edullisempi vaihtoehto. Eihän sillä olekaan tietysti tarkoitus viedä päiväkotipaikkoja eikä pysäyttää päiväkotien rakentamista.

Täytyy muistaa, että alkaneen vuoden aikana täällä pääkaupunkiseudulla ns. YTV-kunnissa valmistuu 40 uutta päiväkotia. Tätä tämä vauhti on ollut kaikki nämä viimeiset vuodet. Helsingissä on viimeisten vuosien aikana valmistunut keskimäärin 25 päiväkotia vuodessa, joihin vain yhteen per vuosi on saatu valtionosuus, joten eikö olisi aivan kohtuullista, että kotihoidon tukeen tällä alueella tulisi valtionosuus, jotta tästä ongelmasta päästäisiin eteenpäin?

Ed. Virolainen, totean vain, että viime kaudella, kun me jälkirahoitusmenettelyä käsitte-limme, keskustapuolue vastusti korkoa, joka liittyi jälkirahoituslakiin.

Ed. Kuuskoski-Vikamaa: Arvoisa puhemies! Minäkin olen hyvin iloinen, että ed. Alho päiväkotihoidon rinnalla mainitsi voimakkaan perhepäivähoiton kehittämisen ja myös sanoi, että kotihoidon tuki on tullut jäädäkseen. Nyt vain toivoisin, että ed. Alho luottaisi suomalaisiin vanhempiin ja hyväksyisi myös sen, että me laajentaisimme kotihoidon tuen koskemaan kaikkia alle seitsemänvuotiaita.

Minä hyväksyn täysin sen, että kotihoidon tuessa räätälöidään myös kuntakohtaisia ratkaisuja, joskin näen välttämättömäksi korottaa perustasoa ja välttämättömäksi sen, että kunnan räätälöinnin malleihin tulee valtionosuutta.

En tiedä, minkälainen Helsingin oma malli tulee olemaan, mutta on tullut aika hälyttäviä

tietoja siitä, että jotkin kuntien mallit ovat selaisia, että nyt tässä hätätilanteessa maksetaan vain niille vanhemmille, jotka jäävät nyt pois työstä, mutta ne, jotka ovat jääneet jo aikaisemmin, jätetään ulkopuolelle. En nyt puhu Helsingin mallista, kun en tiedä, minkälainen se on, mutta tällaisia ehdotuksia on nyt eri puolilla, ja silloin minusta tuntuu, että jälleen kerran pannaan — useimmiten he ovat naisia — erilaisissa elämäntilanteissa olevia naisia vastakkain ja luodaan sellaisia ristiriitoja, jotka ovat aivan tarpeettomia. Minusta näiden järjestelmien pitäisi hyvin oikeudenmukaisesti kohdella erilaisia vanhempia. Ainakin itse kannatan sitä, että jos toinen vanhemmista jää hoitamaan lasta kotiin, otettaisiin myös hänen sosiaaliturvatarpeensa huomioon ja nähtäisiin, että perheen tuen taso on usein selvästi suurempi kuin silloin, kun löydetään muu vaihtoehto.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Haluan ensin ed. Virolaiselle muistuttaa, että hänen ryhmänsä ei varmaan pari vuotta sitten tarpeeksi potkaissut sosiaali- ja terveysministeriä, että päivähoitoasiat olisi saatu paremmalle tolalle.

Mutta ihan ed. Alholle sen verran, kun hän mainitsi, että tämän päivän naisen on pakko käydä työssä: Näin on, koska esimerkiksi kotihoidon tuki, josta minä olen puhunut hyvin lämpimästi, on aivan olemattoman pieni, eli uskallan väittää vastoin ed. Arja Alhon... (Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Ei ed. Mäkipääkään ole puolueensa ministeriä potkaissut!) — En ole tarpeeksi, — mutta kun ed. Virolainenkin mainitsi, niin... (Ed. Virolainen: Olisi Vennamoakin vähän potkaissut!) Mutta kun ed. Arja Alho mainitsi tosiaan, että suurin osa haluaisi käydä kuitenkin töissä, tämä ei pidä paikkaansa, koska tiedän, että monet tehtaan duunarit ja naiset tekevät 3 000—4 000 markalla työtä ja saavat toistaiseksi siitä enemmän palkkaa, kuin jos olisivat pelkällä kotihoidon tuella kotona, eli kotihoidon tuki on mielestäni pääkaupunkiseudullakin otettava vakavasti harkintaan.

Sitten sanottiin kokoomuksen taholta, joka aloitteen on kirjoittanut, että pääkaupunkiseudun kasvun rajoittaminen ei ole tämän päivän asia. Se on mielestäni tämän päivän asia, jos siihen nyt muutaman vuoden päästä saataisiin korjauksia. Tuntuu siltä, että kun on ollut esillä tieto, että vuonna 1990 tulee olla alle kolmivuotiailla päivähoitosysteemi kunnossa, tätä ei ole riittävästi vakavasti otettu huomioon. Niin kuin ed. Rauramo sanoi, syntyvyys on kasvanut ole-

tettua enemmän. Monta kertaa miettii, onko leipäily laakereilla liikaa vai mikä on syynä, että nyt on näin kova kiire.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Myös minä lausun mielihyväni kuultuani ed. Alhon äskeisen puheenvuoron. Minä tämän keskustelun aikana olen lukenut pöytäkirjat 27.12.1984, jolloin käsittelyssä oli pienten lasten hoidon kehittäminen, perhepoliittinen työsuhdeturva ja muu vastaava, 36 sivua pöytäkirjatekstiä. Henki sosialidemokraattien tuolloin käyttämissä puheenvuoroissa ja myös, ed. Siitonen, kokoomuksen tuolloin käyttämissä puheenvuoroissa on paljossa toinen kuin se tällä hetkellä on.

Erityisesti ed. Alhon puheenvuoron johdosta tuntuu mukavalta kuulla valinnan mahdollisuuden turvaamisen ymmärtäminen ja tässä yhteydessä nimenomaan kotihoidon tuen hyväksymisen selväsanaisesti sellaiseksi tukimuodoksi, johon myös julkisen vallan täytyy satsata. Siinä ollaan aivan oikealla tiellä. Kokoomuksen puheenvuorot mainittuna päivänä muutama vuosi sitten keskittyivät hyvin paljolti alleviivaamaan kotiapulaisen palkan verovähennysmenettelyn aikaansaamista. (Kokoomuksen ryhmästä: Lastenhoitajavähennys!) — No, sitä käsiteltä te silloin käytitte papereissa. Se saatiin tietyllä tavalla aikaan. Te poistitte sen muutama kuukausi sitten.

Mitä tulee ed. Siitosen puheenvuoroon siitä, että minä en olisi jossakin puheenvuorossa hyväksynyt kotihoidon tuen korottamista ja valtionosuuden siihen mukaan ottamista, en tiedä, voiko noin väärin ymmärtää vai olenko niin perusteellisesti ilmaissut itseäni väärin. Voi hyvinkin olla, että olen taitamaton ja tässä yhteydessä ilmaissut itseäni väärin. Sanoin ed. Soininvaaran puheenvuoron yhteydessä, että ei voi tulla kysymykseen valtion tuen mukaan ottaminen vain pääkaupunkiseudun kunnista puheenollen vaan koko maasta puheenollen. Silloin kuin muuallakin maassa tällaisia, kuten ed. Alho sanoo, erilaisiin paikallisiin oloihin räätälöityjä malleja rakennetaan, myös muualla valtionosuuden täytyy näihin mukaan tulla.

Ed. Alho: Herra puhemies! Rohkenin luulla ja ajatella, että pitkäaikaisen parlamentaarikon Johannes Virolaisen mielestä myös sopii, että hallitus pitää itse huolen itsestään eduskunnassa. Myös hallituspuolueiden taholta voidaan luoda paineita ja poliittista tahtoa joiden-

kin sellaisten asioiden eteenpäin viemiseksi, jossa hallitus kenties epäro. Tietysti myös oppositio voi tukea hallitusta joissakin asioissa, kuten nyt mm. voisi tukea ministeri Tarja Halosen ajatusta siitä, että vanhempainraha-kautta on pidennettävä ja että kunnalliseen kotihoidon tukeen voitaisiin saada valtionosuutta ja että päivähoidossa lisäresursseja voitaisiin Uudellemaalle osoittaa. Nämä kaikki ovat nimenomaisesti hänen esittämiään ajatuksia.

Minusta tuntuu juuri siltä, että perimmäinen ongelma on se, että kertakaikkisesti täällä on vain niin vähän ihmisiä, jotka tuntevat ja ymmärtävät pääkaupunkiseudun tilannetta. Toistuvasti tässä yhteydessä viitataan sellaisiin asioihin kuin pääkaupunkiseudun kasvun rajoittaminen. Kysymys on nyt tällä hetkellä todellakin pääkaupunkiseudun palvelujen kehittämisestä, jolla ei ole mitään tekemistä kasvun rajoittamisen kanssa. Tämä on vankka käsitykseni.

Helsingin mallissa, ed. Kuuskoski-Vikatmaa, ei ole mitään mainitunlaisia ongelmia. Se on tarkoitettu perheille kotihoidon mahdollistamiseksi. Siinä ei ole mitään sellaista kontrollia taikka pykäläviidakkoa, joka tekisi tilanteen perheen kannalta mahdottomaksi. Minä olen sitä mieltä todella, että kotihoidon tuki on tullut jäädäkseen. Itse tietenkin pitäisin järkevämpänä uhrata koko yhteiskunnan varoja vanhempainrahakauden pidentämiseen ja antaa kunnille kunnallisen kotihoidon tuen kautta mahdollisuus räätälöidä sitten malleja sellaisiksi, että ne toimivat.

Tärkeää on tässä keskustelussa ja kotihoidon tuen tason korottamisessa muistaa se, että sen pitää sopia muiden sosiaalietuuksien kokonaisuuteen ja koko muun päivähoito- ja hoito- ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjonnan edellytykset.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen vajaan kahden vuoden aikana kuunnellut varsin tarkoin keskustelut tässä salissa, ja tämän iltapäivän keskustelu lasten päivähoitoasioista poikkeaa kaikesta aiemmin koetusta. Kertaakaan aiemmin tämän eduskunnan aikana näin voimakkaasti hallituspuolueiden kansanedustajat eivät ole valittaneet vaikutusvaltansa puutetta täällä Suomen tasavallassa. Jotta tämä asia menisi eteenpäin, minä teen rakentavan eh-

dotuksen, että arvoisat hallituspuolueiden kansanedustajat kokoontuvat lähitulevina hetkinä vaikkapa eduskunnan auditorioon ja päättävät yhteisesti panna tämän asian kuntoon. Tämähän on, niin kuin ed. Virolainen sanoi, teidän käsissänne.

Ed. Siitonen: Arvoisa puhemies! Ensiksi ed. Mäkipäälle, mitä tulee alueen väestön määrään, esimerkiksi Helsingissä, jota lasten päivähoito-ongelma vahvasti tällä hetkellä koskettaa, ei väkiluku ole noussut viime vuosikymmenien aikana merkittävästi, päinvastoin pitkällä tähtäyksellä se on jopa laskenut.

Mitä sitten tulee vauvabuumiin, joka nyt sekä päättyneen vuoden että alkaneen vuoden osalta ilmeisesti tulee olemaan noin 1 500 lasta ennakoitua enemmän Helsingistä, tämä iloinen asia myöskään ei ole ollut ennakoitavissa kovin paljon aikaisemmin. Se on sitä paitsi kansainvälinen ilmiö, joka onneksemme on tulossa myös Suomeen. (Ed. Virolainen: Sitä ei pidä rajoittaa!)

Vielä kotihoidon tuesta sen verran, että kun äsken mainitsin lasten päiväkotimaksut ja sen, mitä se kaikkineen tulee maksamaan, tarkoitin juuri sitä, että tässä tilanteessa, kun valtionosuus tälle alueelle on ollut niin pieni, olisi syytä käyttää nyt ensi tilassa jopa alueellisesti korotettua valtionosuutta kotihoidon tukeen, ja sitä ed. Pekkarinen vastusti, kuten hän nyt äsken myösikin. Mutta olen hyvin iloinen siitä, että sen sijaan toinen keskustapuolueen edustaja Eeva Kuuskoski-Vikatmaa ilmaisi hyväksyvänsä kuntakohtaisetkin erot toteutuksessa. Se on hyvä. Siitä meidän nyt tässä tilanteessa onkin pakko lähteä.

Mitä sitten tulee kotihoidon tukeen yleensä, me kokoomuksessa olemme, ihan niin kuin täällä moneen kertaan on todettu, olleet sitä mieltä, että lain olisi pitänyt lähteä alun perin yli kolmivuotiaista, mutta kun näin on, olemme valmiit kaikkiin käytettävissä olevin keinoin omalta osaltamme edesauttamaan sitä, että asiat saadaan ratkaistuksi.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Herra puhemies! Oli erittäin hyvä kuulla ed. Alhon kommentti Helsinki-malliin, jota en sen enempää tunne, että sen tapaiset ongelmat, joista puhuin, eivät ainakaan Helsingissä toteudu.

Sitten tarkennan vain ed. Siitoselle — en tiedä, miten hän oman puheenvuoroni ymmärsi — mutta toivoisin, että pääkaupunkiseudun edus-

tajat eivät uppoutuisi niin totaalisesti omaan vaikeaan tilanteeseensa, etteivät näkisi, että myös muissa suurissa kaupungeissa on ongelmia. On hyvä, että keskustelisitte välillä myös turkulaisten ja tamperelaisten kanssa. Sielläkin on saman tapaisia ongelmia ja niihin tarvitaan myös ratkaisuja.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Lyhyesti vielä ed. Siitoselle. Ette te nyt saa ed. Kuuskoski-Vikatmaan ja minun näkemysten välille tässä asiassa mitään eroa. Me molemmat olemme kirjoittaneet alle lakialoitteen, jonka idea on juuri se, että myönnetään valtionosuutta kotihoidon tukeen silloin, kun kunta maksaa yli meidän esittämän 2 600 markan minimitason ei vain Helsingissä tai pääkaupunkiseudulla vaan muuallakin Suomessa. En minä ymmärrä miksi ei maksettaisi Jyväskylässä, jossa on otettu käyttöön kotihoidon tuki. Viittaisin äsken siihen, että se ongelma on siellä yhtä akuutti kuin täällä suhteellisesti ottaen. Miksei sielläkin voitaisi maksaa samoin perustein.

Ed. Siitonen: Arvoisa puhemies! En suinkaan tarkoittanut äskeisellä puheenvuorollani, että sitä maksettaisiin vain Helsingissä. Yhdyn täällä käytettyihin puheenvuoroihin. Kaikkialla, missä tilanne on akuutti, totta kai nämä ovat ne keinot, joita tullaan käyttämään. On ihan oikein ja hyvä, että on nyt löytynyt yksimielisyys siitä, että tässä sallitaan kuntakohdittaiset erot. Silloin kun kunta itse tulee vastaan, voidaan lähteä siitä, että kunta saa myös ylimääräiselle tai suuremmalle kotihoidon tuelle valtionosuuden. On hyvä, että siitä vallitsee yksimielisyys, ja se on se tie, jota pitkin nyt on edettävä tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

10) Ed. Moilasen ym. lakialoite n:o 11 laiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

11) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 9 laiksi liikevaihtoverolain 8 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Nyt esiteltävässä aloitteessa ehdotetaan käsityöläisten ja heihin rinnastettavien pienyritysten liikevaihtoverovapautta laajennettavaksi nykyisestään. Aloitteen mukaan luonnollinen henkilö ei olisi liikevaihtoverovelvollinen harjoittaessaan toimintaansa liiketoimipaikassa tai muualla, jos hänen toimintansa käsittää itse valmistettujen tavaroiden myyntiä ja tavaroihin kohdistuvia työsuorituksia ja hän käyttää enintään yhtä oman perheensä ulkopuolista apulaista. Myöskään avoin yhtiö ei olisi liikevaihtoverovelvollinen, jos yhtiömiesten toiminta täyttää juuri mainitsemani edellytykset.

Arvoisa puhemies! Tämä on varsin mielenkiintoinen asia monessa mielessä. Ensinnäkin pääministeri Harri Holkerin hallituksen hallitusohjelmassa ilmoitetaan edesautettavan juuri tätä asiaa. Toiseksi ennen kuin tulivat ministerieiksi kansanedustajat Puolanne ja Liikanen omilla ilmaisuillaan täällä eduskunnassa voimakkaasti tukivat tätä hanketta. Kansanedustaja Erkki Liikanen mm. teki erään parhaiten perustellun kirjallisen kysymyksen tästä aiheesta. Olen lukenut noita kirjallisia kysymyksiä vallan paljon. Tuo kirjallinen kysymys tästä asiasta sopii malliksi kenelle tahansa laatia kirjallisia kysymyksiä. Mutta kuinka ollakaan, kun tullaan ministeriksi ja valta on hoitaa tällainen asia hetkessä kuntoon, niin mitään ei tapahdu.

Kun mitään ei ole tapahtunutkaan, niin odotin, että hallitus on sitten miettinyt asian uudestaan ja lisäpöytäkirjassaan olisi ilmoittanut, että se luopuu tästä hankkeesta. Mutta tällaista luopumisilmoitusta tuossa lisäpöytäkirjassa ei ole. Siis kysymys on uskomattomasta kyvyn ja tai tahdon menetyksestä.

Voidaa myös ajatella, että tässä olisi kysymys teknisestä ongelmasta. Kun tätä eräässä kirjallisuudessa kysymyksessä tarjottiin hallitukselle, niin verohallituksen ja valtiovarainministeriön vero-

juristien näkemyksen mukaan tässä olisi joitakin käytännön teknisiä ja juridisteknisiä ongelmia. Nyt kuitenkin on niin, että liikevaihtoveroasetuksen ns. invalidipykälä on jo ratkaissut koko asian. Ei tarvita mitään muuta, kuin että valmiiksi käytäntöön koeteltu, sovellettu liikevaihtoveroasetuksen ns. invalidipykälä siirretään sellaisenaan liikevaihtoverolakiin sen 8 §:ksi ja asia on sillä siisti. Tämä ei näytä menevän millään perille.

Kolmantena hyvin merkittävänä asiana on todettava se, että näillä käsityöläisillä on todella kannattavuusongelmia työssään. Sitä kuvasi äskettäin nähty televisio-ohjelma. Tällaisen poikkeuksellisen korkeasuhtanteen aikana, jolloin kansalla on ollut ostovoimaa enemmän kuin ehkä koskaan aikaisemmin, tämä yhteiskunnan työntekijäosa ja tuottajaosa ja samalla yrittäjäosa ilmoitti olevan vaikeuksia saada tuotteitaan kohtuuhinnalla myytyä. Jos nyt ajatellaan, mikä tilanne onkaan kun siirrytään matalasuhtanteeseen, niin nyt viimeistään pitäisi tuota tulevaa matalasuhtannetta ajatellen päästä tässä asiassa eteenpäin, sillä sen varmasti tulevan matalasuhtanteen aikana nämä käsityöläiset ovat tuotteittensa markkinoinnin kanssa todella ongelmissa. Toivotaan, että tällä kertaa onnistutaan paremmin kuin viime vuonna tällä lakialoitteella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Ed. Haaviston ym. lakialoite n:o 10 laeiksi peruskoululain 27 ja 28 §:n sekä lukiolain 18 ja 19 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kun päivän pääkeskustelussa ratkaistiin ikäryhmän 0—6 vuotta kaikki ongelmat ainakin noin puheen tasolla, niin käsillä oleva lakialoite keskittyy seuraaviin ikäryhmiin ja puhuu koululaitok-

sesta. Koulun tilasta käydään huolestuttavan vähän keskustelua nykyään. Opetusministeriön ajatukset uudesta nuorisokoulusta herättivät kyllä puhumaan koulujärjestelmän rakenteesta, mutta oppisisällöistä käydään edelleen melko vähän keskustelua. Nyt käsillä oleva lakialoite puuttuu nimenomaan niihin.

Keräsin tässä salissa viime viikolla lakialoitetta siitä, että elämäntietomustietä tulisi valinnaiseksi uskonnonopetuksen kanssa peruskoulussa ja lukiossa, ja ilokseni huomasin, että kävelemällä tämän salin läpi suurin piirtein siihen paperiin tarttui jo 18 nimeä, eli eduskunnassa oli hyvin paljon valmiutta siihen, että kouluissa olisi mahdollista lisätä oppilaiden ja heidän vanhempiensa vallinnavapautta juuri tämän tyyppisissä aineissa.

Tällä hetkellä elämäntietomustietoa ei voi koulussa opiskella sellainen oppilas, joka kuuluu johonkin kirkkokuntaan, eli elämäntietomustietä on puhtaasti rajattu niille, jotka ovat kaikkien kirkkokuntien ulkopuolella. Silloin vähintään kolme tällaista oppilasta peruskoulussa tai lukiossa voi saada erillistä opetusta elämäntietomustiedossa. Päävastainen valinta on kuitenkin mahdollinen. Tällä hetkellä uskontokuntiin kuulumaton voi kyllä ottaa osaa uskonnonopetukseen, mikäli hänen holhoojansa sitä haluavat tai siihen on holhoojien suostumus.

Arvoisa puhemies! Ne, joiden mielestä kaikki muutokset ovat aina muutoksia huonompaan suuntaan, ihmettelevät, miksi nykytilanne sitten ei ole hyvä, kun kirkkoon kuuluville oppilaille on mahdollisuus antaa tunnustuksellista uskonnonopetusta ja pienelle suomalaiselle vähemmistöllekin on varattu tällainen elämäntietomustieto. Eivätkö asiat nyt sitten ole jo riittävän hyvin? Minun mielestäni eivät. Kritiikki siitä kohtaan, että uskonnonopetus on pakollista ja elämäntietomustieto kiellettyä kirkkokuntiin kuuluville oppilaille, kritiikki tätä järjestelyä kohtaan on noussut nimenomaan oppilaiden omasta piiristä ja heidän vanhempiensa piiristä. Vaikka uskonnonopetuksessa nykyisin käsitelläänkin myös eri uskontoja ja eri kulttuureja, on elämäntietomustiedon lähestymiskulma tämän tapaisiin kysymyksiin toisenlainen ja monien oppilaiden ja monien vanhempien mielestä tällä hetkellä kiinnostavampi. Elämäntietomustiedon oppisisältö lähtee yksilöstä ja yksilön vastuusta yhteisöstä ja ympäristöstä, laajenee siitä sitten käsittelemään eri kulttuureja ja meidän aikamme suuria moraalisia ja eettisiä

peruskysymyksiä. Oppilaan kannalta on tietysti erityisen antoisaa ymmärtää, miten eri elämäkatsomuksiin ja eri kulttuureihin pohjaavat ajatustavat näkevät nämä aikamme suuret ongelmat. Eikö sitten koulussa olisi muita aineita, joiden oppisisältöön juuri tämän tapainen näkökulma kuuluisi?

Peruskoulu- ja lukiolakien alkukappaleita lukiemalla voisi melkein luulla, että taivas on laskeutunut maan päälle Suomeen suomalaisen peruskoulun ja lukion muodossa, niin hienoja ja ylväitä tavoitteita näiden lakien alkukappaleisiin on kirjattu, mutta käytännön opetustilanteissa ainakin opettajien ja oppilaiden huomioiden mukaan on erittäin vaikeata usein yhdistää näitä hurskaita toiveita ja kauniita ajatuksia kaikkiin oppiaineisiin. Vaikka elämäkatsomusasioiden ja humanististen kysymysten pitäisi kulkea opetuksessa läpäisyperiaatteella kaikissa oppiaineissa, ei todellisuus ole näin valoisa.

Toisaalta on sellainen tendenssi, että tämän ajan kovilla aineilla, matemaattisilla aineilla ja kielillä, on taipumus jyrätä tällaiset humanistiset pehmoaineet tai elämänarvoja tai filosofisia kysymyksiä pohdiskelevat aineet kokonaan jalkoihinsa. Yhteiskunnan arvomaailma yleensäkin tietysti heijastuu kouluihin, mutta jotakin on silloin vialla, kun, kuten viime syksynä saimme lukea, eliittikoulun abiturientit tekevät itsemurhia mahdollisesti juuri kovien paineiden vuoksi, joita koulu heille aiheuttaa. Kaikki ne, jotka ovat paneutuneet oppilaiden mielenrenteyskysymyksiin viime vuosina, tietävät, miten huolestuttava kehityskulku tässä suhteessa on. Luulen, että tämä pitkälti johtuu siitä, että koulukin on keskittynyt niihin koviin oppisisältöihin, joita se arvelee yhteiskunnan siltä odottavan. Totuus näyttää olevan se, että koulut kehittävät oppilaita yksittäisissä oppiaineissa, mutta persoonallisuuden kehittyminen ja oman maailmankuvan syntyminen jäävät hyvin sattumanvaraisiksi. Se on usein riippuvainen kodista, kodin vaikutuksesta, oppilastovereista tai ehkä joistakin opettajapersoonallisuuksista, paljon enemmän riippuvainen näistä kuin koulun tosiasiallisista oppisisällöistä.

Arvoisa puhemies! Tällaisessa tilanteessa olen pitänyt erittäin perusteltuna nyt käsillä olevaa lakiesitystä siitä, että elämäkatsomustieto hyväksyttäisiin peruskoulussa ja lukiossa uskonnon kanssa vaihtoehtoiseksi aineeksi. Vaihtoehtoisuus takaisi sen, että oppilaiden tuntimäärät pysyisivät edelleen kohtuudessa ja että kaikkien oppilaiden olisi kuitenkin opiskeltava

joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa. En kannata sellaisia malleja, joissa oppilas esimerkiksi lukiossa voisi karsia pois kaikki tällaiset yleissivistävät tai humanistiset aineet ja keskittyä vain esimerkiksi kielisiin tai matematiikkaan. Meillä on jo Suomessa tarpeeksi kapeakatseisia vailla laajaa yleissivistystä olevia ihmisiä. Koulun ei tarvitse heitä tuottaa enempää. Lukiossa elämäkatsomustiedon ja uskonnon rinnalle voisi tämän lakialoitteenkin mukaan tuoda filosofian, joka jo nyt on luokiolaissa mainittu oppiaine ja joissakin lukioissa sitä käytännössä opetetaan. Näiden kolmen aineen, uskonnon, elämäkatsomustiedon ja filosofian, kokonaisuudesta voisivat oppilaat valita ne viisi kurssia jotka lukiossa tällä hetkellä edellytetään esimerkiksi uskonnossa. Tällä tavalla oppilaille tulisi mielekäs mahdollisuus valintojen tekemiseen ja mahdollisuus koota ja vaikuttaa itse omiin oppisisältöihin.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä on elämäkatsomustiedon oppiryhmään vaadittu peruskoulussa tai lukiossa kolme oppilasta. Tällaisesta elämäkatsomustiedon opetuksesta on saatu erittäin hyviä kokemuksia, ja oppisisältö on todella kiinnostanut monia sellaisiakin oppilaita, jotka kuuluvat uskontokuntiin ja ovat sillä tavalla pakotettuja olemaan mukana uskonnon-opetuksessa ja joilta on kiellytty ottaa osaa elämäkatsomustiedon opetukseen. Monet näiden oppilaiden vanhemmistakin soisivat itselleen ja lapsilleen sen valinnan mahdollisuuden, että lapset voisivat opiskella elämäkatsomustietoa ja ehkä sitten itse, haluamassaan elämänvaiheessa, tehdä omat valintansa uskonasioiden suhteen.

Kouluopetuksessa ei aina voida panna päähuomiota oppilaan persoonallisuuden kehittämiseen, vaikka se on yksi meidän koulujärjestelmämme päätavoitteita. Monta vuotta on valitettu sitä, että suomalaiset arvoinvalidisoituvat ja että taloudesta ja hyvinvoinnista, joiden piti olla vain väline henkisen hyvinvoinnin saavuttamiseen, onkin tullut Suomessa elämän päätarkoitus ja eräänlainen pakkomielle ihmisten elämässä. Koulu kantaa osan vastuuta tästä kehityksestä. Kaikki pystyvät nyt ennustamaan, että tulevaisuus on niiden, jotka ovat kasvaneet täysipainoisiksi ihmisiksi, joilla on tasapainoinen suhde itseensä, tasapainoinen suhde ympäristöönsä sekä omaan ja vieraisiin kulttuuripeirintöihin. Jo yksin lisääntyvä kansainvälisyys luo suomalaisille kokonaan uusia vaatimuksia ymmärtää meille vieraita kulttuureita, uskontoja

ja maailmankatsomuksia. Pelkkä vieraan kielen osaaminen ei enää riitä pitkälle.

Arvoisa puhemies! Olen tyytyväisenä pannut merkkeille, että opetusministeri Taxell on julkisuudessa pitänyt mahdollisena elämäntutkimustiedon tulemistä valinnaiseksi lukioissa. Minusta tuntuu, että eron tekeminen lukioiden ja esimerkiksi peruskoulun yläasteiden välillä on kuitenkin ministeriltä turhaa arkuutta ja oppilaiden sekä heidän huoltajiensa valintaedellytysten vähättelyä. Kun valinnanvapautta muualla yhteiskunnassa pidetään suurena arvossa, sitä ei kuitenkaan haluta ulottaa tässä tapauksessa kouluihin.

Tiedän, että jotkut, esimerkiksi uskonnonopettajat, ovat puuttuneet tehtyyn aloitteeseen ilmaisten huolensa opettajien työtilaisuuksista. Se on tietysti yksi näkökulma tarkastella koulun tulevaisuutta, mutta toivon hartaasti, että se ei ole se määräävä. Muuten olemme täysin jumissa kaikissa koulun sisällön kehittämistä koskevissa ehdotuksissa.

Toinen kritiikki on löytynyt yllättävältä taholta, nimittäin vapaa-ajatteliijoista, joiden mielestä elämäntutkimustiedon puhtaan ateistiset oppilasryhmät tällä aloitteella nyt huolestuttavasti sekoittuisivat ja elämäntutkimustieto menettäisi siinä mielessä aivan erityistä rooliaan. Kun kritiikki on tullut näinkin erilaisilta tahoilta, niin uskon, että tämä aloite ei voi olla läpeensä mätä.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Haavistolle haluan sanoa toivovani, että tämän lakialoitteen kannalle ei tule muita kuin nämä 18. SMP:n eduskuntaryhmä antoi tästä julkilausuman, että emme voi tätä hyväksyä, ja paheksomme ministeri Taxellin suunnitelmaa, että elämäntutkimustieto tulisi myös yhdeksi oppiaineeksi. Edelleen kun ed. Haavisto mainitsi, että koulussa on painostusta, joka saattaa johtaa itsemurhaan, niin ainakin sen voi sanoa, että saamani uskonnonopetus on ollut pelkästään myönteistä. Muistan kansakouluajalta ne Raamatun kertomukset, mitä uskontotunnilla opetettiin. Ne ovat jääneet myönteisinä mieleen. En missään tapauksessa ole ainakaan tämän takana. Uskonpa, ettei koko SMP:n ryhmä ole tämän takana, koska pidämme tärkeänä, että Suomessakin vielä uskontoa jollakin tavalla tuodaan esille.

Ed. Björkstrand: Arvoisa puhemies, herr talman! Ed. Haaviston ym. lakialoite vai-

kuttaa ensi lukemalta järkevältä ja joustavalta. Tämä ehkä selittää sen, että lakialoite on saanut niinkin monta allekirjoittajaa. Kun kuuntelin ed. Haaviston esittelypuheenvuoroa, niin totesin, että oli helppo yhtyä moneen näkökohtaan, joita hän painokkaasti toi esiin. Ajattelen kokonaispersoonallisuuden kasvua, monipuolista kehittymistä, humanististen aineiden tärkeyttä koulutuksessa jne. Kaikkiin näihin näkökohtiin voi kyllä mielellään yhtyä.

Mutta kun lakialoitteeseen perehtyy syvemmin, asian monimutkaisuus käy ilmiselväksi. Tämän ongelmavyöhydin taustalla on periaatteellisia ratkaisuja, jotka ovat sidoksissa niin kansainvälisiin sopimuksiin kuin myös sekä hallitusmuodon että uskonnonvapauslain säännöksiin. Kun 1920-luvun alkupuolella luotiin tunnustukseton opetus, pyrkimyksenä oli korottaa tämä opetus uskonnon rinnalle kaikille oppilaille tarkoitetuksi oppiaineeksi. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, koska se ei ollut enemmistön näkemyksen mukainen käsitys. Vastaava pyrkimys oli hyvin voimakkaasti esillä säätettäessä ns. peruskoulun puitelakia eli lakia koulujärjestelmän perusteista vuonna 1968. Eduskunnan sivistysvaliokunnassa käytiin silloin tiukka keskustelu kaikille oppilaille pakollisen siveysopin luomisesta uskonnonopetuksen rinnalle. Tällainen pyrkimys ei tuolloinkaan onnistunut.

Uusien koululakien säätämisen yhteydessä viime eduskuntakaudella vastaava esitys ei ollut enää virallisesti esillä. Ajatus uskonnonopetuksen ja elämäntutkimustiedon vaihtoehtoisuudesta kaikille oppilaille on sen sijaan esitetty eräissä muissa puheenvuoroissa tämän jälkeenkin ja sen keskustelun aikana, jolloin koululait olivat esillä.

Millä perusteella on katsottava, että tällainen vaihtoehtoisuus ei sovellu meidän koululaitokseemme?

Eduskunta on koululakien säätämisen yhteydessä ilmaissut yksiselitteisesti, että maailmankatsomuksellisen opetuksen perusjärjestely Suomen koululaitoksessa on oppilaiden oman uskontokunnan tunnustukseen nojaava eli tunnustuksellinen uskonnonopetus. Miksi tästä perusratkaisusta, joka on sopusoinnussa hallitusmuodon, uskonnonvapauslain sekä kansainvälisten sopimusten kanssa, luovuttaisiin? Yhtä yksiselitteistä on, että uskonnonvapauslainsäädännöllä on turvattu niiden oppilaiden ehdoton oikeus saada vapautus tunnustuksellisesta uskonnonopetuksesta, joiden kodit eivät halun-

neet sitoutua kirkkoon tai johonkin toiseen uskontokuntaan. Lainsäätäjän tahto on siis tässä selvä.

Kolmanneksi voidaan todeta, että tunnustuksellisen uskonnonopetuksen ja kokonaan toisenlaisiin peruslähtökohtiin perustuvan elämänkatsomustiedon asettaminen vaihtoehtoiksi, siis kirkon jäsenille, olisi uskonnonvapauslainsäädännön periaatteiden kannalta vähintäänkin kyseenalaista. Erittäin vaikeita uskonnonvapauteen liittyviä ongelmia syntyisi, jos tunnustukseton opetus määrättäisiin kaikille pakolliseksi. Tähän ei aloitteessa pyritäkään. Lähtökohtana on meillä edelleenkin, että maailmankatsomuksellinen kasvatus tapahtuu kotien vakaumuksen mukaisesti. Uskon, että tämä on persoonallisuuden kehityksen kannalta myös hyödyksi.

Ongelma on myös opetussuunnitelmallinen. Elämänkatsomustiedon oppimäärä sellaisena, kuin se on vahvistettu peruskoulua ja lukiota varten, on suunniteltu lähinnä ns. uskonnottomia koteja varten. Opetuksen vaihtoehdoksi enemmistölle se ei sovi. Olen vielä tänään tutkinut molempia opetussuunnitelmia ja tullut vakuuttuneeksi siitä, että elämänkatsomustiedon opetussuunnitelma antaa aivan liian ylimalkaisen ja pintapuolisen kuvan Suomen elämänkatsomustilanteesta. Mikäli tästä halutaan tehdä todellinen vaihtoehto nykyiselle uskonnonopetukselle, suunnitelmaa on huomattavasti muutettava. Se ei sellaisenaan missään tapauksessa vastaa sitä asemaa, mikä kristinuskolla on kansamme kulttuurissa kokonaisuudessaan.

Johtopäätös on siis selvä: Kehitettäköön tunnustuksellista uskonnonopetusta ja elämänkatsomustiedon opetusta kumpaakin omien lähtökohtiensa varassa ja omien tavoitteidensa mukaisesti, mutta pidettäköön nämä kaksi oppiainetta erillään toisistaan. Tunnustuksellisuuden periaate on meidän oloihimme parhaiten luontuva. Tällöin tunnustuksellisuuden käsite sisältää nimenomaan ne mahdollisuudet, jotka uskonnonvapauslainsäädäntö takaa. Myös elämänkatsomustiedon kehittäminen pohjautuu tähän lähtökohtaan. Elämänkatsomustiedolla ei siis pidä lyödä uskonnonopetusta.

Lopuksi on syytä kysyä, onko aloitteen perimmäisenä tavoitteena lisätä elämänkatsomustiedon suosiota. Ed. Haavisto puhui tässä puheenvuorossaan siitä, että oppilaat ja heidän vanhempansa ovat olleet liikkeellä tämän asian ympärillä. Kuitenkin tämän päivän tilanne on sellainen, että 97 % oppilaista ottaa osaa evan-

kelis-luterilaiseen uskonnonopetukseen. Huomattavasta valtakunnallisesta tiedotuskampanjasta huolimatta elämänkatsomustietoon osallistuu vain 0,6 % peruskoulun oppilaista ja 0,2 % lukiolaisista, kun siihen voisi uskonnollisen järjestäytymisensä mukaisesti osallistua noin 9 %. Elämänkatsomustietoa tulisi tätä taustaa vasten ennen kaikkea kehittää omista lähtökohdistaan lähtien niin, että se saavuttaisi edes kaikki ne, jotka lähinnä ovat sen tarpeessa ja jotka luonnollisesti kuuluisivat tähän ryhmään. Ihmettelen tätä taustaa vasten aloitteessa esiintyneitä tietoja elämänkatsomustiedon suuresta kansansuosiesta.

Kehittäkäämme siis edelleen elämänkatsomustietoa oppiaineena. Siinä mielessä tämä aloite on todella tervetullut, koska se korostaa persoonallisuuden kasvua ja humanististen aineiden tärkeyttä, mutta ei periaatteelliselta kannalta kestävämmällä tavalla eikä nykyisen uskonnonopetuksen kustannuksella.

Herr talman! Rdm. Haavistos m.fl. lagmotion om att ämnet livsåskådningskunskap skulle bli ett alternativt ämne till religion innehåller en hel del komplicerade faktorer av principiell och praktisk art.

Den nuvarande uppläggningsen, som för övrigt godkändes av en enig riksdag för några år sedan, bygger på internationella överenskomelser, regeringsformens och religionsfrihetslagstiftningens stadganden. Den tryggar föräldrar rätt att ge etisk och religiös fostran enligt hemmets övertygelse. Ämnet livsåskådningskunskap kom till som ett alternativ just för de föräldrar och barn som uttryckligen vill få en livsåskådningsundervisning som är fri från religiös anknytning. Tyvärr har ämnet inte fått den popularitet som ämnets förespråkare gärna skulle önska. Endast 0,6 procent av eleverna i grundskolan och 0,2 procent av eleverna i gymnasiet har valt detta ämne trots att antalet elever i gymnasiet som kunde välja ämnet uppgår till 9 procent. Detta problem kan naturligtvis inte avlägsnas genom att man försöker skapa en konkurrenssituation till religionsundervisningen utan genom att man aktivt utvecklar undervisningen i livsåskådningskunskap.

Vad målformuleringarna för de båda ämnena beträffar är de lika varandra. Det framgår inte klart av initiativen. Innehållet i läroplanerna avviker dock så radikalt från varandra att det inte är möjligt att ställa dem som alternativ till varandra utan läroplanen i livsåskådningskun-

skap måste i så fall att det blir fråga om en alternativ undervisning utvecklas med beaktande av den faktiska situationen i Finland.

Det bästa sättet att utveckla ämnet livsåskådningskunskap är därför att utveckla ämnets metodik, läromedel och innehåll. Alldeles särskild uppmärksamhet borde man fästa vid försöken att motivera eleverna att välja ämnet, de som kan göra det. De är alltså betydligt flera än de som nu gör det. Ingenting kan vinnas med att man skapar en onödig och principiellt sett ytterst problematisk motsatssituation.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkstrand puheenvuorossaan kertoi perusteellisesti, miten se lainsäädäntö on syntynyt, joka on johtanut nykyiseen tilanteeseen, jossa elämäntietomustieto on kiellettyä niiltä oppilailta, jotka kuuluvat kirkkokuntiin. Siinä mielessä en pidä kovin hyvänä perusteena kertoa sitä, miten epäsuosittua se sitten on, kun todellinen mahdollisuus sen valitsemiseen ei koske todellakaan suomalaisten oppilaiden enemmistöä.

Ed. Björkstrand näyttää olevan sillä kannalla, että tällaisessa aineessa, joka koulussa käsittelee elämäntietomusta tai maailmankatsomusta, on vain kaksi vaihtoehtoa: tällainen sano-kaamme ateismiin pohjautuva elämäntietomustieto ja sitten tunnustuksellinen uskonnonopetus. Minusta olisi syytä nyt vähän liberalisoida ja nähdä, että maailmassa on monenlaisia maailmankatsomuksia ja monenlaisia uskontoja. Mielestäni kyllä suomalaisilla oppilaila kouluissa olisi oikeus saada näistä tietoja ja mahdollisuus paneutua näihin ilman arvoväriä, mikäli he niin haluavat tai heidän huoltajansa niin haluavat. Siinä mielessä aloite koskee vain valinnanvapauden lisäämistä, ei minikään erityisen muodon suosimista tai toisen potkimista. Semmoisia motiiveja tässä ei ole takana. Tässä mielessä minun on vaikea ymmärtää muusta kuin ehkä jostain hyvin ryhmäkuntaisesta intressistä ed. Björkstrandin näkökulmaa siitä, ettei koulussa voitaisi tällaisesta opetusta sallia.

Ed. T. Roos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkstrand totesi mm., että tämän aloitteen vaikutuksena tai seurauksena olisi syytä kehittää myös elämäntietomustiedon opetusta. Olen aivan samaa mieltä. Mutta ajattelen myös niin, että tämän tapainen laki-aloite voisi johtaa myös siihen, että perinteisen

uskonnonopetuksen ei ehkä tasoa, vaan sisältöä, sen sisintä voitaisiin tästä rohkaistuneena nykyistä voimakkaammin kehittää ja muuttaa-kin. On jotenkin paradoksaalista se, että vielä perinteisesti Israelin kansan, valitun kansan, historia opitaan paljon paremmin kuin oman kansamme historia. Tämä näkemys on tosin hiukan vanhanaikainen, mutta ei vallan käytännölle vieras kuitenkaan.

Minä ajattelisin niin, että jos tästä ed. Haaviston lakialoitteesta nyt jotain pitäisi oppia, niin ainakin se, että tätä vanhaa perinteikstä uskonnonopetusta sieltä Vanhan testamentin, raamatunhistorian, puolelta käännettäisiin näkyvämmän ja voimakkaammin esimerkiksi Vuorisäärnan opetuksen ja sen hengen sisältöiseksi, joka siihen sisältyy. Minä uskoisin, että ed. Haaviston esittämät tavoitteet sitäkin kautta kyllä tulisivat näkyviin.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Haavisto puhui siitä, että on kiellettyä, niin se antaa kovin kielteisen kuvan tilanteesta. Itse asiassahan tilanne on sellainen, että nykyinen järjestelmä kunnioittaa vanhempien ja oppilaiden vakaumusta niin paljon, että se näkyy koulujärjestelmän rakenteessa. Se on toinen asia ilmaista aivan sama asia.

Sitten toivoisin, että ed. Haavisto myös pehentyisi nykyiseen uskonnonopetukseen. Se ei ole minkäänlaista pakkosyöttöä. Siinä ei tuoda oppilaille arvomaailmaa pakkosyötöllä, vaan siinä nimenomaan opetetaan kunnioittamaan toisten ihmisten arvoja, perusnäkömystyksiä ja sitä, että uskonnon varjolla ei loukattaisi ihmisen tärkeitä arvoja.

Itse kun olen tarkistanut sekä elämäntietomustiedon että uskonnonopetuksen oppikirjoja, niin vähemmän kunnioitusta muiden katso- muksia kohtaan olen valitettavasti tavannut elämäntietomustiedon oppikirjoista kuin uskonnon. Siinäkin on kehittämisen varaa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Björkstrand sanoi, että on rumasti sanottu, että on kiellettyä ottaa osaa elämäntietomustiedon opetukseen. Mutta näin se nyt vain on, eli kirkkokuntiin kuuluvalla oppilaalla ei ole oikeutta ottaa osaa elämäntietomustiedon opetukseen.

Itse näistä oppisisällöistä en käy tässä kovin pitkään väittelemään. Kouluissa on herännyt paine sellaisten oppilaiden ja heidän vanhem-

piensa piirissä, jotka ovat itse voineet vertailla uskonnonopetusta ja elämäkatsomustiedon opetusta ja haluaisivatkin mennä oppilaina lukemaan elämäkatsomustietoa. Minusta tämä on reaalinen paine, ja uskon näiden oppilaiden ja heidän vanhempiensa asiantuntemukseen ja kykyyn valita samalla tavalla kuin he valitsevat kieliä tai eri linjoja koulussa. Haluan vain tämän valinnanvapauden ja uskon, että kyllä siten kilpailu karsii. Jos uskonnosta tulee suunnattomasti paljon mielekkäämpää, opetus on parempaa ja sisällöt relevantimpia kuin elämäkatsomustiedossa, niin se on kaikki vain uskonalle eduksi, mutta haluaisin vain tämän valinnanmahdollisuuden.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en oikein ymmärrä tätä puhetta paineesta, kun tosi tilanne on sellainen, että 9 % lukiolaisista voisi valita elämäkatsomustiedon, ja 0,2 % tekee sen. Se sanoo jotain tämän päivän uskonnonopetuksesta. Katsotaan siis oppilaiden keskuudessa, että ei ole syytä valita jotain muuta ainetta, vaan se toimii tänä päivänä. Ja toisaalta se myöskin sanoo jotain elämäkatsomustiedon nykytilanteesta, kuinka tärkeätä tämän oppiaineen sisältöä ja metodeja on kehittää, jotta se olisi kilpailukyinen.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herrat! Tämän aloitteen allekirjoittajana minua ihmetyttää hieman, että ed. Björkstrand, jota olen pitänyt liberaalina henkilönä, nyt on vastustamassa valinnan vapauden lisääntymistä kouluissamme. Tänä päivänä, viime aikoina, olen aika paljon miettinyt sitä, miten huonosti me ihmiset ymmärrämme toisiamme. Tämä Rushdien tapaus on minun mielestäni nostanut esille kammottavia kuiluja eri kulttuurien ja uskontokuntien ihmisten välillä. Ja mielestäni kaikki sellainen tieto, joka lisää ymmärtämystämme vieraista kulttuureista ja uskonnoista, on erittäin tärkeä nykymaailmassa.

Sitten on toinen seikka, joka minun mielestäni puoltaa maailmankatsomusoppia. Se on se, että yhteiskunnassa on tapahtunut kehitys, joka on siirtänyt pois arvomaailmastamme arvokeskeisen tavan hahmottaa asioita. Voi sanoa, että vielä parikymmentä vuotta sitten oli hyvin keskeistä ajatusmaailmassamme se, mikä on oikein, mikä on väärin, mitä pitää tehdä, mitä ei pidä tehdä. Nyt tämä arvokeskeinen ajatusmaailma on käsitykseni mukaan jostain syystä

kadonnut, ja sen tilalle on tullut päämääräkeinen tapa ajatella, että on oikeastaan yhden-tekevää, onko se, mitä tekee, hyvää vai paha, onko se hyödyllistä tai hyödytöntä, kunhan se vain tuottaa voittoa, rahaa tai muuta tulosta. Tällainen kehitys minun mielestäni on hälyttävä, ja mielestäni kouluista tulisi yrittää antaa sellaista oppia oppilaille, joka kannustaisi pohtimaan arvokeskeisesti omaa elämää, toimintaa ja maailman menoa.

Ed. Björkstrand marssitti juridisformaalisia näkökohtia esteeksi tämän valinnanvapauden toteutumiseksi. En oikein ymmärrä, miksi tällaisia argumentteja tähän tarvitaan.

Mikä sitten on tämä elämäkatsomustieto? Olen selaillut näitä oppikirjoja ja monisteita, jotka liittyvät elämäkatsomustietoon. Vuonna 1983 kouluhallitus asetti uskontojen historian ja siveysopin työryhmän valmistelemaan peruskoulun elämäkatsomustiedon sisältöä, ja siinä opetuksen tavoitteet määritellään näin: Sen tulee auttaa oppilaita kasvamaan myönteisiin ihmissuhteisiin kykeneviksi, oman yksilöllisen, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen vastuun tunteviksi, suvaitseviksi, elämänsä mielekkääksi kokeviksi ihmisiksi. Toiseksi sen tulee auttaa oppilaita kasvamaan rauhantahtoiksi, isänmaalliseksi ja kansainvälisesti ajatteleviksi sekä edistämään omalla toiminnallaan Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusasiakirjoista ilmeviä periaatteita. Kolmanneksi sen tulee antaa tietoa erilaisista maailmankatsomuksista ja uskonnoista erityisesti humanistiseen perinteeseen liittyen sekä neljänneksi sen tulee edistää oppilaiden valmiuksia käsitellä katsomuksellisia kysymyksiä, jotka liittyvät yksilö- ja yhteiskuntaetiikkaan, ihmisen asemaan luonnossa sekä tietämyksen rajoihin.

Mielestäni nämä ovat hyviä kannatettavia päämääriä, enkä näe, että tämä olisi mikään uhka uskonnonopetukselle. Tämä tarkoittaisi vain sitä, että oppilailla olisi mahdollisuus valita. Sitten tämä asia, että sitä elämäkatsomustietoa ei valita, vaikka olisi mahdollista. Minulla on itselläni 16-vuotias poika, joka siis ei ole ollut mukana uskonnonopetuksessa. Hänelle ei järjestetty mitään elämäkatsomustieto-opetusta ja hän joutui sitten olemaan nämä tunnit itsekseen. Se johti siihen, että hän pyysi minulta todistuksen, että hän saa osallistua uskonnonopetukseen. Siis kaikissa kouluissa tämä asia ei ole niin helposti järjestettävissä.

Arvoisa puhemies! En ole mikään uskonnon-

opetuksen vihaaja tai kieltäjä, mutta näkisin kyllä tällaisen oppiaineen erittäin aiheelliseksi ja tärkeäksi koululaitoksesamme.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Ed. Haaviston ym. kansanedustajien allekirjoittama ja runsaasti jo ennen tätä lähetekeskustelua julkisuutta saavuttanut lakialoite on mielestäni tehty ns. sormituntumalla. Aloitteen perusteluista, niin kuin ed. Björkstrand edellä jo totesi, voi selvästi huomata, ettei aloitteen laatijalla eikä allekirjoittajilla ole reaaliajassa olevaa käsitystä siitä, millaista peruskoulun ja lukion uskonnonopetus tällä hetkellä on. Yksi allekirjoittaja, täällä paikallakin oleva ed. Aittoniemi toteaaakin tämän päivän Kotimaassa varmaan ihan rehellisesti: "Minä oikeastaan tunnen aloitteen tavattoman huonosti."

Tietysti täytyy todeta, että ehkä meillä kenelläkään tässä talossa toimivilla ei ole aivan selvää reaaliaikaista kuvaa uskonnonopetuksen käytännöstä, koska uskonnon opettaminen kuten moni muukin opettaminen on paljolti riippuvaista opettajan persoonasta ja opettajan taidoista toteuttaa niitä periaatteita, joita yhteisesti yhteiskunnassa on opetukselle ja myös uskonnonopetukselle hyväksytty ja asetettu.

Kun tämän aloitteen tekijät kuitenkin perustelevat esittämiään muutoksia, aivan niin kun ed. Andersson edellä, lukemalla täällä tavoitteita ja perustelevat sillä, että ne saavutettaisiin paremmin laajentamalla uskonnonopetuksen sijasta elämäntutkimustiedon opettamista, voi tällä perusteella mielestäni tuon alussa esittämäni väitteen täällä julkituoda. Tämän lakialoitteen perusteluissahan todetaan, että sekä peruskoulussa että lukiossa vain yhden oppiaineen eli elämäntutkimustiedon pääsisältönä olisi esimerkiksi ihmisen kasvu yksilöksi, jolla on tasapainoinen suhde itseensä, kanssaihmiin, ympäristöön, sekä omaan että vieraisiin kulttuuriperintöihin sekä lisääntyvän kansainvälistymisen vaatima ymmärrys vieraita kulttuureja, uskontoja ja maailmankatsomuksia kohtaan. Nämä elämäntutkimustiedon opetustavoitteet ovat tietysti ihan hyviä ja oikeita asioita. Sitä ei tässä aloitteessakaan ole pystytty selvittämään, miten nämä tavoitteet sitten käytännön opetuksessa saavutetaan.

Koska aloitteen tekijät käyttävät siis argumenttinaan elämäntutkimustiedon opetustavoitteita, lienee tasa-arvoista ja perusteltua tarkastella myös uskonnonopetusta sille asetettujen tavoitteiden valossa. Puhun nyt vain lu-

kiosta, koska aika ei täällä valitettavasti salli pitkään puhua, ja myös siitä syystä, että lehdet ovat tulkinneet opetusministeri Taxellin olevan myöntynäinen muuttamaan lukion uskonnonopetusta tässä aloitteessa toivottuun suuntaan.

Lukion uskonnonopetuksen tavoitteenahan on auttaa oppilasta tuntemaan ja ymmärtämään kiristinuskoa, mutta myös muita uskontoja ja kaikkia muitakin katsomuksia, antamaan oppilaalle edellytyksiä ja uusia virikkeitä persoonallisen maailmankatsomuksen muodostamiseen sekä, niin kuin todetaan tavoitteissa, hengellisesti kasvattaa vastuuntuntoiseen elämänasenteeseen, joka nousee kristillisen elämäntutkimuksen pohjalta.

Ei näitä kristillisiä painotuksia toki tässä voi eikä halua kiistää. Mutta nämä tavoitteet tarkoittavat hyvin pitkälle samoja asioita, joita tämän aloitteen perusteluissa elämäntutkimustiedon opetuksen laajentamisesta on esitetty. Ne tarkoittavat kriittistäkin suhtautumista ympäröivään yhteiskuntaan, ne tarkoittavat maailmanlaajuisten eettisten ongelmien tutkimista.

Eräs suora lainaus lukion uskonnonopetuksen tavoitteista voi tässä olla paikallaan ja se on seuraava: "Oppilaalle osoitetaan, että kristittyinä olemiseen kuuluu tutkia ja kriittisesti arvioida yhteiskuntaa ja kulttuuria ja osallistua yhteisvastuullisesti lähiympäristön ja koko maailman muuttamiseen oikeudenmukaisemmaksi ja enemmän ihmisarvoa vastaavaksi."

Näihin tavoitteisiin lukion uskonnonopetuksessa pyritään tarjoamalla oppilaille viisi kursia. Ensimmäinen on Maailman uskonnot. Ed. Andersson, koko lukion uskonnonopetuksen ensimmäinen kurssi käsittelee edustajan täällä äsken toivomaa ns. vieraitten uskontojen opettamista. Toinen kurssi on Ihminen ja Raamattu. Tätä kurssia opetetaan lukiossa ihmiskunnan kulttuuriin voimakkaasti vaikuttaneen teoksen opettamisen mielessä. Kolmas kurssi on Kristikunta maailmassa, jota ohjeiden mukaan käsitellään siten, että oppilaille syntyy ekumeenisessa hengessä annettu kuva kristikunnasta. Neljäs kurssi on Kristikunnan elämä ja ajattelu. Siitä todetaan lukion uskonnon opetussuunnitelmassa, että siinä pyritään herättämään keskustelua eri tavalla ajattelevien ihmisten kesken. Viides kurssi on Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa.

Edellä lainatuista lukion uskonnonopetuksen tavoitteista ja kursseista käy ilmi, että opetus on

yleiskristillistä ja asiatietojen jakamista painottavaa. Niistä ei voi mielestäni sanoa, kuten lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Haavisto sanoo tämän päivän Kotimaa-lehden haastattelussa todetessaan, että kirkkoon kuuluvat oppilaat — jotka eivät siis nykyisen lain mukaan voi valita elämäkatsomustietoa — jäävät vaille hyvin tärkeiden asioiden opetusta. Näitä tärkeitä asioita ovat ed. Haaviston mukaan siis ihmisen suhde kanssaihmiisiin, luontoon ja vieraisiin kulttuureihin. Näinhän asia ei siis ole, vaan juuri nämä ed. Haaviston luettelemat tärkeät asiat opetetaan hyvin perusteellisesti myös uskonnonopetuksessa ja luonnollisesti muidenkin aineiden opetuksessa.

Tässä keskustelussa on vilahtanut hieman sellainen ajatus, että monien kansanedustajien mielestä lukion uskonnonopetus on ahdasta ja tunkkaista, ajasta jälkeen jäänyttä. Siksi haluan väittää, että nykyaikainen lukion uskonnonopetus on asiallista, jopa avaraa, luterilaisuudelle myönteistä yleiskristillistä uskonnonopetusta. Lähetystyön mielellä tapahtuva evankelioiva tuputus, niin kuin nuoret sanovat, ei menisikään enää läpi tämän hetken lukiolaisten opetuksessa. Tietysti on koko ajan tehtävä se varaus, jonka opettajan persoonallisuus asettaa, mutta se varaus on tehtävä kaikkien muidenkin aineiden osalta.

Kouluhallituksen uskonnonopetuksen ylitarkastaja Olavi Aula käsitteli äskettäin julkisuuksessa uskonnonopetuksen inhimillistävää opetustapaa. Vaikka hänkin puhuu tietysti omassa asiassaan, niin kuin me kaikki, lainaan tuosta artikkelista pari kohtaa. Ensiksi: ”Lukion uskonnon kurssit tekevät mahdolliseksi lähteä liikkeelle jokaisen opetusryhmän ikiomista eettisistä ongelmista tai sitten sivuta niitä kaikkien kurssien läpäisyaiheina. Opettaja voi suunnitella etiiikan kurssin didaktisen toteuttamisen sekä sisältöjen että menetelmien osalta uudella tavalla vaikka joka ainoa kerta opetusryhmän sisäisten tarpeiden mukaan.” Toinen lainaus: ”Ajankohtaisille ja oppilaskeskeisille moraali-ongelmille on koulussa yritettävä antaa inhimilliset kasvot.”

Mielestäni näillä lainauksilla voi perustella sitä, ettei koulun uskonnonopetus lukiossakaan vaadi lain muutoksia. Tässä lakialoitteessa mainitut ihanteet ja tavoitteet ovat mukana uskonnonopetuksessa jo tällä hetkellä. Elleivät ne sitten käytännössä toteudu, niin kuin eivät toteudu kaikki elämäkatsomustiedonkaan hienot periaatteet käytännön opetuksessa, täytyy tie-

tysti kiinnittää huomiota opettajien koulutukseen ja opettajien ajan tasalla pitämiseen. Itse ajattelen tästä asiasta hyvin paljon samalla tavalla kuin Kirkon kasvatustieteen keskuksen pääsihteeri Aimo Peltonen edellä jo mainitussa Kotimaa-lehden tämänpäiväisessä lausunnossa eli siten, että uskonnonopetuksen nykyinen käytäntö toteuttaa uskonnonvapauden periaatetta. Lakialoitteen tekijät ovat muistaneetkin uskonnonvapaudesta sen toisen puolen eli sen, että se on vapautta uskonnosta. Mutta siinä on toinenkin puoli, vapaus uskontoon.

Nykyinen järjestelmämme koulujen uskonnonopetuksessa on myös demokraattinen. Koska noin 90 % suomalaisista kuuluu kirkkoon, kouluissa opetetaan tämän enemmistön tahtomaa uskontoa, mutta samalla turvataan vähemmistöjen oikeus. Nykyinen uskonnonopetus antaa nuorille hyvät mahdollisuudet juurtua tältäkin osin omaan kulttuuriin. Se sitoo heidät suomalaisuuteen, mutta jättää nuorille itselleen lopulliset valinnanmahdollisuudet.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En epäile ed. Alarannan motiiveja hänen kehuessaan lukion uskonnonopetusta, mutta hän kuitenkin vaikuttaa vähän kauppiaalta, joka myy monopolituotetta ja kertoo asiakkaille, miten hyvä ja mainio ja loistava se on, että kilpailevia tuotteita ei tarvita. Tämä lakialoite sisälsi oikeastaan vain sen, että oppilaiden vanhemmille tulisi antaa vapaa valinnanmahdollisuus kahden aineen välillä, joiden, kuten ed. Alarantakin totesi, ehkä perimmäiset pyrkimyksetkin ovat samanlaisia, laajentaa oppilaiden maailmankuvaa ja auttaa heitä ymmärtämään maailmaa, mutta ne lähtevät jonkin verran eri lähtökohdista.

Kun ed. Alaranta puhui lukion uskonnonopetuksen kurseista, niin lakialoitteessahan todetaan, että olisi eduksi, jos oppilaat voisivat valita tämän viiden kurssin kokonaisuuden esimerkiksi kolmesta oppiaineesta, uskonnosta, elämäkatsomustiedosta ja filosofiasta. Silloin valinnanvapaus ja valinnanmahdollisuudet koulussa lisääntyisivät.

Sekä edustajat Björkstrand että Alaranta ottivat puheeksi uskonnonvapauslain ja sen edellytykset ja vaatimukset. Kyllä minä koetin lukea uskonnonvapauslain tehdessäni tätä aloitetta, ja luinkin sen enkä siitä kyllä pystynyt vetämään suoraa johtopäätöstä nykytilanteeseen, jossa uskonnon ja elämäkatsomustiedon välille on rakennettu tällainen muuri, jonka yli ei

ole käymistä ainakaan toiseen suuntaan eli kirkkokuntiin kuuluvilla elämäntutkimustiedon suuntaan. Pitäisin valinnanmahdollisuuksien lisäämistä myönteisenä asiana koulussakin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ääretön tyhmyys ja ääretön rehellisyys kulkevat yleensä samoilla laiturilla ja rajaa niiden välille on vähän vaikea vetää. Sen vuoksi olen tyytyväinen, että ed. Alaranta katsoi minua kadun aurinkoiselle puolelle, laski Kotimaan haastattelun johdosta rehellen joukkoon. Kotimaan haastattelussa kysymys oli siitä, että minä en ole tehnyt vertailua nykyisen lainsäädännön ja ed. Haaviston aloitteen välillä, mutta se ei ole ollut tarpeenkaan, koska ed. Haaviston aloitteesta selkeästi lyhyellä tutkimuksella ilmenee se, että se edustaa avarakatseista valinnan vapautta tässä asiassa. Lähden siitä, että uskonto, jolla on nykyisessäkin muodossaan, kristinuskolla, tuhatvuotiset perinteet, ei tarvitse tullimuureja tuekseen, vaan se varmasti suomalaisessa yhteiskunnassa menestyy ja pitää oman asemansa muutenkin. Tärkeätä on se, että lapsen vahemmat, huoltajat sekä lapsi itse pääsevät vaikuttamaan valinnanvapauden kautta siihen, miten he näihin asioihin suhtautuvat. Tämä on näkemykseni siitä huolimatta, että olen kristillisen kirkon jäsen enkä ole mikään rienaaja, vaan omalla tavallani uskon ihminen minäkin.

Kun ed. Björkstrand lausui, että pitää kunnioittaa vanhempien ja lasten näkemystä. Sitähän tässä juuri nyt halutaan nimenomaisesti tehdä.

Lopuksi totean, kun ed. Mäkipää sanoi Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmän yksimielisesti vastustavan tätä, niin se ei tietysti pidä paikkaansa, koska olen yksi allekirjoittajista. Ehkä ed. Mäkipää on katsonut minun siirtyneen jo vapaiden demokraattien ryhmään ja siitä johtuen esitti näkemyksensä.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Tämä eduskuntatalo on vaarallinen paikka siitä syystä, että täällä helposti katoaa minua ihmisestä, tai identiteetti. Tulen kirkon piiristä, mutta täytyy sanoa, etten ole kirkossa kohdannut sellaista ryhmäkuntaisuutta kuin tässä talossa, sellaista dogmatismia kuin tässä talossa enkä sellaista ryhmäkuria kuin tässä talossa. Siitä syystä on vaarana se, että ei oikein tiedä, mikä itse on, siis mikä on oma minua tai identiteetti, ja ehkä myös se, ettei koskaan oikein tiedä, mitenkä

milloinkin ajattelee ja puhuu, eikä tiedä loppujen lopuksi, mitä mieltäkään itse on.

Kun olen monissa asioissa samaa mieltä kuin ed. Haavisto ja tämän lakialoitteen allekirjoittaneet, nyt jotenkin ilokseni huomaan sen, että tässä asiassa olen eri mieltä. Minusta tuntuu pieneltä löydöltä se, että huomaa, että näitteenkin kunnioittamieni edustajien kanssa voi olla eri mieltä, vaikka monissa muissa asioissa on täysin samaa mieltä, mutta tässä on eri mieltä.

Haluan tässä puheenvuorossa korostaa uskonnon opetusta, sen merkitystä, en niinkään sitä, mihin tämä aloite liittyy, uskonnonopetuksen merkitystä oikeastaan kolmesta näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on ymmärtämyksen näkökulma siinä suhteessa, miten me voisimme kohdata muita, nousevia uskontoja. Toinen näkökulma on se, miten me voisimme ikään kuin uskonnonopetuksesta käsin ymmärtää kuluva aikaa ja lähitulevaisuutta, siis aikaa, jossa me elämme. Kolmanneksi vastaavasti, mihin esimerkiksi ed. Andersson viittasi, aivojen ja arvojen merkitys.

Kun olen rivikansanedustaja, niin mielelläni käyttäisin toisia ihmisiä apuna, sellaisia, jotka ikään kuin katselevat tätä maailmaa ja havainnoivat sitä samalla. Ensimmäinen tällainen ihminen ei ole kukaan muu kuin presidentti Koivisto. Haluan nyt lukea viime sunnuntain Helsingin Sanomissa olleesta haastattelusta ne kohdat, jotka tässä suhteessa ovat tärkeitä.

Koivistolta kysyttiin näin: ”— — maailmalla kohutaan Salmon Rushdien kirjasta, joka on saanut Iranin henkisen johtajan ajatolla Khomeinin julistamaan hänelle kuolemantuomion. Onko teidän mielestänne uskonnollinen suvaitsemattomuus maailmalla lisääntymässä?” Presidentti Koiviston vastaus: ”Voisi ajatella sillä tavalla, että länsimainen ajattelu on ollut paljolti rationaalista ja myös materialistista. Seläistä on ollut tietysti erityisesti marxilainen ajattelu, jonka mukaista on ollut kansallisuus- ja uskontokysymysten vähättely. On hyvin mahdollista, jopa todennäköistä, että nämä kysymykset nousevat paljon tärkeämmiksi kuin mitä ne ovat tässä välissä olleet — —” Sitten hän jatkaa viitaten islamin uskon mahdolliseen nousuun.

Kysymys: ”Miten silloin pitäisi reagoida Suomen kaltaisessa, aika maallistuneessa länsimaassa, jossa uskonnolla ei ole samanlaista merkitystä?” Presidentin vastaus: ”Pitäy pyrkä ymmärtämään, mitä tapahtuu.” ”Ymmär-

rättökö te tämän kohinan, mitä on tapahtunut esimerkiksi Rushdien kirjan ympärillä?” Koiviston vastaus: ”Minä luulen, että minun täytyy olla hyvin varovainen lausumissani tässä suhteessa, mutta ilmeisesti se on huomattava media tapahtuma.”

Luultavasti on sillä tavalla, että me emme ymmärrä toisia uskontoja syvällä tasolla, jollemme tajua ja ymmärrä omaa uskon perintöämme, minun mielestäni. Joka tapauksessa se auttaa. Esimerkiksi rukouksen ymmärtäminen ja mahdollisesti myös rukouksen käyttäminen auttaa ymmärtämään esimerkiksi islamin uskoa ja silloin ikään kuin suhteellistamaan sen, mikä Koraanin pohjalta nousseessa islamin uskossa on hyvää, ja sitten taas sen, mikä siinä on tätä, joka on täysin tuomittavaa. Mutta meidän täytyy ymmärtää oma uskonperintömme. Siitä syystä uskonnonopetus on minun ymmärtääkseni huomattavasti tärkeämpää kuin ehkä objektiivisperäinen elämäntutkimuksellinen opetus. Tietysti tässä on kysymys hyvin paljon siitä, minkälainen on opettajapersoonana, mutta noin oppiaineena tällä tavalla.

Toinen asia, mikä liittyy myös tähän. Minä uskon sillä tavalla, että me ymmärtäisimme paremmin omaa aikaamme, jos ymmärtäisimme jotakin uskonnon syvyyksistä. Minulla on tässä kädessäni myös Kotimaa-lehden haastattelu 10.2., Kalle Holmbergin haastattelu. ”Riivaajat ovat tämän päivän todellisuutta”, sanoo Holmberg, joka on ohjannut Kaupunginteatterin Dostojevskin Riivaajat-näytelmän, kuten tiedämme. Hän sanoo myös tällä tavalla: ”Tämä ei ole hyvyyden aika. Tämä on riivaajien aika.”

Sitten hän sanoo merkittävästi. Hän viittaa evankelista Johanneksen kuvaan ihmissydämeistä, joka on lakaistu ja puhtaaksi pesty ja juuri siksi riivaajille otollinen temmellyskenttä. Eli jos me alamme ikään kuin pestä sisimpäämme, niin meidän täytyy olla hyvin varuillamme, koska tätä Holmbergin kuvaa käyttääksemme, se on silloin avoin kenttä myös niille, joita hän kutsuu riivaajiksi. Holmberg sanoo, ettei hän olisi käynyt käsiksi Riivaajiin, ellei hän uskoisi, että se kuvaa juuri tätä aikaa, tämän ajan ihmisiä, joita riivaa kulutushysteria. ”Tietysti on tärkeä tietää, mitä Dostojevski tarkoittaa, kun 1860-luvun näkökulmasta kuvaa 1840-luvun liberalismia, josta kasvoi esiin nihilismi. Mutta minulle on yhtä tärkeää, että näen Riivaajissa 1960-luvun aatteiden tilityksen, niiden aatteiden, joissa minun sukupolveni eli täysillä muka-

na, ja tämän päivän todellisuuden, jossa olemme hukkumassa hyvinvoinnin suohon. Muistot ovat kuin kivettynyt metsä, joka ammutaan hajalle ja katsotaan sitten, pilkottaako jostakin uuden elämän vihreää.”

Siis minä väitän, että me emme tajua aikaamme tällä tasolla, elleimme tiedä jotakin hyvin merkittävää uskonnosta. Siitä syystä uskonnon opetus on äärimmäisen tärkeitä, siis aito uskonnon opetus, tämän ellettävän ajan tajuamiseksi, lasten ja nuorten kasvattamiseksi siten, että he tajuavat ellettävän ajan myös tällä tasolla. Minä väitän, että elämäntutkimustiedolla ei ole tätä ulottuvuutta. Jälleen on kysymys tietysti opettajasta ja hänen persoonastaan, miten hän tämän asian opettaa ja oppilaittensa kanssa ratkaisee, mutta oppiainemerkityksessä näin.

Kolmas asia, joka liittyy aivoihin ja arvoihin, edelleen Kotimaata lainaten. Viime perjantain Kotimaa-lehdessä oli ilman muuta kaikkien lukemisen arvoinen haastattelu. Siinä haastateltiin professori Matti Bergströmiä, otsikoitu ”Aivot hakevat lopulta arvot jostakin”. Meillä tässä salissa on tuntumaa siitä, mikä on Matti Bergströmin ajatuskulku näissä asioissa. ”Arvojen puute näkyy Bergströmin mielestä selkeimmin koulussa. Muodissa ovat aineet, jotka johtavat tieteelliseen ajatteluun. Lapsia kasvatetaan tietoyhteiskuntaan. Arvomaailmaa kasvattavia aineita, kuten historiaa, uskontoa, filosofiaa, taide- ja taitoaineita, toki on koulussa.” Mutta ne ovat vähemmistönä, ja ne ovat koko ajan karsinnan kohteena”, Bergström huomauttaa. Ja tietysti hän pitää sitä huonona, että näin on.

Sitten tämä haastattelu jatkuu monipolvisena edelleen, ja hän sanoo tällä tavalla juuri viitaten kirkkoon: ”Matti Bergström kertoo käyneensä nuorena läpi ’sen aikaiset radikaalit pohdinnat’ kirkostaeroamisajatuksineen kaikkineen. Nytemmin hän ajattelee kirkosta positiivisemmin.” ”Luojan kiitos uskontoinstituutiot ovat olemassa! Jos nekin katoaisivat, kirkko poistettaisiin, täällä olisi ryövärijoukko vailla loppuajan arvoja.” — Siis kysymyksessä on Matti Bergströmin lausunto.

Minä väitän, että tämän tyyppiset perimmäiset arvot löytyvät juuri uskonnosta. Ne löytyvät Vanhan testamentin arkkityyppisistä kertomuksista, jotka ovat erittäin viisaita. (Ed. Aittoniemi: Mikä kertomus?) — Siis nämä arkkityyppiset kertomukset: kertomus esimerkiksi Joosefista, Jaakobin pojista, syntiinlankeemuskerto-

mus jne., erittäin viisaita kertomuksia, kun ne opetetaan sillä tavalla, että ne tulevat rakennusaineeksi arvoissa.

Se mitä Bergström sanoo tässä kirkosta, minun mielestäni voitaisiin sanoa myös uskonnon opetuksesta. Tämä on vahvasti sanottu, enkä sitä itse sano tällä tavalla, vaan sanon, että Matti Bergström sanoo tällä tavalla. Tästä syystä uskonnonopetuksen merkitys minusta korostuu, jotta tämä arvopohjan syvyyssulottuvuus saavutettaisiin.

Mikä se parhaimmillaansa on, liittyy noihin asioihin, mihin vastauspuheenvuorossaan ed. Timo Roos kiinnitti huomiota. Ne lähtevät Uudesta testamentista, sen kristillisyyden tulkinasta, Vuorisaarnasta, juuri näistä kunnioittamisen, välittämisen ja rakastamisen ylevistä ja suurista periaatteista, joka merkitsee sitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus olemassaoloon ja edelleen.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tämä, kylläkin viehättävä, lakialoite ei ole tarpeellinen.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Tämä menee nyt näin loppuillasta kehuskelemiseksi. Minäkin arvostan suuresti ed. Vuoristoa hänen syvän henkevästä ja viisaista puheistaan, mutta en voi olla toteamatta, että hiukan hänen puheestaan tuli mieleen Kalle Päättalon kertomukset vanhalestadiolaisten tupailloista. Ainoastaan niinsanottu joo-mies puuttui rinnalta, että olisi voinut kysyä, eikö näin olekin, jolloin joo-mies olisi vastannut: kyllä.

Minua ihmetyttää se, että täällä olevat papiskansanedustajat tuntevat niin suurta huolta riivaajan läsnäolosta näissä asioissa. Eihän tässä ole mistään siitä kysymys vaan valinnan vapaudesta. Minä näkisin asian sillä tavalla, kun ed. Vuoristo puhui sielun pesemisestä, en tiedä, tarvitseeko se pestä, mutta eikö sielun pidä muuttua aina avarakatseisemmaksi ja sel-laiseksi, että se voi ottaa vastaan erilaisia näkemyksiä, erilaisia elämäntähtämyksiä, niistä ihmisen älyllä ja järjellä valita se, mitä se alkaa seurata.

Minä en käsitä sitä asiaa, kun olen tämän aloitteen allekirjoittanut, että tässä olisi mitään vaaraa uskonnolle, vaan avartumisen johdosta tämä on pelkästään positiivinen seikka. Tästä syystä olen sen allekirjoittanut. Minä en jaksa ymmärtää tätä suurta huolta.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Ed. Vuoriston edustama ryhmä on suurin poliittinen ryhmä, joka on allekirjoittanut käsittelyssä olevan lakialoitteen; täällä on kaikkiaan nimeä kuusi nimeä sosialidemokraattisesta eduskuntaryhmästä. Siksi täytyy tässä todeta, että onneksi ed. Vuoristo edustaa niitä sosialidemokraatteja, jotka jäivät vuonna 1903 Forssan kokouksen ohjelmavaliokunnassa vähemmistöön äänin 42—26.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Tiedän, että dogmatismi tai ryhmäkuri eivät ole ed. Vuoriston syntyjä. Olisi ehkä sosialidemokraattiselta puolelta kaivannut, että joku edes olisi kertonut, että sosialidemokraattinen puolue on omassa puoluekokouksessaan ottanut juuri sen sisältöisen kannan, jota tämä lakialoite vastaa. Siinä mielessä tämäkin kannanotto rohkaisi tietysti tällaista lakiesitystä yrittämään ja uskomaan, että sillä on positiivista kaikupohjaa tässä salissa. Nyt valitettavasti täällä on enää ed. Aittoniemi ja minä papistoa vastaan tästä sisällöstä keskustelemassa.

Haluan vielä korostaa sitä, että uskon, että uskonnonopetuksessakin voi olla mielekkäitä oppisisältöjä ja että on hyviä uskonnonopettajia ja mielekkästä uskonnonopetusta Suomen kouluissa. Luulen, että se kehittyisi mielekkäämmäksi, jos oppilaille olisi tarjolla vaihtoehto, todellinen vaihtoehto, jonka välillä he voivat valita, uskonnon ja elämäntähtämyksien, mahdollisesti myös filosofian lukiossa. Tässä mielessä heidän valinnan vapautensa lisääntyisi, ja kukin voisi sitten kulkea halua- maansa tietä taivaaseen tai minne nyt onkaan matkalla.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle sen verran sanon, että ei minun tarvitse kantaa huolta riivaajista. Riivaajat kantavat ja pitävät ääntä itsestään. Kalle Holmberg sanoi tällä tavalla.

Ed. Haavistolle sanoisin, että minun ymmärtääkseni tämä valinnaisuus kyllä, niin hyvällä tavalla kuin se voi, toteutuu tällä hetkellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 18. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

13) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 236/1988 vp.)

Täysistunto lopetetaan kello 19.01.

14) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1 (VNP n:o 15/1988 vp.)

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

